TÜRK EĞİTİM-SEN 1992

eğitimin sesi

Gelecek eğitimle gelecek

Ekim - Kasım - Aralık 2014 Sayı:49

ISSN:1304-4613

DOSYA

MOBBİNG

Mobbing Nedir? Ne Değildir?
Hüseyin GÜN
Mobbingder Genel Başkanı

Mobbing Bir Türkiye Gerçeği
Levent GÖK
CHP Grup Başkanvekili

Eğitimde Mobbing ve Eğitime Genel Bakış
Ahmet Duran BULUT
MHP Balıkesir Milletvekili

Mobbing, İşyerinde Şiddet ve Sendikalar
Yrd. Doç. Dr. Ayşe KORKMAZ
Gazi Ünv. Eğt. Fak. Öğr. Üyesi

Mobbing Varsa Tazminatta Var
Prof. Dr. Cem KILIÇ
Gazi Ünv. İİBF Çalışma Ekonomisi Öğr. Üyesi

Başlarken

Sami ÖZDEMİR
Genel Dış İlişkiler ve Basın Sekreteri

İnsanlık tarihinin var oluşuyla birlikte başlayan toplum hayatı, beraberinde bir takım problemleri de birlikte getirmektedir. Bir arada yaşamak zorunda olan insanlar, topluluklar ve devletler amaçlarına ulaşmak için farklı yöntemler kullanmaktadır. Başvurulan yolların çeşitli olması insanoğlunun hedeflerinin de farklı olmasının bir tezahürüdür.

Bir ferdi olmaktan her zaman gurur duyduğumuz yüce Türk milleti mücadelenin her türlüsünde mertliği ve doğruluğu tavsiye etmektedir. Hatta buna uymayanları da namert sıfatı ile nitelemiştir. Toplumsal hayatta ve çalışma hayatında legal ve doğru yollardan amacına ulaşamayanların veya almak istediğini hukuk ve etik dairesi içinde alamayanların başvurmuş olduğu insanlık dışı muamelenin "Batı medeniyetindeki" karşılığı mobbing olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu terimin dilimizdeki karşılığı ise yıldırma, bezdirme, psikolojik taciz, baskı ve ötekileştirme olarak yer almaktadır.

Türk Eğitim-Sen olarak, "Türkiye sevdamız ekmek için kavgamız." derken onurlu mücadelemizle çalışma hayatındaki onur kırıcı muamelelere de göğüs germeyi şiar edindik. Toplumsal olarak ötekileştirmenin sistemli bir şekilde yapıldığı günümüzde, siyasi irade, tek kriter olarak benden mi yoksa benden değil mi bakış açısıyla sistematik bir mobbing uygulamaktadır. Öyle ki bu durum çalışma hayatından ziyade sosyal çevrelerin tamamını etkisi altına almış olmanın yanında gücü kullanan ve onun yandaşları tarafından sıradan bir durum olarak lanse edilir konuma gelmiştir.

Toplumsal olarak siyasi gücü elinde bulunduranların her fırsatta dile getirdiği "Ya taraf olursun ya bertaraf olursun." düşüncesinin toplumsal barışı çok ciddi oranda tehdit etmesi nedeniyle toplumsal bir iç kanamanın varlığına dikkat çekmek için dergimizin bu sayısında mobbing üzerine eğilmek istedik. Ülkemizde mutlak gücün hakim kılınmak istemesi, kavgacı üslup, yıldırma politikaları gibi durumlar neticesiyle oluşan çalışma hayatı marazlarının tespiti ve çözüm yolları ifade edilerek ilgililere ve üyelerimize ışık tutmak istedik.

Bütün kamu çalışanlarının ve eğitim çalışanlarının, öğretmen adaylarının ve öğrencilerin yeni yılının hayırlı olmasını dilerken; dergimize yazı yazarak destek olan kıymetli yazarlarımıza bir kez daha teşekkür ediyorum. Öğretmen ve idareci arkadaşlarımızı mağdur eden, kul hakkı yiyen, sırf sarı sendikadan olmadığı için kıyıma uğrayan tetikçilere bu sistemli mobbingden uzak durmalarını tavsiye ediyorum.

TÜRK EĞİTİM-SEN

Türkiye Eğitim, Öğretim ve Bilim Hizmetleri
Kolu Kamu Çalışanları Sendikası
GENEL MERKEZİ

Ekim - Kasım Aralık 2014
Sayı : 49

Türk Eğitim-Sen Genel
Merkezi adına Sahibi
İsmail KONCUK
Genel Başkan

Genel Yayın Yönetmeni
Sami ÖZDEMİR
Genel Dış İlişkiler ve Basın Sekreteri

Yayın Kurulu
Musa AKKAŞ
Seyit Ali KAPLAN
Talip GEYLAN
Cengiz KOCAKAPLAN
M. Yaşar ŞAHİNDOĞAN

Basın Danışmanı
Meltem YALÇINKAYA

Yönetim Yeri
Talatpaşa Bulvarı No:160 / 6
Cebeci/ANKARA
Tel:0312 424 09 60
Faks:0312 424 09 68

Dergimiz yerel süreli ve ücretsizdir.

Üç ayda bir yayınlanır

Dergide bulunan yazıların sorumluluğu
yazarlarına aittir
Basım Tarihi 25.02.2015

Grafik Tasarım ve Baskı

Altuğ Ajans Reklam Basın Yayın
Fatih Taha AKALAN
Bayındır 2 Sk. No: 68 /13 Kızılay/ANKARA
Tel ve Faks: 0.312 417 81 07
Basım Yeri : Matus Basımevi Reklam ve Yayıncılık Tic. Ltd. Şti.
Matbaacılar Sit. 1514 Sokak No:2 İvedik Organize Sanayi
Yenimahalle - Ankara

TÜRK EĞİTİM-SEN, TÜRKİYE KAMU-SEN
(Türkiye Kamu Çalışanları Sendikaları
Konfederasyonu) Üyesidir.

04 **Genel Başkan İsmail KONCUK Kamu Çalışanları Sistemli Bir Yıldırma Politikasına Maruz Bırakılmamalıdır..!**

DOSYA MOBBİNG

08 **Mobbing Nedir ? Ne Değildir ?**
Hüseyin GÜN
Mobbingder Genel Başkanı

14 **Mobbing Bir Türkiye Gerçeği**
Levent GÖK
CHP Grup Başkanvekili

16 **Eğitimde Mobbing ve Eğitime Genel Bakış**
Ahmet Duran BULUT
MHP Balıkesir Milletvekili

18 **Mobbing, İşyerinde Şiddet ve Sendikalar**
Yrd. Doç. Dr. Ayşe KORKMAZ
Gazi Üniversitesi Eğitim Fakültesi Öğretim Üyesi

20 **Mobbig Varsa Tazminat Var**
Prof. Dr. Cem KILIÇ
Gazi Üniversitesi İİBF Çalışma Ekonomisi Öğretim Üyesi

22 **İşyerlerinde Mobbing ve Önlenmesi İçin Öneriler**
Ercan HAN
Türkiye Kamu-Sen Ar-Ge Koordinatörü

33 **Milli Eğitim Şûrası'nın Ardından**
Ömer BALIBEY
Öğretmen Yetiştirme Geliştirme Eski Genel Müdürü

37 **Yönetimde Ehliyet ve Liyakat**
Yrd. Doç. Dr. Abdulkadir PALABIYIK
Dokuz Eylül Üniversitesi İlahiyat Fakültesi

42 **Mehmet Akif ERSOY (1873-1936)**
Doç. Dr. Fatih SAKALLI
Gazi Üniversitesi Öğretim Üyesi

44 **Mehmet Akif Şiirinde Milliyet Kavramı**
Dr. Hayati BİCE
Araştırmacı Yazar

49 **Destanı Yazılmayan Savaş**
Doç. Dr. Ali KAFKASYALI
Atatürk Üniversitesi Öğretim Üyesi

52 **Varlığın Evinde Kıbrıs'tan Sarıkamış'a Türk Dünyasının Son Yüzyılı**
Yrd. Doç. Dr. Galip ÇAĞ
Gazi Üniversitesi Tarih Bölümü Öğretim Üyesi

54 **Hocalı Soykırımı**
Prof. Dr. Cemalettin TAŞKIRAN
Gazi Üniversitesi Uluslararası İlişkiler Bölümü Öğretim Üyesi

56 **Yukarı Karabağ Sorunu İçinde Ayrı Bir Yara: Hocalı Katliamı**
Dr. Bahadır Bumin ÖZARSLAN
Hacettepe Üniversitesi Milletlerarası Hukuk ABD Öğretim Görevlisi

61 **Anadolu'dan Zorunlu Türkmen İskanları**
İsmail UÇAKÇI
Araştırmacı - Yazar

26 **Şiddet - Eğitim Penceresinden Bir Bakış -**
Merih Eyüp DEMİR
Türk Eğitim-Sen İzmir 1 No'lu Şube Başkanı

28 **İşyerlerinde Psikolojik Tacizin Hukuk Sistemindeki Yeri**
Av. Emrah AYTEKİN
Türk Eğitim-Sen Hukuk Bürosu

Kamu Çalışanları Sistemli Bir Yıldırma Politikasına Maruz Bırakılmaktadır..!

İnsanın yaradılışıyla birlikte başlayan imtihan ve mücadele süreci zamanın şartlarına göre değişerek devam etmiştir. İlk başlarda tabiata karşı başlayan bu uğraş, zamanla insanların kendi kendileri ile değişik nedenlerle çekişmelerine de sirayet etmiştir. İnsan sayısının zamanla artarak; birlikte yaşamanın başlamasıyla birlikte kişiler ve gruplar arasında da birbiri ile örtüşmeyen düşünce ve davranışlar ortaya çıkmıştır. Ama ilk günden itibaren bu uğraş haklı ile haksızın, hak ile batılın mücadelesi olarak devam edegelmiştir.

İlk insanın her işini kendisinin yapmış olduğu dönem, nüfusun artması ile birlikte toplumsal bir iş bölümüne dönüşmüştür. Bu iş bölümü zamanla belirli alanlarda uzmanlaşmayı doğurarak mesleki sınıfların ayrılmasına imkân vermiştir. Boyların, milletlerin kendi aralarında teşkilatlanmaları da yönetim ve diğer iş bölümü için gerekli teşekkülleri doğurmuştur. Bu günümüzdeki, çalışan-işveren ve yönetilen-yöneten sınıflarının ilk örneklerini sergilendiği çalışma hayatının bir karşılığıdır.

Çalışma hayatı içinde yer alan kesimlerin beklentileri ve bakış açıları doğal olarak farklıdır. Bu da zamanla çeşitli anlaşmazlıkların oluşmasına

sebebiyet vermiştir. Geçmişten itibaren çalışanın hakkını istediği, işverenin de kendince sebepler öne sürerek talepleri en asgari derecede karşılama isteği bu anlaşmazlıkların ana eksenini oluşturmuştur. Bu durum zaman zaman çözümle sonuçlanırken, kimi zaman da istenmeyen sonuçlar doğurmuştur. Bu istenmeyen durumun en sıkıntılı boyutu da yasal ve etik olmayan ayak oyunları içeren dolambaçlı yollarla çalışanların haklarının gasp edilmesidir. Türk ve Dünya tarihine baktığımız zaman bu tarz anlaşmazlıkların çalışma hayatına ve taraflara vermiş olduğu hasarlar açıkça görülmektedir.

Günlük hayatta ve çalışma hayatında ortaya çıkan sorunların çözümü noktasında hem örfümüz hem de inancımız adil, açık ve meşru mücadeleyi bizlere tavsiye etmektedir. Fakat sıklıkla normal yollardan çalışanlara istediklerini kabul ettiremeyen ve amacına ulaşamayan yönetici veya işveren kesimi, rutin dışına çıkarak muhataplarına; baskı, dışlama, hor görme, bezdirme, yıldırma gibi ötekileştirme amaçlı tutumlar takınmaktadır. Bu aşırı şiddetle ilişkili ve yasaya uygun olmayan kabalık dilimizde bezdiri batı medeniyetinde de mobing terimiyle karşılanmaktadır. İş yerlerinde, okullarda v.b. topluluk içinde belirli bir kişiyi hedef alarak, çalışmalarını sistemli bir biçimde engelleyip huzursuz olmasına yol açarak yıldırma, dışlama ve gözden düşürme gayesiyle yapılan bütün eylemler mobing kavramının karşılığıdır.

Ülkemizde siyasi iktidar ve sırtını ona dayamış sendikamsı yapılar kamu çalışanlarının haklarını hiçe sayma ve bu hakları peşkeş çekme pahasına da olsa kendi menfaatlerinin peşinden koşmaktadırlar. Bunu yaparken kendilerinden olmayan, kendileri gibi düşünmeyen, zalime çanak tutup zulmü alkışlamayan kamu çalışanlarına sistemli bir mobing uygulamaktadırlar. Keyfi olarak insanların tayinlerinin çıkarılması, görevde yükselme ve unvan değişikliklerinde liyakat ve başarı yerine ahbap çavuş ilişkisi ile goygoyculuğun tercih edilmesi, kişilerin haksız ve hukuksuz bir şekilde görevden alınması sistemli mobingin en bariz örneği olarak karşımıza çıkmaktadır. Siyasi iktidar ve onun görevlendirmiş olduğu yapı ve kişiler bunu yaparken ayarını bozdukları kantarın gün gelip kendilerini tartacağını düşünmeden devletin, çalışma hayatının ilkelerini bütün pervasızlıklarıyla hiçe saymaktadırlar.

Mevcut gücün ya da pozisyonun kötüye kullanılarak, sistematik olarak psikolojik şiddet, baskı, kuşatma, taciz aşağılama, tehdit, v.b. şekillerde tebarüz eden saldırılar kişinin veya grupların, ima ve alay ile itibar kaybını beraberinde getirmektedir. Bunun neticesinde kişiler önce bulunduğu grup içinde ardından toplum nazarında prestij kaybetmektedirler. Ülkenin en tepesinden tutun da onun yaptığını tek doğru, onun söylediğini tek gerçek olarak kabul eden kişiler ve kurumlar tarafından Türk toplumu ve kamu çalışanları planlı bir bezdiri hareketine maruz kalmıştır. Öyle ki hakikati söylemenin ve bu yapılan zulümlere tepki göstermenin de darbecilik ve hainlik olarak ilan edilmesi tam bir kara mizah tablosudur.

Cumhuriyet tarihinden bu yana zaman zaman belirli bir oranda uygulanan bu yıldırma ve baskı politikalarının son 13 yılda ciddi oranda hem dozu artmış hem de tarzı değişmiştir. Bundan önce Türk milleti maruz kaldığı haksızlık ile ilgili hakkını arayabileceği mercilere başvurduğunda geç de olsa bir netice alabilmekteyken günümüzde; bilhassa anayasa referandumuyla başlayan devletin ve yargı organlarının dönüşüm süreci, zamanı milletimizin ve kamu çalışanlarının aleyhine işler hale getirmiştir. Adeta sistem tek parti ve tek adam ekseninde yeniden kurgulanmaktadır. Bu süreç bütün fütursuzluğu ile ve linç ve ötekileştirme politikalarının uygulanmasıyla milletimizde ve kamu çalışanlarında onarılmaz yaralar açmaktadır.

Görevini yapan memurun, iktidarın dediğini yapmadığı için sürgün edildiği, diğer kesimlere karşı operasyon yapan güvenlik görevlilerinin kahraman ilan edilmişken; iktidar partisinin mensuplarına karşı aynı operasyonu yaptığında bir anda hain ilan edildiği bir dönemi ibretle izlemekteyiz. Atama bekleyen öğretmen adaylarının ve özlük haklarında iyileştirme isteyen eğitim çalışanlarının dönemin Milli Eğitim Bakanı Ömer Dinçer tarafından "Sultan Ahmet Camii önünde yem bekleyen güvercinlere benziyorlar." Denilerek onur kırıcı sözlere maruz kaldığı günleri unutmayacağız. Ülkeyi yönetenlerin kişileri "Ya taraf olursunuz ya da bertaraf olursunuz." diyerek tehdit ederek böldüğü, özlük haklarında iyileştirme isteyen ve bunun için alanlara inen kamu çalışanlarını görmezden gelerek kendileri ile kapalı kapılar ardında pazarlık yapan yandaş yapılarla üç kuruşluk iyileştirmeleri reva gördüğü günleri Türkiye Kamu-Sen ve Türk Eğitim-Sen camiası unutmamıştır. Unutturmayacaktır...! Bütün bu olan biten ülkemizde kamu çalışanlarının bir cenderede sıkıştırılarak sistemli bir mobinge maruz bırakıldığının en açık göstergesidir.

Bizlere reva görülen bu insanlık dışı muamele her geçen gün şiddetini artırarak devam etmektedir. Bu tablonun en acı tarafı adaleti, iyiliği ve dürüstlüğü emreden yüce dinimizi siyasi emellerine alet edenler tarafından dindarlık kisvesiyle yapılıyor olmasıdır. Türk milleti er meydanında, cenk meydanında ve kişilerle olan ilişkilerinde dürüstçe mücadeleyi hayatında şiar edinmiştir. Bu bel altı vuruşlar, kul hakkı yemeler, haksızlığın hak olarak

görülmesi toplumsal cinnetin başlangıcı olarak karşımıza çıkmaktadır. Bizleri yönetenlerin adalet ve nezaketten uzak hem kendi vatandaşı hem de devlet kurumları ile kavgalı olması aşağılamanın, ötekileştirmenin meşrulaştırılmasına zemin hazırlamaktadır. Bununla birlikte kişilerin adalet ve doğruluğa olan inancı ve güveni kaybolup; tamamen ilkel toplumlar gibi güce tapan, güçler dengesine göre dönen gürüh halini almaktadır.

Siyasi irade elinde bu denli büyük güç olmasına rağmen kamu çalışanlarına ve eğitim çalışanlarına karşı uyguladığı mobingi yeterli görmemekte, daha da fazla baskı taciz ve yıldırma uygulayabilmek için cumhuriyet tarihinden bu güne kamu çalışanlarının en büyük kazanımı olan iş güvencesini ortadan kaldırmayı amaçlamaktadır. Bunu geçmişte de gündeme getirmişler fakat muvaffak olamamışlardır. Fakat seçimlerden sonra anayasayı değiştirecek güce ulaşmaları durumunda devlet memurluğu kavramını ortadan kaldırarak bunun yerine getireceği "çalışan" tanımıyla iş güvencemizi elimizden alıp bizleri her türlü baskı ve yıldırma davranışları karşısında tamamen savunmasız bırakmak istemektedir. Böylece diplomalı ve kılık kıyafeti düzgün, modern kölelik düzeni inşa edilmek istenmektedir.

Türk Eğitim-Sen ve Türkiye Kamu-Sen 1992 yılında kurulmuş ve kurulduğu günden bu güne Türkiye'nin ilk memur konfederasyonu olmasının bilincinde kamu çalışanlarının haklarını korumayı şiar edinmiştir. Bu süreçte sendikal mücadelemiz boyunca çok ciddi mesafeler aldık. Bulunduğumuz yerden geriye değil ileriye gitmek için bütün gücümüzle çalışıyoruz ve çalışacağız. İş güvencemizin elimizden alınması sürecinde de elimiz kolumuz bağlı durup beklemek yerine belki de bu güne kadar yapmış olduğumuz tepki ve eylemlerin en büyüğünü gerçekleştireceğiz.

Kamu çalışanlarının iş güvencesinin tehdit altında olduğuna her fırsatta dikkat çekmeye çalıştık. Kamu çalışanlarının kendilerine kurulan tuzağın farkında olması gerektiğini ifade ettik. Devlet memurluğu kavramının ortadan kaldırılmaya çalışıldığını, iş güvencesiz bir çalışan modeli oluşturulmak istendiğini beş yıldır ısrarla dile getirdik. Hala da memurlarımızın büyük bir kısmının bu olayın ciddiyetinin farkında olduğunu zannetmiyoruz. Bizim mezarımızı kazıyorlar, bizler de mezarımızı kazanlara gül veriyoruz. Bütün bunlara rağmen yandaş sendika üye sayısını artırıyorsa, buna ne diyebiliriz?

Bilgi ve donanım insanları etkilemenin en keskin yoludur. Kamu çalışanlarını tehdit eden unsurların neler olduğunu bilmemiz gerekmektedir. Kurulan tuzakların ne olduğunu öğrenip bunları insanlara anlatmalıyız. Eğer bu gidişat devam ederse, kamu çalışanları kaybedecektir. Biz Türkiye Kamu-Sen olarak kaybetmemek için elimizden gelen gayreti sarf etmeye hazırız. Ek zam eylemi yapıyoruz. Nisan ayı içinde' İş Güvenceme Dokunma konulu bir miting yapma hazırlığındayız. Bizler sesimizi kısmayacağız. Kamu çalışanlarının ve milletimizi tehdit eden tüm olayların üzerine gideceğiz, ama bütün bunları yaparken kamu çalışanlarının da ülkenin gidişatını görüp buna göre Türk Eğitim-Sen ve Türkiye Kamusen'e destek olması gerekir.

Bu vesileyle bütün eğitim çalışanlarına ve kamu çalışanlarına saygılarımı sunarken, olnları, toplumsal baskı ve mobing zincirini kırmak için yeni anayasa adıyla ülkemize ve bizlere kurulan tuzakların farkında olup bizlere destek olamaya davet diyorum.

Mobbing Nedir ?

Mobbing, bir grup insanın bir kimseye veya başka bir gruba sosyal kabadayılık yapması. Latince kökenli sözcük; psikolojik şiddet, baskı, kuşatma, taciz, rahatsız etme veya sıkıntı vermek anlamlarına gelir. Özellikle hiyerarşik yapılanmış gruplarda ve kontrolün zayıf olduğu örgütlerde, gücü elinde bulunduran kişinin ya da grubun, diğerlerine psikolojik yollardan, uzun süreli sistematik baskı uygulamasıdır. Son dönemde sosyoloji ve hukuk başta olmak üzere çeşitli alanlarda disiplinler arası çalışılan bir konu haline gelmiştir.

Mobbing Nedir ? Ne Değildir ?

Hüseyin GÜN
Mobbingder Genel Başkanı

Mobbing Latince "Mobile vulgus" sözcüğünden türetilerek İngilizce "mob" olarak geçmiş olup,fiil olarak anlamı "başına üşüşmek, toplaşmak, etrafını sarmak" isim olarak anlamı ise "taşkın kalabalık, azgın topluluk, güruh anlamına" gelmektedir "Cambridge Dic".Mob fiili "ing" takısını alarak günümüzde yüklenen anlamı ile mobbing=Psikolojik taciz, psikolojik terör anlamında kullanılmaktadır. **İngiliz kuşbilimci Douglas Alexander Spalding (19.yy-D.1841-Ö.1877) Koloni hayatı yaşayan kuşların yavrularını ve yumurtalarını korumak amacıya iri cüsseli hayvanlara karşı topluca saldırdıklarını gözlemledi.Dougles'in bu gözlemlerinden etkilenen ve araştırmalar yapan Avusturyalı kuşbilimci Konrad Lorenz** 1960'lı yıllarda koloni hayatı yaşayan kuşların kendilerinden daha iri cüsseli hayvanlara saldırısını ifade etmek amacıyla Mobbing, sözcüğünü kullanmıştır. Mobbing, Koloni üyesi kuşların yavrularını ve yumurtalarını korumak amacıyla kendilerinden iri cüsseli hayvanlara karşı önce hızlı ve yüksek düzeyli sesler çıkarmak, sonra kanat çırpmak ve hala saldırgan hayvan kaçmazsa topluca atağa geçmelerini ifade etmek amacıyla kullanılmıştır.

Çocuk ruh sağlığı uzmanı İşçevli **Dr. Peter Paul Heinemann** çocukların oyun alanlarında zayıf cüsseli ya da yaşça küçük çocuklarla karşı saldırılarını ifade etmek amacıyla 1969 yılında mobbing sözcüğünü kullanmıştır.

İsveçli Prof Dr.Heinz Leymann ise 1984 yılında işçilerin üstlerinden veya meslektaşları tarafından uğradığı psikolojik saldırıları ifade etmek amacıyla kullanılmıştır.

Mobbing, Türkiye'de ilk kez 2002 yılınd bu makalenin yazarı tarafından hizmet içi eğitim konusu yapılmıştır. 2002 yılından bu yana mobbing konusunda başta tarafımdan ve konuyla ilgili kişi ve kurumlar tarafından verilen konferanslar, panel konuşmaları, basın açıklamaları, TV ve radyo konuşmaları, mevzuat çalışmaları ile kamuoyunun gündemindeki yerini almıştır. Yine tarafımızdan, 2010 yılında Mobbing ile Mücadele Derneği kurularak mobbing konusunda kapsamlı çalışmalar başlatılmış ve TBMM kadın Erkek Fırsat Eşitliği Komisyonuna Kapsamlı bir Mobbing ve Çözüm Önerileri Raporu sunulmuş, bu raporda Mobbingder, Bir Başbakanlık Genelgesinin çıkarılmasını önermiş ve bu genelge 19/03/2011 tarihli resmi Gazetede Başbakanlık psikolojik Taciz(mobbing) genelgesi olarak yayımlanmıştır. Yine Derneğin çalışmaları neticesinde 01/07/2012 tarihinde yürürlüğe giren 6098 sayılı Borçlar Kanununun 417.maddesinde psikolojik taciz(mobbing) yapanlara ve gerekli önlemi almayan işverenlere tazminat ödeme yükümlülüğü getirilmiştir.

Mobbing artık Yargıtay içtihatları ile hukukumuzda yerini almıştır. (Yargıtay Hukuk Genel Kurulu Esas no: 2012/9-1925 Karar No: 2013/1407 karar tarihi: 25.09.2013)

Mobbinge karşılık olarak TDK" bezdiri" sözcüğünü önermiştir. Ancak, mobbing konusunda çalışmalar yapan birçok yazar "bezdiri "sözcüğüne yüklenen anlam ile psikolojik saldırıların ifade edilemeyeceğini söylemektedir. Bizde bu görüşe katılanlardanız.

O halde mobbing nedir? **Mobbing** ; İş ve işyeri ile ilişkili olarak, bir kişi yada bir grup tarafından herhangi bir nedenle hedef seçilen bir kişiye yada daha küçük bir gruba karşı, ahlak dışı ve insan onuru ile bağdaşmayan yöntemlerle, belirli bir süre, tekrarlanan yada sistematik bir şekilde, Hukuka aykırı eylem, işlem veya ihmal yoluyla saldırması sonucunda bir kişiye elem ve keder yaşatarak mağdur etmesi ve mağdurun psikolojik ve fiziksel sağlığı, sosyal ve ekonomik statüsünde olumsuzluklar meydana getiren olayların tamamıdır. Mobbing yapan yada yapanlara zorba, buna maruz kalan kişi yada kişilere mağdur, olayı gördüğü ve tanık olduğu halde kenarda seyreden kişi yada kişilere is seyirci diyoruz.Mobbing, bu üçlü arsında yaşanan sosyal bir saldırı türüdür.

Mobbing çalışan bir insanın başına gelebilecek en kötü felaketlerden biridir. Mobbinge maruz kalmayan bir çok insan mobbingden söz ettiğinizde mobbingi hafife alabilir ya da bir çok insan psikolojik taciz deyince cinsel taciz ile karıştırmaktadır. Ancak mobbing saldırısına uğrayarak mağduriyet yaşayan insan için durum hiçte hafife alınacak kadar basit değildir.

Bazı durumlarda mobbinge maruz kaldığı halde bunun farkına varamayan ve kanıksayan insanlar olduğu gibi, bazen de mobbing yaptığı halde bunun farkına varmayan insanlarda vardır. İnsanların çalışma ortamında, patronları, yöneticileri, eşitleri veya çok azda olsa astları tarafından fiziksel olmayan, davranışsal ya da sözlü olarak taciz edilmeleri söz konusu olabilmektedir. Mobbing nasıl yapılır? ne tür taktikler kullanılır? saldırıların tipolojisi nedir? Sorusuna şu cevabı vermek mümkündür. Mobbing zorba tarafından mağdura karşı sözlü, davranışsal ya da mağdur yok sayılarak yapılan bir saldırılar serisidir. Örneğin; suçu olmadığı halde hakkında tutanak tutmak, suçu olmadığı halde hakkında soruşturmalar açmak ve disiplin cezaları vermek, sürekli olarak geçici olarak görevlendirmek, istemediği halde nedensiz yere tayinini çıkarmak, gözdağı vermek, başkalarına uygulanmayan kuralları uygulamak, çelişkili kurallara uymasını istemek, selam vermemek, selamını almamak, izin vermemek veya bekletmek, dilekçesine cevap vermemek hatta kabul etmemek, toplantılarda azarlamak, söz vermemek, fikir düşüncelerini küçümsemek, alay etmek, ırkı, mezhebi, dini görüşü, giyim tarzı vb konularda eleştirmek, hakkında dedi kodu yapmak, yıkıcı şayia yaymak, odadan kovmak, iş vermemek, bir malzeme bulunan odadan bir malzeme almak istediğinde yanına başka bir personel vermek(Hırsız muamelesi), yalancılıkla suçlamak özel hayatına karışmak, sağlık raporlarını hakem hastaneye göndermek, çaba başarısını küçümsemek(bunu herkes yapabilir vb), başarısını takdir etmemek, kendi yaptığı basit işleri abartarak mağdurun yaptığı zor işleri küçümsemek, beceriksiz ve tembel insanlarla kıyaslamak, tehdit etmek, yasa dışı işler yapmaya zorlamak, cinsel taleplerde bulunarak reddedildiğinde mağduru mercek altına alarak açığını aramak, mağdur emsallerinden çok çalıştığı halde tembel, ça-

lışmıyor, uyumsuz, agresif bir kişiymiş gibi göstermek, mağduru iş arkadaşlarında ayrı ve iletişim kuramayacağı odalarda oturtmak, işten atmakla, maaşını, performansını düşürmekle tehdit etmek veya bunu yapmak, düşük performansı olan şubelere tayin etmek, sürekli peş peşe işler vererek, işi zamanında yapmamakla suçlamak, Çok iş vererek süreyi kısa tutmak ve mağduru sabahlara kadar çalıştırmak, projesine izin vermemek, yaptığı projesini elinden almak veya işbirlikçisine projenin yönetiminde görev vermek, sadece mağdura nedensiz yasaklar koymak, başkalarının hatalarını mağdura yüklemek, mağdurun sürekli işini, ekibini değiştirmek, mağdurun durumuna uygun olmayan kötü koşullu odalarda oturtmak, mağdura karşı sesini yükselterek konuşmak, özel hayatı veya ailesi hakkında kötü konuşmak, referanslarına yanıltıcı bilgiler vermek, özel eşyalarını karıştırmak, bilgisayarına belden aşağı resim veya videolar yüklemek, sesini kaydederek başkalarına internet ortamında göndermek, sosyal medyada mağduru kastederek kötü şeyler yazmak ve başkalarının yorum yapmasını sağlamak, geç saatlerde mail ortamında görevler vermek, Özel bankalarda kadın personelin hafta sonları potansiyel zengin müşterilerle kısa etek giyerek (müşteri eteği) görüşmesini ve bu müşteri ile birlikte fotoğraf çektirerek WhatsApp üzerinden göndermesini istemek, mağdurun ulaşamayacağı hedefler koymak, mağdur her şeye rağmen hedefe ulaşmaya yaklaştığında hedefi arttırmak, akıl hastası olmakla suçlamak veya akıl hastası olmadığını ispata zorlamak, aynı sektörde çalışmaması için kötü referans olmakla tehdit etmek, hırsızlık yapmakla suçlamak,

diğer çalışanları mağdura saldırması için cesaretlendirmek, mağdurla konuşulmasını yasaklamak, konuşanları yada yaklaşanları cezalandırmak, mağduru gürültü odalarda oturmaya zorlamak, çekmecesine, çantasına, paltosunun cebine ölü hayvanlar koymak(yılan gibi), sürekli görevden almak, mahkeme kararı ile gelse bile şeklen uygulayarak uzak illere geçici olarak görevlendirmek, mağduru herkesin önünde överek tek başına olduğu zamanlarda aşağılamak, mağdurun yıllarca yaptığı işi başkalarının yanında mağdura tarif etmek, mağdura randevu vermemek, toplantılara çağırmamak, diğer personelin katıldığı sosyal etkinlikleri mağdura haber vermemek, mağduru bilgisi olmayan konularda iş yapmaya zorlamak, mağdurun mesleğine ve görev tanımına uygun olmayan işler vermek(mühendise paspas yaptırmak), mağdurun fiziksel olarak yapamayacağı işleri yapmasını istemek(hamile kadına koli taşıttırmak), mağdur öğretim görevlisi ise ders esnasında zorla dersten çıkarmak, ders görevi vermemek, öğrenci danışmanlığından almak,mağdur izne ayrıldığı halde mail yoluyla sürekli rapor isteyerek tatilini zehir etmek, ...vb,

Mobbing, aklınıza gelebilecek her tür olumsuz davranış, yazılı işlem veya yok sayma(ihmal) yoluyla yapılan psikolojik saldırıdır. Yukarıda say-

dığımız saldırılar, mobbing tanımında belirttiğimiz kriterler içinde yapılması durumunda olay mobbinge dönüşmüş olacaktır. Bu kriterler, saldırıların iş ve işyeri ile bağlantılı olarak yapılması, bir süre devam etmesi, sistematik veya tekrarlı olması, sık sık yapılması vb oluşmaktadır. Bir yada birkaç defalık yapılan saldırıları mobbing olarak adlandırmamak gerekir.

Mobbing neden yapılır? insanları mobbing yapmaya sevk eden sebepler nelerdir? Mobbing yapan zorbalar, mobbing yaptıklarını kabul etmezler ve inkar ederler. Sürekli mağduru suçlarlar ve sorunu mağdurda ararlar. Mağdurun uyumsuz, tembel, sorumsuz olduğunu söylerler. Yine zorba insanlar mağdurun kendilerine mobbing yaptığını söylerler ve kendilerini mağdurdan korumak için karşı önlem aldıklarını söylerler. Zorbaların bu iddiaları elbette gerçeği yansıtmaz. Çünkü zorba insanlar genelde kişilik bozukluğu olan insanlardır. Zorbalar, Narsist, Paranoid, şizoid,obsesif-kompulsif,anti-sosyal vb kişilik bozukluğu özelliklerinden biri bazende bir kaçını birden taşırlar. Özellikle,Narsist, paranoid ve antisosyal kişilik bozukluğu olan insanlar sürekli yalan söylerler.Olayları abartırlar.Paranoid kişilik bozukluğu olan insanlar her zaman bir düşman ararlar.Kendilerine karşı tehlike olabilecek insanlara karşı, saldırıya geçebilirler. Buradan şu sonuç da çıkmamalıdır.Her kişilik bozukluğu olan insan, mobbing zorbası olmaz elbette, kişilik bozukluğu olmayan insanlarda mobbing zorbası olabilirler. Bazı durumlarda akıl hastası olan insanlarda bir mobbing zorbası olabilirler. Mobbing zorbası, her seviyedeki insanlardan arasından çıkabilir, bir zorba; Memur, Şef, Müdür, Daire Başkanı, Genel Müdür, Müsteşar, Bakan olabilir.Özel sektörde, Unvansız bir çalışan, Direktör, Koordinatör, Bölge Müdürü, Genel Müdür, İşveren bir zorba olabilir.Yine mağdurlarda, her

statü ve düzeydeki insanlar arasından seçilebilirler.

Zorba olan kişilerin, kişilik özellikleri mağdurların öyküleri ile anlaşılabilmektedir. Korkak, nevrotik özellikler taşıyan, cimri, yetersiz, ikiyüzlü, dürüstlükten ve açık sözlü olmaktan kaçınan, sürekli övünen, üstlerine karşı aşırı yağcı astlarını eşya gibi gören, korkutarak ve sindirerek yönetmeyi bir yönetim tarzı olarak benimsemiş, aşırı şüpheci, özgüven eksikliği yaşayan, başkalarına güvenemeyen, çocukluğunda sevgi tatminsizliği yaşamış, yeniliği pek sevmeyen, rekabeti tehlike olarak gören, aşırı kıskanç kişilerdir.

Mobbing insan temelli bir sosyal saldırıdır.Ancak nedenleri çok farklı olabilir.Genel anlamda bakıldığında, politik nedenler, farklılıklar, ekonomik krizler(özel sekörde), şirket birleşmeleri, şirket küçülmeleri,şirket sahip değitirmeleri, özelleştirme, radikal yönetim değişiklikleri, cahil yöneticiler, mobbingin bilinmemesi ve önemsenmemesi, şikayet ve müracaat mercilerinin bulunmaması veya sessiz kalınması, yasal düzenlemelerin olmaması, toplumsal ayrışma ve toplumun kenetlenmemiş olması, sivil toplum örgütlerinin duyarsızlığı ve ilgisizliği, işe uygun olmayan organizasyon yapısı, işe uygun olmayan çalışanlar, Yönetim tarzı, aşırı stresli çalışma ortamları, işyerinde sosyal ilişkilerde yetersizlik vb hususlar kendiliğinden mobbinge kaynaklık edebilir.

Mobbing saldırılarının %85'i ya doğrudan yöneticiler, yöneticilerin içinde olduğu grup yada yöneticilerin göz yumması ile başkaları tarafından yapılır. Yine saldırıların %12'si eşitler tarafından, %3'üde astlar tarafından yapılır. Yöneticilerin müdahalesi olduğunda mobbing yapmak kolay değildir. Mobbing mağdurlarının %60'ı kadın %40'ı erkektir. Mobbinge 25-45 yaş aralığında maruz kalma oranı %70'tir.İnsanların en verimli çağında mobbinge maruz kalması kurum ve kuruluşlar bakımından çok büyük mali külfetlere yol açar. Mobbing tahsilli, kariyer sahibi, zeki, işine odaklı, açık fikirli, gelişimci, yanlışa itiraz edebilen, özgüven sahibi çalışanlara daha çok yapılır. Bunun neden çok açıktır, mobbing mağduru sürü psikolojisine karşı durur, emredileni sorgulamadan yapmaz.

Mobbing sağlıklı bir insana, mağdurun ailesine, bir işletmeye, bir kurumu hatta topluma çok ağır maddi ve manevi maliyetler getirir.Mobbingin getirdiği maddi maliyet karşılanabilir belki ama manevi maliyetin telafisi yoktur.

Bir mağdur, mobbingin şiddeti, süresi, yoğunluğu, sistematikliği, tekrarlılığı ve zorbanın nüfuzuna paralel oranda yara alır. Mağdurda, uyku sorunları, paronaya, karar verme yeteneğinin kaybı, özgüven ve güven kaybı, korku, intihar girişimleri, panik ataklar, cinsel aktivitede azalma, çevreye ilgisizlik, aile içi şiddet, depresyon, Travma Sonrası Stres Bozukluğu vb psikolojik sorunlar başlar. Yaşadığı mobbing soncunda intihar girişimleri, cinayet, yaralama kundaklama gibi suçlar işleyen mağdurlar olduğu gibi, çalışma gücünü ve isteğini tümüyle kaybedip ailesine yük olan, psikiyatrlardan, psikologlardan yardım alan onlarca mağdur vardır.

Mobbing, mağduru alkol, sigara, uyuşturucu bağımlısı yapabilir veya bu maddelerin kullanımının artmasına yol açabilir. Mağdurların %90'ı antideprasen kullanmaktadır(Kaynak www.mobbinger-561 kişilik anket). Uluslararası Pazarlama Servisi (IMS)

verilerine göre Türkiye'de antidepresan tüketimi 2003 yılında 14.238 milyon kutu iken, 2008 yılında 31.302 milyon kutu ile %120 oranında artmıştır. Son dokuz yıldaki artış oranı 2012 yılında tüketilen 36.881 milyon kutu ile %160 olmuştur. Antipsikotiklerde ise, tüketim son 5 yılda % 68.6 oranında artış ile 7.201 milyon kutudan 12.158 milyon kutuya çıkmıştır.

Türk Psikologlar Derneği Başkanı Prof. Dr. Gökhan Malkoç, tüm Türkiye'de 2009 yılında toplam 3.021.361 kişinin psikolojik sorunu için doktora başvurduğunu, 2013'te ise bu rakamın 9.163.101 kişiye ulaştığını açıkladı. 2013 itibariyle psikolojik sorunu için doktora başvuran en çok kişiyi barındıran şehirin 1 milyon 498 bin 340 kişi ile İstanbul, 583 bin 633 kişi ile İzmir, 487 bin 29 kişi ile Ankara, 390 bin 897 kişi ile Bursa takip ediyor. En az başvuru yapan şehirleri ise 6 bin 730 kişi ile Bayburt, 7 bin 463 kişi ile Tunceli ve 8 bin 777 Ardahan oluşturuyor.

Mobbing, psikosomatik hastalıklar grubunda sayılan, tansiyon, şeker, eklem ağrıları, mide sorunları, böbrek üstü bez hastalıkları, kilo sorunları, nedensiz baş ağrıları, kalp krizleri, katlanılmaz kulak çınlamaları, kanser vb stresin neden olduğu birçok hastalığın nedeni olabilir.

Mobbing, ailenin mutsuz olmasına, çocukların mutsuzluğuna, okul başarılarının düşmesine, boşanmalara, aile içi şiddete neden olmaktadır. Mobbing dalga etkisi ile aileleri, yakın akrabaları, komşuları velhasıl tüm toplumu vurmaktadır.

Kamu kurum ve kuruluşları, özel şirketler nice kalifiye çalışanını kaybetmekte, mağdurların çalışma şevkini kırmakta, erken emekliliğe, istifaya zorlamakta veya mobbing yaparak işten atmaktadır. Kalifiye bir çalışanın gerçek maliyeti ve alternatif maliyeti de o kurum ve kuruluşun zarar hanesine yazılmaktadır. Ülkemizde, Kamu kurum ve kuruluşlarında kaliteli, hızlı ve zamanında hizmet verilememesinin ya da üretim yapılamamasının sebebi, yetersiz ve yeteneksiz insanların sırf politik nedenlerle, süslü makam odalarında yetki zırhı ile donatılmasından kaynaklanmaktadır.

Unutulmamalıdır ki Mobbing temelde bir insan hakları ihlalidir. Bu gün, mobbing zorbası olanlar yarın mağduru olabilirler. Zorbanın, milliyeti, dini, olamaz.

Sendikaların, derneklerin, siyasi partilerin, özel sektörün, Devletin daha fazla geç kalmadan ülkemizde toplam çalışanlar içinde rakamsal olarak 9.600.000 mağdurun çığlığını duyması kaçınılmaz hale gelmiştir.Mobbingin ülkemize üretim,işgünü,sağlık, maliyetinin 10 milyar dolar olduğu tahmin edilmektedir.Çünkü 25 yılda ancak iş hayatına atılan onlarca insan sorunlu hale gelmekte,kalifiye personel(akademisyenler) yurtdışına kaçmaktadır.

Mobbing en çok sağlık çalışanl arına,eğtimcilere,üniformalı mesleklerde çalışanlara,finans sektöründe çalışanlara,basın çalışanlarına uygulanmaktadır.

Fransa da zorbaya "Hükmün açıklanmasını ertelenmesi" dahi yapılmaksızın 1 yıl hapis cezası verilmekte ve en az 15.000 avro tazminata mahkum edilmektedir.

ABD başkanı Barack Obama'nın eşi, Michelle Obama ilk demeçlerinden birinde temel iki sorunumuz var biri "obezite diğer bullying(akran zorbalığı)" sözlerini söylerken, ülkemizde ne bullying ne de mobbing konusunda hiçbir çalışma bulunmamaktadır.

Mobbingsiz günler dileğimle.

Mobbing Kurbanlarının Ortak Özelliği

Mobbing genellikle;

İşini çok iyi, hatta mükemmel yapan;

İlişkileri olumlu olan ve çevresindekilerce sevilen;

Çalışma ilkeleri ve değerleri sağlam, bunlardan ödün vermeyen;

Dürüst ve güvenilir, kuruluşa sadık;

Bağımsız ve yaratıcı;

Zorbanın yeteneklerinden üstün özelliklere sahip olan kişilere yöneliyor.

Zorbalar ise, aşırı kontrolcü, korkak, nevrotik ve iktidar açlığı olan kişiler olarak tanımlanıyor. (Leyman)

Mobbing uygulayan kişilerin ve kurbanların kişilik özellikleri ve işyeri koşulları mobbingin nedenlerini açıklıyor. Leyman bunları dört başlık altında topluyor:

1- Kişileri grup kuralını kabul etmeye zorlamak

2- Düşmanlıktan hoşlanmak

3- Can sıkıntısı içinde zevk arayışı

4- Önyargıları pekiştirmek

Ek olarak mobbing uygulayanın kötü kişiliği ve patron olarak bunu hak olarak görmesi, şişirilmiş benmerkezcilik, narsist kişilik, çocukluk travmaları da sayılabilir.

Bodsky Taciz edilmiş çalışan adlı kitabında, "taciz ya da rahatsız etme, insanların kendilerini ayrı tutma ve ayrıcalıklarını koruma için kurulu bir işleyişin olmadığı zaman başvurdukları bir yoldur" şeklinde tanımlamaktadır.

Mobbing Bir Türkiye Gerçeği

Levent GÖK
CHP Grup Başkanvekili

Mobbing, güncel uygulamalarla Türkiye gerçeği olmakta tanım olarak yenidir ama mobbing aslında bir dünya gerçeğidir.

Eğitim ve kültür seviyesinin yükselmesiyle gelişmiş ülkelerde, mobbingle mücadele olanakları sayesinde mobbing uygulamaları azalmıştır denilebilir.

Ancak gelişmekte olan ülkelerde eğitim ve kültür seviyesi, demokrasinin ve hukukun devleti yönetenlerce içselleştirilmiş olup olmadığına bağlı olarak mobbing etkinliğini farklı biçimlerde sürdürmektedir.

İster kamuda olsun, ister özel sektörde olsun psikolojik taciz denilen mobbing uygulamalarıyla baş etmek için ciddi örgütlenmelere, yasal düzenlemelere ihtiyaç vardır.

Devleti yönetenlerin, daha öz bir tanımla siyasal iktidarın eşitlik, adalet, demokrasi ve hukuk alanlarında var olan eşitsizlikleri gidermek üzere sağlam bir duruş sergilemeleri gerekir.

Eşitsizliklerden, adaletsiz uygulamalardan beslenerek oluşan siyasal iktidarların mobbingi önlemesini beklemek gerçekçi olamaz.

Tayinlerde, terfilerde, personel istihdamında ya da olası tenkisatlarda ayrımcı uygulamalar böylesi iktidarların belirgin niteliğidir ve piramidin tepesindeki bu duruş piramidin eteklerine doğru kartopu gibi yuvarlanarak büyür.

Cumhuriyet Halk Partisi her fırsatta ve zeminde hükümeti mobbing uygulamalarını önlemeye zorlayıcı bir tutum içindedir.

Cumhuriyet Halk Partili milletvekilleri bu yasama döneminde de mobbing uygulamalarına karşı soru önergeleriyle, kanun teklifleriyle, katıldıkları panel, sempozyum ve basın açıklamalarıyla kamuoyunun dikkatini bu hususa çekmekte ve siyasal iktidarı denetlemeye, yönlendirmeye çabalamaktadır.

Türkiye, Avrupa Konseyi Sosyal Şartına taraf bir ülke olup bu anlaşmanın maddelerine uymak zorunluluğu vardır.

Özel sektörde de, kamuda da, tüm iş kollarında sağlıklı, güvenli ve adil, baskısız, özgür çalışma ortamı yaratmak devletin, siyasal iktidarın görevidir.

Kendisini çalışanların onurlarını çiğnetmemekle görevli sayan devletler gerçekten uygar devletlerdir.

Örgütlü toplum her anlamda modern, müreffeh güçlü olmak demektir. Hukuka saygıda ve bağlılıkta bir sınırlama getirilemez. Şuraya kadar hukuka bağlıyım denilemez. Türkiye çalışma yaşamında ILO standartlarına, Avrupa Konseyi Sosyal Şartına uymak zorundadır, buna uygun yasal düzenlemelerin yapılması uygarlığın ölçüsüdür.

Her alanda olduğu gibi son yıllarda özellikle mobbing uygulamalarıyla öğretmenler için günün 24 saati psikolojik taciz altında geçmektedir.

Atamalarda, ek ders saatlerinde ve tüm uygulamalarda bir bölüm öğretmen için ayrıcalık yapılırken büyük bir bölüm için ayrımcı, baskıcı bir tutum sürdürülmektedir.

Son uygulamalar içerisinde yaşadığımız bir olayı anımsamakta yarar var. 80 ilin Okul müdürleri kendilerince belirlenen koşullar içinde seçilip makama oturtuldular. Ancak Hatay ilimizde işlemler tamamlandığı halde okul müdürlükleri halâ boştur. Görevden almada ve görevde yükselmede, terfide tayinde her işlemde bir yan taltif edilirken büyük bir bölüm baskılanmaktadır.

Bu baskılanmalar, sendika seçiminden, nöbetlere, ek derslere, rotasyonlara kadar her işlemde kendini göstermektedir.

Çeşitli gerekçeler üretilerek yapılan fişlemeler, uygulanan fiziki şiddet, gelecek kaygısına sürüklenen eğitim emekçilerini ruhsal çöküntüye sürüklemektedir.

Eğitim emekçilerinden çeşitli biçimlerde aldığımız yoğun şikâyetlerin hemen hemen tamamı haklı taleplerinde adlarının mahfuz tutulmasını isterken acı gerçeği işaret etmiyorlar mı?

Özgür düşünceli nesiller yetiştirmenin onurunu öğretmenlerden esirgeyen, önce öğretmenleri itibarsız kılmaktan zevk duyan bir siyasal iktidara karşı toplumsal muhalefetin ayağa kalkması ve bu iktidarı değiştirmek için CHP olarak sonuna kadar tüm sivil toplum kuruluşlarıyla, sendikalarla dayanışma içinde olacağız.

Mobbing Davranışlar

1- Kendini göstermeyi ve iletişim oluşumunu etkilemek: Sözünüz kesilir, yaptığınız iş sürekli eleştirilir, jest ve bakışlarla ilişki kesilir, yazılı ve telefonda tehditler vs.

2- Sosyal ilişkilere saldırı: Kimse sizinle konuşmaz, diğerlerinden ayrılmış bir işyeri verilir, çalışanların sizinle ilişkiye geçmeleri yasaklanır, orada değilmişsiniz gibi davranılır.

3- İtibarınıza saldırı: Arkanızdan kötü konuşulur, asılsız söylentiler çıkarılır, kararlarınız sürekli sorgulanır, özgüveninizi olumsuz etkileyen bir iş yapmaya zorlanırsınız.

4- Kişinin yaşam kalitesi ve mesleki durumuna saldırı: Hiçbir özel göreviniz yoktur, sürdürmeniz için anlamsız ve sahip olduğunuzdan daha az nitelik gerektiren işler verilir, işiniz sürekli değiştirilir, özgüveninizi etkileyecek şekilde işler verilir.

5- Kişinin sağlığına doğrudan saldırı: Fiziksel olarak ağır işler yapmaya zorlanırsınız, fiziksel şiddet tehditleri yapılır, doğrudan cinsel taciz ve fiziksel zarar görürsünüz.

Mobbing, işin akışına ya da bir davranışa ilişkin bir anlaşmazlıkla başlar. Daha sonra zorbanın saldırgan eylemleriyle devam eder, saldırganlığa zorbanın dışında yönetim veya iş arkadaşları da katılabilir. Bir sonraki aşamada kurban, sorunun kaynağı, problemli ya da akıl hastası olarak damgalanır. Süreç, işe son verilmesi ya da kişinin ayrılması ile tamamlanır. Bu sonuç, çoğunlukla mobbingin bitmesi anlamına gelmez, çünkü benzer bir iş kolunda çalışmak zorunda olan kişi kötü huylu, asi ya da işten anlamaz olarak damgalanarak referansları kirlenmiş olur.

Eğitimde Mobbing ve Eğitime Genel Bakış

Ahmet Duran BULUT
MHP Balıkesir
Milletveklli

Mobbing (psikolojik baskı, yıldırma) devlet dairelerinde, okullarda siyasi iradenin politize kadroları ve onların yandaşları tarafından uygulanmaktadır. Bu kadrolar müdür, müdür yardımcısı ve üst düzey bakanlık görevlileri gibi yönetim mevkiindeki kişilerdir.

Ülkemizde bilhassa eğitimciler bu yıldırma sebebiyle mağduriyet yaşamakta, başvurduğu üst yetkililerden, güvenlik güçlerinden bekledikleri destek ve yardımı görememektedirler. Bu kişilerden şahsıma başvuranlar oldu.

Milliyetçi Hareket Partisi olarak mobbing denilen baskı ve yıldırmadan rahatsız olan kişilerin daima yanlarında olduğumuz gibi Genel Başkanımız Sayın Devlet Bahçeli konuşmalarında bu durumu eleştirmiş, milletvekili arkadaşlarımız konuyu meclis gündemine taşımışlardır. Verdiğimiz önergeler, yaptığımız eleştiriler iktidarı etkilememiştir. Bu durum çalışanların moral ve motivasyonunu olumsuz etkilediği gibi, iş verimini düşürmüş, yaşama sevinçlerini yok etmiştir.

AKP iktidarlarının en çok el attığı, en çok oynadığı, en çok bakan değiştirdiği Milli Eğitim Bakanlığıdır. Beşinci bakan görevdedir. Hükümet yetkilileri ve bakanlık yöneticileri siyaseti bakanlığa sokmak değil, bakanlığı siyasete gömmüşlerdir.

Bu siyasi anlayış öğretmeni ve öğretmenlik mesleğini küçümsemiş, öğretmenin hukukunu korumamış, uyguladığı politikalar hükümet yetkililerinin sarf ettiği sözler öğretmenin itibarına zarar vermiştir.

Öğretmenlik özel bir meslektir. İdarenin hukuk tanımazlığı, öğretmenlik mesleğinin yeterince sosyal ve ekonomik yönlerden desteklenmeyişi, içinde bulunduğu ekonomik sıkıntılar, borçlar öğretmenin toplumsal statüsüne zarar vermektedir.

Öğretmenin kaybettirilen itibarı derhal hükümet tarafından telafi edilmelidir. Öğretmen borçla borç kapatan bir meslek grubu olmaktan çıkartılmalı, insan gibi yaşayabileceği bir gelir düzeyine kavuşturulmalıdır.

Kurumda liyakata, bilgiye, tecrübeye değil, yandaşlığa ve sadakata göre atanan amirler çalışanlara baskı uygulamaktadırlar.

Çalışanların görevde yükselme sınavları düzenli yapılmamakta, bilerek konu savsaklanmaktadır.

İktidar bakanlığı bir yandaş sendikanın kontrolüne ve yönetimine bırakmış olup, üniversitelerde istedikleri sendikanın hakim olmayacağını bildiklerinden üniversitelerde sendikalaşmalara engel olmaktadırlar.

Üniversiteler YÖK'ün dolayısıyla hükümetin baskısı altındadır. Akademisyenlerin sorunları çözülmemekte, görevlendirmelerde kayırmacılık çalışma barışını bozmaktadır.

Yılda 100 akademisyen intihar ederek hayatlarına son vermekteler. Bunun sebepleri neden araştırılmaz, verdiğimiz önergeler neden cevaplandırılmaz. Bunların çoğunluğu ya baskılara dayanamamakta ya da ekonomik dar boğazın kurbanı olmaktadırlar.

Ülkedeki eğitimciler üzerinde uygulanan itibarsızlaştırma çalışmaları bizzat hükümet yetkililerinin, Bakan ve Başbakan seviyesinde yapılan açıklamalar, ulu orta verilen beyanatlardan da kaynaklanmakta, bundan cesaret bulan ayak takımı durumdan vazife çıkartarak öğretmeni ve öğretmenliği aşağılamaktadırlar.

Bütün bu sorunların sebebi; başarısız, beceriksiz AKP hükümetleridir.

Milli Eğitim Bakanlığı kendine çeki düzen vermeli ve Milliyetçi Hareket Partisinin aşağıda belirtilen eğitim politikalarını dikkate almalıdır.

Öğrenci merkezli eğitim öğretime geçilmelidir.

Eğitim milli olmalıdır.

Akıllı tahta değil, bilgili öğretmen önemlidir.

Öğretmen okulları ve öğretmen akademileri açılmalıdır. Öğretmen yetiştirmeye önem verilmelidir.

Ders kitapları 'bilgi çağı' gereklerine göre hazırlanmalıdır.

Ülkede derslik açığı tamamlanmalı, tekli eğitime, tam gün eğitime geçilmelidir.

Okul öncesi eğitimin sorunları giderilmelidir.

Üstün yetenekli çocuklar sistem içinden seçilmeli ve onların eğitimine daha da fazla önem verilmelidir.

Mesleki okullar özendirilmeli, iş kurma ve iş bulma konularında destek olunmalıdır.

Eğitimde ihtiyaç planlaması yapmalı ve ülkenin ihtiyacı olan mesleklere gençler yönlendirilmelidir.

Her ferdin yüksek eğitim görmesine destek olunmalıdır.

Üniversiteye sınavsız giriş sağlanmalıdır.

Okula başlama yaşı 72 ay olmalıdır.

Rehberliğe ve yönlendirmeye önem verilmelidir.

Vekil öğretmen uygulamasına derhal son verilmeli, ihtiyaç atama bekleyen öğretmenlerden giderilmelidir.

Yeteneklerin ortaya çıkartılması ve kabiliyetlerine göre yönlenmesi için ortaokulda seçmeli dersler önemle, çeşitlendirilerek yer verilmelidir.

Sahil de bulunan okullarımızda; denizcilik ve yelkencilik, dağ ve yayla yerlerde ise kayak hepsinde yüzme eğitimlerine önem verilmelidir.

Ortaöğretimde lisede okul türü yerine program türü esas alınmalıdır.

Ortaokulda Kuranı-Kerim ve Türkçe anlamı seçmeli ders olarak okutulmalıdır.

Okullar aktif ve tam kapasite çalışmalı, öğrencilerin yetişmesinde okullar esas alınmalıdır.

Öğrencilerin bütün sınıflarda ki başarıları esas alınarak sınavdan 'sınava koşmaktan kurtarılmalı' ve bu işi adil bir şekilde yönetecek 'Merkezi Öğrenci Değerlendirme Birimi' kurulmalıdır.

Ülkenin her bölgesine güvenlik ve kanun hâkimiyeti sağlanmalı, oldubittilere göz yumulan anlayıştan vazgeçilmelidir. Güvensiz bir ortamda sağlıklı bir eğitim-öğretim yapılamaz.

Netice itibariyle, Ülkede eğitim ve öğretimin, milliliğinden, bilimselliğinden, güvenliğinden bahsetmek mümkün değildir. Eğitim, siyaset üstü görülmeli ve iktidarlara göre rotası değiştirilmemelidir. Aksi takdirde bilgisiz, beceriksiz insanların sahip olduğu diploma çöplüğüne dönecek ülkemiz. Sorumluluk bu ülkede yaşayan herkestedir. Özgüveni gelişmiş, milli kimliğe sahip, insan sevgisini esas alan, sevgisizlikten çoraklaşmış gönüllere 'sevgi' tohumları eken inançlı, kararlı, yüreği ülke ve bayrak sevgisi ile dolu bir gençliğin yetişmesi ve yetiştirilmesi dileklerimle...

Mobbing, İşyerinde Şiddet ve Sendikalar

Yrd. Doç. Dr. Ayşe KORKMAZ
Gazi Ünv. Eğitim Fakültesi
Öğretim Üyesi

Mobbing sözcük anlamı itibariyle, psikolojik şiddet, baskı, kuşatma, taciz, rahatsız etme veya sıkıntı vermektir. Mobbing özellikle hiyerarşik bir yapılaşmanın olduğu gruplarda ortaya çıkan, kamu kurumu ve özel teşekküllerle, zayıf bir kontrolün olduğu örgütlerde güçlünün altta kalanlara psikolojik yollardan baskı yapmasıdır.

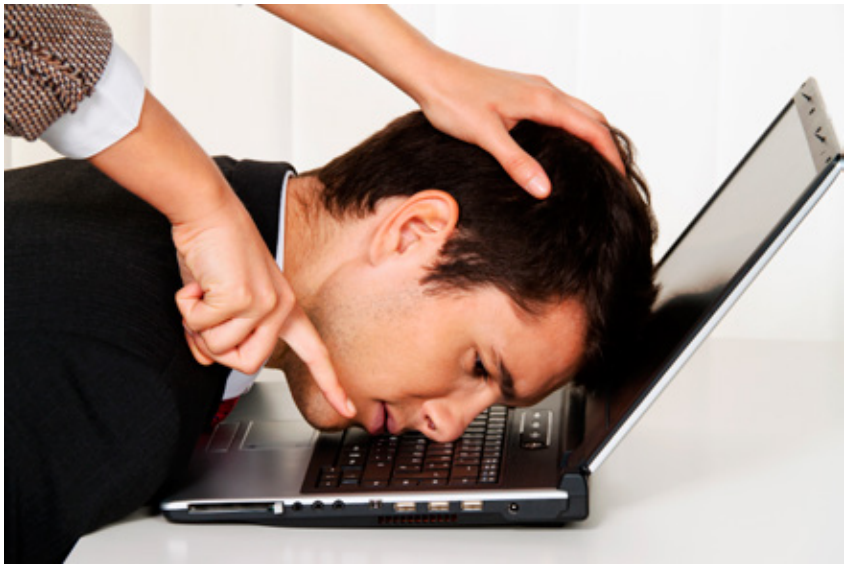
Son dönemde sosyoloji ve hukuk başta olmak üzere çeşitli alanlarda disiplinlerararası çalışılan bir konu haline gelmiştir. Mobbing sözcüğü önceleri çocukların birbiriyle olan zorbalık ilişkilerini tanımlamakta kullanılmıştır. İşyerlerinde de 1950-1960'lı yıllarda yapılan araştırmalar mobbingin sadece çocuklar arasında yaşanmadığını ortaya koymuştur. Mobbing, kökü Latince olan ve bir kimseyi sıkıştırmak, bunaltmak ve taciz etmek anlamında bir sözcüktür.

Çoğunlukla işyerlerinde bazen bir kişinin, bazen bir grubun, bir çalışan üzerinde uzun bir süre yani aylar ve yıllar boyu, sistematik bir baskı uygulamalarıdır. Mobbing duygusal bir saldırıdır. Kişinin saygısız ve zararlı bir davranışın hedefi olmasıyla başlar. İşverenin İma, alay ve karşısındakinin toplumsal itibarını düşürme gibi saldırgan bir ortam yaratarak onu işten çıkmaya zorlamasıdır. Kişiye yönelik, yaş, ırk, cinsiyet gibi herhangi bir ayrımcılık olmadan, taciz, rahatsız etme ve kötü davranış yoluyla herhangi bir kişiye yönelen saldırganlıktır. Kişiyi iş yaşamından dışlamak amacıyla kasıtlı olarak yapılır.

Hangi işyerlerinde ve hangi kişilerin mobbinge uğradığına bir göz atacak olursak; (Bir araştırmaya göre) kar amacı gütmeyen kuruluşlar, okullar ve sağlık sektöründe mobbing daha yaygındır. İşsizliğin yüksek olması ve çalışanın değersiz görülmesi de mobbingin oluştuğu işyeri sayısını artırmaktadır. Sonuçta her işyerinde ve her türlü kuruluşta mobbinge rastlanılabilir

Organizasyon bozukluğunun daha fazla olduğu işyerlerinde ise disiplin getirmek, verimliliği artırmak, refleksleri koşullandırma (askeri disiplin) amacıyla yapılır. Psikolog Michael H. Harrison, Ph.D. yakın zamanda A.B.D.'de 9,000 kamu çalışanı üzerinde yapılan araştırmada, kadın çalışanların %42'sinin, erkek çalışanların ise % 15'inin son iki yılda zorbalığa uğradığını, bunun kayıp zaman

ve verimlilik açısından 180 milyon dolara mal olduğunun hesaplandığını belirtiyor.

Mobbinge uğrayanların genel özellikleri ise aşağıdaki sıralamada yer almaktadır.

- İşini çok iyi, hatta mükemmel yapan,
- İlişkileri olumlu ve çevresindekilerce sevilen,
- Çalışma ilkeleri ve değerleri sağlam, bunlardan ödün vermeyen,
- Dürüst ve güvenilir, kuruluşa sadık,
- Bağımsız ve yaratıcı,
- Zorbanın yeteneklerinden üstün özelliklere sahip olan.
- Bazen de işyerinde sessiz, iletişim kuramayan memurlar ve işçilere yönelebiliyor.

Mobbing ile yapılan örnek olay incelemelerinde aşağıdaki bulgulara ulaşıldı;

Problemler

- İş yerlerinde sosyal statü kazanmak için mobinge uğrama
- Özlük haklarının iyi bilinmemesinden dolayı mobinge uğrama
- Kişisel menfaatler nedeniyle mobinge uğrayan kişinin yalnızlaştırılması
- İnanç farklılıkları nedeni ile mobinge maruz kalınması,
- Cinsel ve fiziki tacize maruz kalınması
- Asılsız söylenti çıkarılması
- Tehdit edilme (başka yere tayin, anlamsız işler yükleme, görev değişikliği)
- Görmezden gelinme, yok sayılma
- Haksız soruşturma ve cezalara maruz kalma.

Öneriler,

- Mobinge uğrayan kişinin suskun kalmayıp idari ve adli yollardan hakkını araması,
- Maruz kalınan davranışların not edilmesi (yer, zaman göstererek)
- Mümkün mertebe mobbing tanıklarla ispat edilmeli,
- Anlamsız uygulamalar ve emirler yazılı olarak kaydedilip, mümkün mertebe tanıklarla ispat edilmeli,
- Adli takibata mağdurun mobingi belgelendirmesi için psikolojik rahatsızlık sebebiyle rapor alması, fiziksel mobinge maruz kalındığında bu durumun raporla (doktor) belgelendirilmesi,
- Mağdurun sessiz kalmayıp, bireysel haklarına sahip çıkması,
- Yaşanan olayların gizlenmeyip paylaşılması,
- Çalışanlar mobing konusunda bilgilendirilmeli,
- Birlikten kuvvet doğar fikrinden hareketle, grupça yetkili birim veya kişiye başvurulmalı.

Mobingin Maruz Kalana, Kuruma ve İşyerine Etkileri

Mobing sadece mağdurları değil, işyerini, çalışanları olumsuz yönden etkiler. Mobingin maliyetine bakıldığında; mağdurun iş verimliliğinin düşmesi, psikolojik rahatsızlık sebebiyle rapor alınması ve benzeri sebeplerden iş gücü kaybı oluşacak buda hem işletmenin hem de ekonominin zarar görmesine sebep olacaktır. İş verimliliğinin yanı sıra fiziksel ve ruhsal rahatsızlık özel yaşamında sorunlar oluşturacaktır. İşyerlerinde öncelikle sendikal nedenlerle mobinglerin engellenmesi için Sendikalar Kanununda da bu yönde düzenlemelerin yapılması gereklidir. Mağdurlara sendikal destek oldukça önemlidir.

Sendikalar mağdurun hukuksal mücadelesinde arkasında olduğunu hissettirmeli, onun yalnız olmadığını vurgulamalıdır. Bu mücadelede sonuçlarının da diğer üyelerle paylaşılıp üyelerin bu konuda bilgilenmesi sağlanmalıdır.

Mobbing Varsa Tazminatta Var

Prof. Dr. Cem KILIÇ
Gazi Ünv. İİBF Çalışma Ekonomisi Öğretim Üyesi

İşyerinde, "yıldırma amaçlı psikolojik taciz" olan mobbing konusunda, son 2 yılda 6 bine yakın şikâyet yapıldı. Delillerle mobbing'i kanıtlayanlar, ihbar, kıdem ve manevi tazminat alabiliyor.

İşyerinde gerçekleşen, sistematik hale gelen, kasıtlı olarak yapılan ve süreklilik gösteren, yıldırma ve işten uzaklaştırma amacı taşıyan, kişinin kişiliğinde, sağlığında ve mesleki durumunda zarar doğuran davranışlar 'mobbing' olarak ifade ediliyor. Mobbing'i yani bir nevi psikolojik tacizi, sadece işverenin değil aynı zamanda çalışanların başka bir çalışana veya bir grup çalışanın başka bir grup çalışana uygulaması da mümkün. Kişiyi yıldırarak, arkadaşlarının yanında küçük düşürerek, sürekli yıpratarak istifaya zorlamak bu kapsamda mobbing olarak değerlendiriliyor. Mobbing çalışma hayatında çok yaygın olarak görülmeye başlandı. Almanya'da yapılan bir araştırmaya göre 1.5 milyon çalışan mobbing'e uğruyor ve mobbing'in ülke ekonomisine maliyeti 13 milyar euro. Aynı araştırmada ortaya çıkan çok daha vahim bir sonuç, ülkede gerçekleşen intiharların yüzde 10'unun nedeni olarak mobbing'i işaret ediyor.

6000'e yakın başvuru

Ülkemizde mobbing'e ilişkin veriler henüz kapsamlı olarak tutulmuyor. Ancak son 2 yılda ALO 170'e yapılan başvurular üzerinden bir değerlendirme yapmak mümkün. 2 yılda ALO 170'e 5 bin 890 mobbing şikâyeti yapılmış. Bu şikâyetlerin ağırlıklı olarak özel sektörden geldiği görülüyor. Şikâyetlerin yüzde 67'si özel sektör çalışanlarından, yüzde 33'ü kamu sektörü çalışanlarından. Özel sektörde de, kamu sektöründe de şikâyetlerin cinsiyet bakımından dengede olduğu görülüyor. Yani kadınların veya erkeklerin mobbinge uğrama ihtimalleri açısından bir farklılık yok. Erkeklerde kadınlarda aynı oranda mobbing'e maruz kalabiliyorlar.

Kamuda öğretmen sıkıntılı

ALO 170'e gelen şikâyetler içerisinde kamu sektörü özelinde öğretmenlerin ve üniversite personelinin sıkıntıda olduğu görülüyor. Özellikle Milli Eğitim Bakanlığı ve üniversitelerden gelen şikâyetler ön planda. Üniversitelerde bu tip davranışların yaşanması özellikle yadırganacak bir durum. Ancak bu durum, mobbing'in eğitim düzeyi ile doğrudan ilişkili olmadığını da bir bakıma ortaya koyuyor. Özel sektör içerisinde sanayi sektöründe çalışanların daha sık mobbinge maruz kaldıklarını istatistikler söylüyor. Meslek bakımından bir ayrım yapıldığında ise bankacıların bu psikolojik tacize daha fazla uğradıklarını yine araştırma rakamları ortaya koyuyor. Mümkün olmayan hedefler verilmesi, sürekli şube değiştirilmesi, uzun çalışma saatleri ve aşırı stres bankacıların mobbinge uğrama sıklığını yükselttiği gibi sektörde çalışmayı da daha zor hale getiriyor.

Amaç istifa ettirmek

İşverenlerin çalışanlarına mobbing uygulamasının en önemli nedeni, kişiyi istifaya zorlayarak ihbar ve kıdem tazminatı ödememek. Ayrıca, çalışanları baskı altında tutarak izin kullanmalarını zorlaştırmak, fazla mesai ödemesi yapmamak da işverenlerin mobbing uygulama nedenleri arasında. Çalışanın başka bir çalışana mobbing uygulamasının arkasında ise çoğu kez işverene daha yakın olabilmek ve

performansa dayalı ödemelerden daha fazla pay alabilmek yatıyor. ALO 170'e son iki yılda gelen şikâyetlerin yüzde 20'sinde çalışanlar, istifaya zorlandıklarını bildirmişler. Hakaret, kötü muamele, sözlü taciz, iftira, cinsel taciz ve fiziksel şiddet bu yönde yapılan olumsuz davranışlar olarak gözüküyor. Bunun yanında işverenlerden kaynaklanan ve bahsettiğimiz gibi kıdem ve ihbar tazminatı ödememe amacı taşıyan davranışlar ise istifaya zorlama, görev yeri değişikliği, sürekli tutanak tutulması ve yasal hakların kullandırılmaması olarak şekilleniyor. Mobbingin daha çok bu nedenlerle uygulandığını söylemek de mümkün. Gelen şikâyetlerin yüzde 44'ü bu nedenleri işaret ediyor. Yani işverenlerin amacının tazminattan kaçarak işçi çıkarmak olduğu ve bu nedenle mobbing uygulayarak istifaya zorlamayı tercih ettiklerini söylemek mümkün. Çalışanlar açısından daha kötüsü, mobbing'e maruz kalan ve dayanamayarak istifa etmek zorunda kalan kişilerin, işten kendilerinin ayrılması sebebiyle, işsizlik sigortasından da yararlanamaması.

Gazi Üniversitesi'nde örnek uygulama

Mobbing'in kamu sektöründe özellikle üniversitelerde oldukça sık uygulandığına değinmiştik. Ancak bazı üniversiteler bu konuda oldukça modern önlemler alabiliyorlar. Örneğin, Gazi Üniversitesi bu konuyla ilgili çok önemli bir adım attı. 2012 Yılının yaz aylarında mobbinge uğrayan tüm kişilerin başvurularını değerlendirmek ve başvuru sonucu gerekli işlemleri yürütmek amacıyla üniversite bünyesinde Mobbing Birimi kuruldu. Gazi Üniversitesi'nde görev yapan tüm çalışanların ve hatta öğrencilerin mobbinge uğraması halinde başvurabileceği Mobbing Merkezi bu yöndeki başvuruları değerlendirerek gerekli işlemleri başlatıyor. Dolayısıyla Gazi Üniversitesi'nde hiçbir yönetici mobbing uyguladığında "nasıl olsa ceza almam" düşüncesinde olamıyor.

Kanıtlanırsa işverenin canı yanar

Mobbing'e uğradığı kanıtlanan çalışan iş sözleşmesinin feshinden doğan kıdem, ihbar gibi bütün tazminatlarını alabileceği gibi, dava sonucunda manevi tazminata da hak kazanabiliyor. Ayrıca bunun yanında işverenin eşit davranma borcunu ihlal ettiği gerekçesiyle yüksek miktarda tazminat ödemesi sonucu da doğabilir. Ancak mobbing davalarında kişilerin mobbinge uğradıklarını kanıtlamaları oldukça zor. Bu yüzden mobbing'e uğrayan çalışanların bu durumu mümkün olduğunca fazla delille ortaya koyması gerekiyor. Yargıtay'ın bu tip davalarda daha önce önemli miktarlarda manevi tazminat ödenmesine karar verdiği biliniyor. Dolayısıyla işverenin bu nedenle baskı uygulamaya başladığı işçi bu durumu delillerle açıkça ortaya koyabilirse kıdem ve ihbar tazminatlarına hak kazanabileceği gibi bir de manevi tazminat alabilir. Bu nedenle işverenler kötü niyetli yöntemlere başvurmamalı, işçiler de bu davranışlara karşı uyanık olmalılar.

Hangi deliller önemli?

Mobbing'e uğradığını düşünen çalışan kendisine uygulanan davranışlarla ilgili açık ve net deliller toplamaya başlamalıdır. Bu noktada şahitler, maaş kesme varsa bordrolar, pozisyon değiştirme varsa bununla ilgili belgeler önem kazanıyor. Bunun yanında ALO 170 şikâyet hattını kullanarak şikâyetini iletebileceği gibi, eğer mobbing katlanılamaz hale gelmişse dava açma yolunu derhal kullanarak yasal haklarını da talep edebilir. Nasılsa açığa çıkmaz düşüncesiyle işverenlerin mobbing uygulaması sıkça kullanılan bir yöntem olduğu için, çalışanların bu yönde atacağı geri adımlar, mobbing uygulayan işverenlerin daha fazla güçlenmesi anlamına gelecektir.

İşyerlerinde Mobbing ve Önlenmesi İçin Öneriler

Ercan HAN
Türkiye Kamu-Sen
Ar-Ge Koordinatörü

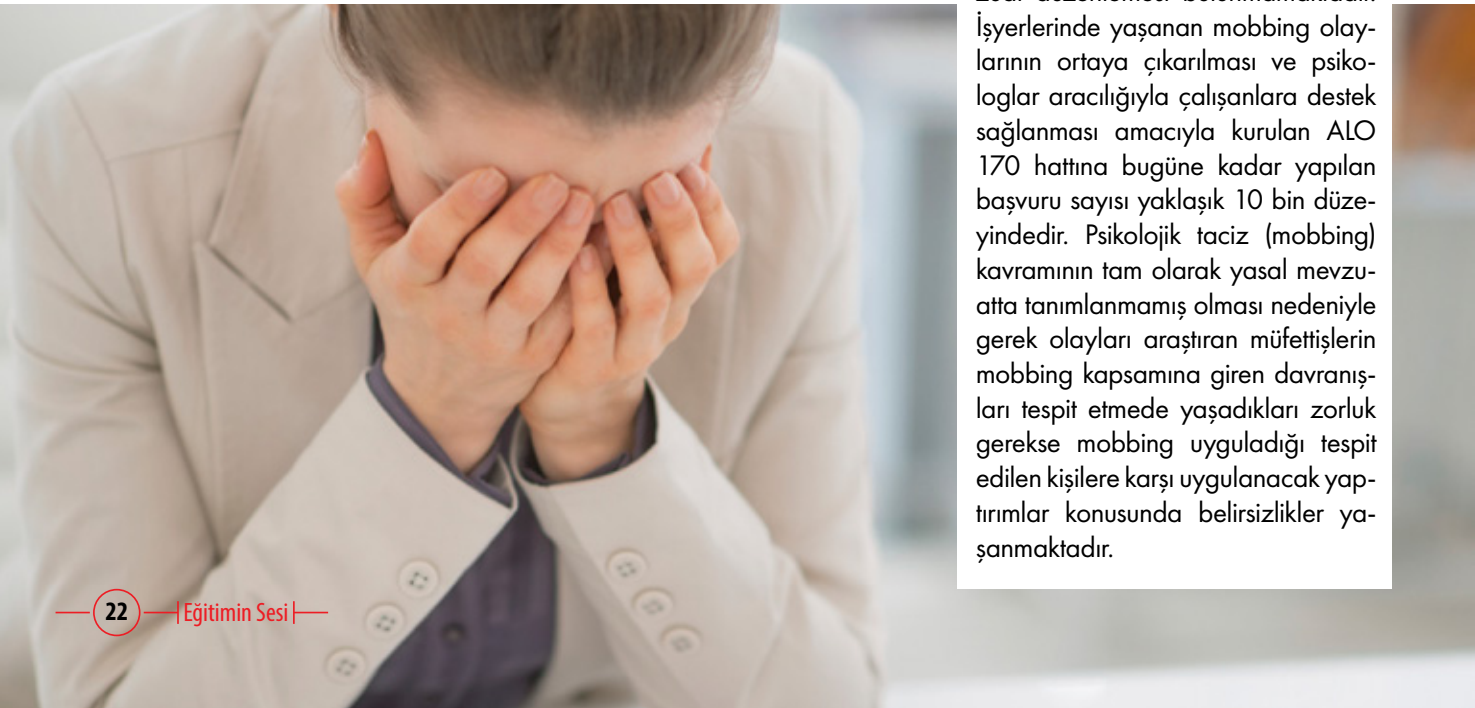
Psikolojik şiddet, baskı, kuşatma, taciz, rahatsız etme veya sıkıntı vermek anlamına gelen mobbing özellikle hiyerarşik olarak yapılanmış ve kontrolün zayıf olduğu örgütlerde, gücü elinde bulunduran kişinin ya da grubun, diğer grup ya da grup üyelerine psikolojik ve uzun süreli sistematik baskı uygulanması durumunu ifade etmektedir.

Mobbing, duygusal bir saldırıdır ve yaş, ırk, cinsiyet ayırımı gözetmeden; taciz, rahatsız etme ve kötü davranış yoluyla örgüt içerisindeki herhangi bir kişiye ya da gruba yönelir. Rasgele olmayıp kasıtlı ve planlı olan "mobbing"in amacı, kişiyi ya da grubu iş yaşamından dışlamak, pasif hale getirmek ve yıpratmaktır.

Gerek kamu gerek özel sektörde çalışma hayatının önemli sorunlarından birisi olarak kabul edilen mobbing, her kademedeki çalışanın karşılaşması muhtemel bir olumsuzluktur.

Özellikle son dönemde, kamu kurumlarında sıklıkla görülen psikolojik taciz vakalarının çalışma ilişkilerini ve mağdurun sağlığını olumsuz yönde etkilediği, işyerinin ve çalışanların verimini düşürdüğü yadsınamaz bir gerçektir. Bununla birlikte psikolojik taciz olgusunun tek bir nedenle açıklanamayacak kadar kapsamlı ve karmaşık olan yapısı, olayların tespiti ve değerlendirilmesi noktasında birçok sorunun ortaya çıkmasına neden olmaktadır.

İsveç, Hollanda, Fransa, Belçika, Finlandiya, Polonya gibi ülkeler, psikolojik tacizi açık bir yasal düzenlemeye konu etmesine karşın Türkiye'de bu konuda açık ve doğrudan bir mevzuat düzenlemesi bulunmamaktadır. İşyerlerinde yaşanan mobbing olaylarının ortaya çıkarılması ve psikologlar aracılığıyla çalışanlara destek sağlanması amacıyla kurulan ALO 170 hattına bugüne kadar yapılan başvuru sayısı yaklaşık 10 bin düzeyindedir. Psikolojik taciz (mobbing) kavramının tam olarak yasal mevzuatta tanımlanmamış olması nedeniyle gerek olayları araştıran müfettişlerin mobbing kapsamına giren davranışları tespit etmede yaşadıkları zorluk gerekse mobbing uyguladığı tespit edilen kişilere karşı uygulanacak yaptırımlar konusunda belirsizlikler yaşanmaktadır.

Mevzuat eksikliği nedeniyle ortaya çıkan bu boşluk, kamu kurum ve kuruluşlarında sendika üyeliğinden, siyasi görüş ayrılıklarına kadar birçok nedenden dolayı kamu görevlilerinin işyerlerinde psikolojik tacize maruz kalmalarına neden olmaktadır. Kamu hizmetlerinin siyasi müdahalelere açık yapısı, kamu görevlilerinin tayin, atanma, terfi, yer değişikliği, görev gibi konularda ağırlıklı olarak idarenin takdir yetkisine bağlı olması, psikolojik tacizin yaygınlaşmasının başlıca nedenleri arasında gösterilebilir.

Kamu görevlilerinin görev tanımlarının ilgili kanunlarda tam olarak yapılmamış olması da kamuda mobbing uygulamalarını kolaylaştıran bir başka etken olarak karşımıza çıkmaktadır. Bilhassa son dönemde sendikal ayrımcılık noktasında karşılaşılan sorunlardan bir tanesi de idarenin istediği sendikaya üye olmayan kamu görevlilerine, verilen geçici görevlendirmeler yoluyla uyguladığı tacizler olmaktadır. Bu konuda Konfederasyonumuza bağlı sendikalar tarafından yargıya taşınmış birçok vaka bulunmakta ancak yasal boşluk nedeniyle karar süreci uzamakta ve mobbing uygulayan kimseler üzerinde istenilen etki oluşturulamamaktadır.

Kamuda yaygınlaşan esnek istihdam biçimi, gerekli güvencelerden yoksun bir çalışma bir çalışma sistemi önermesi nedeniyle çalışanları psikolojik taciz karşısında korumasız bırakmaktadır. Kamu işyerleri, siyasette, sendikal rekabette tarafsızlığını yitirdiği için psikolojik taciz uygulanmasına son derece yatkın bir zemin barındırmaktadır. Kuşkusuz ki, mobbingin en yaygın olarak yaşandığı yerler kamu işyerleri olmakla birlikte, mobbingin tespiti ve yargı sürecinin uzun sürmesi, çalışanın iş yaşamını olumsuz etkileyeceği, tacizin artarak devam edeceği, çalışanın işyerinin değiştirileceği, daha zor görevlere verileceği ya da eğitim düzeyi ve mesleki becerilerine uygun olmayan işlerde görevlendirileceği endişesi ile kamu görevlilerinin bu yöndeki şikâyetlerinin sınırlı kalmasına neden olmaktadır.

Bu kapsamda, çalışanları hem ruhsal hem de bedenen çöküntüye uğratan mobbingin önlenmesine ilişkin "Başbakanlık Genelgesinin 5inci maddesi uyarınca oluşturulan Psikolojik Tacizle Mücadele Kurulu"nun hedefine uygun bir işleve sahip olabilmesi için yapılması gerekli uygulamalar şu şekilde sıralanabilir:

İllerde sendika temsilcilerinin de yer aldığı "İl Mobbing İzleme Kurulu" ve "İşyeri Mobbing İzleme Kurulu" oluşturulması,

Kamu kurum ve kuruluşlarında çalışan kamu görevlilerinin görev tanımlarının tereddüde yer vermeyecek şekilde yapılarak; kamudaki görev ve sorumlulukların açık bir şekilde belirlenmesi,

Esnek istihdam şekline tabi olan vekil ebe, hemşire, öğretmen, imam; 4/B'li çalışan, 4/C'li çalışanlar için sıklıkla kullanılan mobbing yöntemlerinden olan sözleşme feshi, mali ve özlük haklardan mahrum bırakma, görev yeri değişikliği gibi tehdit ve uygulamaların önüne geçilmesi adına gerekli yasal düzenlemelerin yapılması,

Kamu kurum ve kuruluşlarında çalışan personel için "Mobbing İzleme Formu" oluşturulması. Bu formların, "Mobbing İzleme Kurulları" aracılığıyla 6 aylık dönemlerle internet ortamında tüm kamu görevlileri tarafından doldurulmasının sağlanması ve bu yolla işyerlerinde ortaya çıkan psikolojik taciz olaylarının tespit edilmesi. Elde edilen sonuçların Devlet Personel Başkanlığı ile paylaşılarak,

mobbing uyguladığı tespit edilen kişiler için gerekli disiplin önlemlerinin alınmasının sağlanması,

İşyerinde psikolojik tacizle mücadeleye yönelik farkındalık yaratılması ve artırılması amacıyla konu ile ilgili eğitim ve bilgilendirme etkinlikleri düzenlenmesi,

İşyerlerinde psikolojik tacizle mücadele ve çalışanların tacize maruz kalmamaları için gerekli bütün önlemlerin alınması amacıyla her kurumda "Mobbing Denetleme Kurulu" kurulmasır,

"Mobbing"in ülkelere, sosyal çevreye ve kültüre göre değişiklikler göstermesi nedeniyle, ALO 170 hattına gelen şikâyetlerden yola çıkılarak, psikolojik tacizin ülkemiz şartlarına uygun bir tanımının yapılması ve kurumsal çerçevede açıklanması, bu olguda şikâyet eden ve şikâyet edilen taraflara destek sağlayacak sosyal mekanizmaların geliştirilmesi ve yeni işe başlayanlara verilen hizmet içi eğitimlerde bu konunun işlenmesi, işyerinde psikolojik taciz ile mücadele kapsamında, hizmet içi eğitimler verilmesinin zorunlu hale getirilmesi,

Kurumların mevzuatında mobbing kavramına yer verecek şekilde düzenlemelerin yapılması ve mobbingin çok yoğun yaşandığı özel ve kamu sektöründe özel önlemler alınması,

İşyerinde psikolojik taciz uygulayanların ve yetkisi olduğu halde bilerek önlemeyenlerin ve psikolojik taciz yapılmasına katkıda bulunanların disiplin cezası ile cezalandırılmalarının sağlanması, bu kapsamda 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu'nda ve kamuda çalışan personelin disiplin hukukunu düzenleyen yasa maddeleri içinde mobbingin açık bir şekilde disiplin suçu kapsamına alınması yasal düzenlemelerin yapılması,

5176 sayılı Kamu Görevlileri Etik Kurulu Kurulması Hakkında Kanun ve bu kanuna istinaden çıkarılan yönetmelik kapsamında mobbingin, açık olarak tanımlanması,

657 sayılı Devlet Memurları Kanunu'nda yapılacak bir düzenlemeyle, mobbing (İşyerinde Psikolojik Taciz) mağdurlarının kendilerini riske sokmadan şikayette bulunabileceği bir sistemin oluşturulması,

Şikâyet ve müracaat ettiği için başka yere geçici ya da daimi tayin edilenlere koruyucu yasal düzenleme getirilmesi,

İftira ve karalama amaçlı olarak kendisine mobbing yapıldığını iddia eden ancak iddiasının gerçek dışı olduğu açıkça ortaya çıkan kişilere de cezai yaptırım getirilmesi,

Bürokraside atanma ve görev değişiminin açık ve net kurallara bağlanması,

Türk Ceza Kanunu'nda psikolojik tacizin açık bir tanımının yapılması, tacizi yapanlara ve yapılmasına göz yumanlara alt sınırı 2 yıl olmak üzere hapis cezası öngörülmesi,

Bilgi Edinme Hakkı Kanunu uyarınca, mobbing mağduruna bilgi ve belgeyi kasıtlı olarak vermeyen kamu görevlilerine ağır disiplin cezası verilmesi,

Psikolojik taciz gördüğü için çalışma gücünü belli oranlarda kaybedenlerin durumunun iş kazası ve meslek hastalığı olarak kabul edilmesi,

657 Sayılı Devlet Memurları Kanunu'na eklenecek hükümlerle mobbing olgusunun "İşyerinde Psikolojik Taciz Yönetmeliği" adlı bir yönetmelikle daha ayrıntılı bir şekilde düzenlenmesi.

Çalışanların karşılaşabileceği olaylar

1- Çalışanların şerefi, doğruluğu, güvenilirliği ve mesleki yeterliliğine saldırılar başlar. (Mesleki yeterlilik sorgulandığı zaman bu, o kişiye güvenilemeyeceği anlamına da gelir. Eğer kişiye güvenilmiyorsa yaptığı iş de değersizdir, kendisi de..)

2- Olumsuz, küçük düşürücü, yıldırıcı, taciz edici, kontrol edici iletişim kurulur. (Verilen süre içinde başarılması zor görevler vermek, izole edilmek, bilginin saklanması, kuralların tutarsız gösterilir, görmezden gelinir, yetkileri azaltılır.)

3- Bir veya birkaç kişi tarafından yapılması. (Bu duruma bazen yöneticiler ve çalışanlar da katılır.)

4- Sürekli, çoklu ve sistemli bir biçimde zaman içinde yapılması. (Mobbingin sıklığı ve süresi zararı büyütür.)

5- Hatalı olanın kurbanmış gibi gösterilmesi. (Aniden yetersizmiş gibi gösterilen kişiyle ilgili, önceden şikayet konusu olmayan bazı hatalar sorun yaratmaya başlar.)

6- Kurbanın itibarını kaybetmeye, kafasını karıştırmaya, yıldırmaya, yalıtmaya yönelik olması ve teslim olmaya zorlaması. (Utandırma eylemleri yapılır.)

7- Kişiyi dışlama niyetiyle yapılması.

8- İşyerinden ayrılmayı kurbanın tercihiymiş gibi göstermek.

9- örgüt yönetimi tarafından hoş görülmesi, kışkırtılması, teşvik edilmesi. (Çare aramak için başvurulan merciler kişiyi reddeder.) yönetimin desteklemesi

ŞİDDET -Eğitim Penceresinden Bir Bakış-

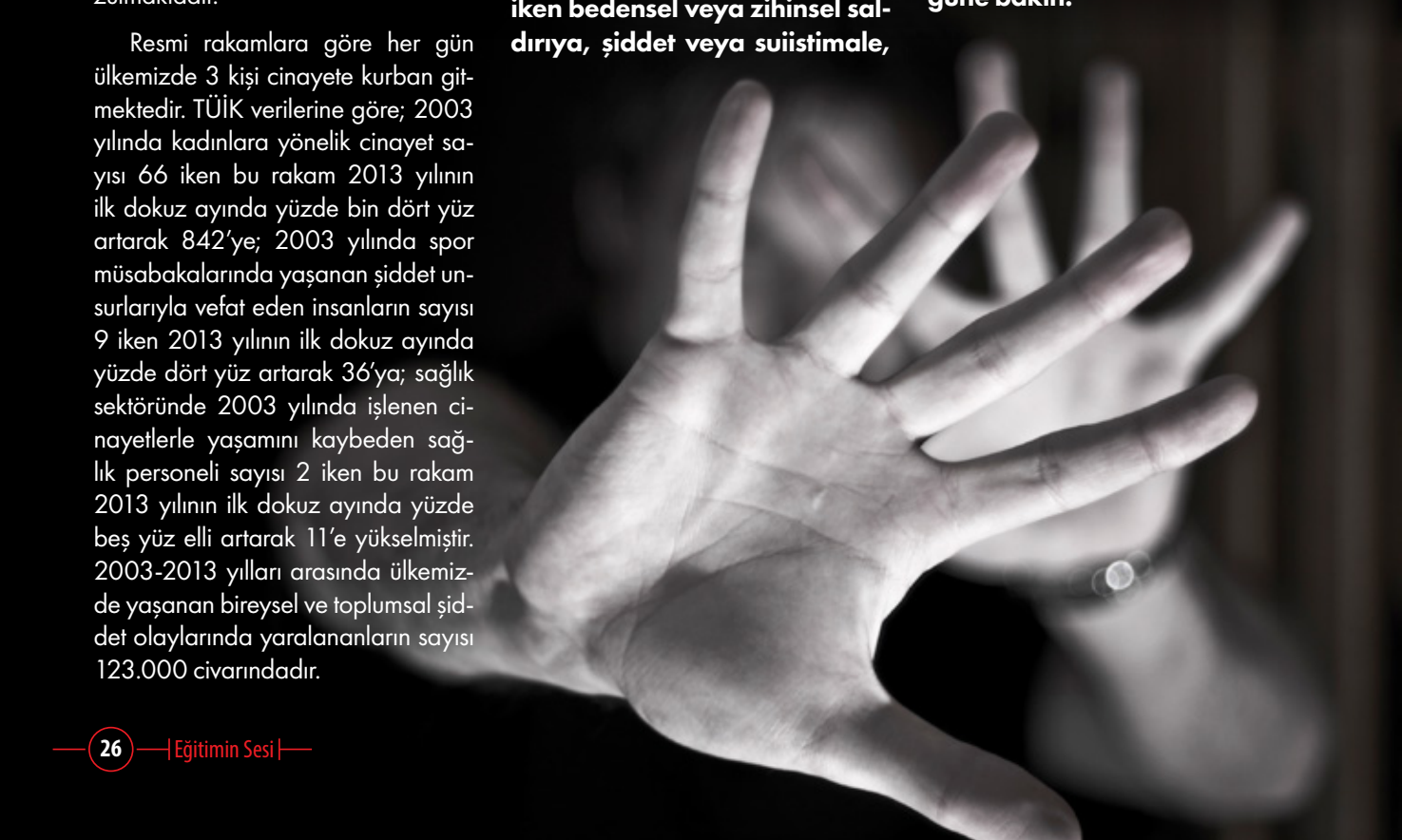
Merih Eyüp DEMİR
Türk Eğitim-Sen
İzmir 1 No'lu Şube Başkanı

Kadına şiddet, sporda şiddet, sağlık sektöründe şiddet, trafikte şiddet, çocuğa şiddet, cinsel istismar ve bunlarla birlikte belki de en önemlisi eğitimde şiddet... Bu kadar şiddetin olduğu bir yerde sorgulanması gereken temel nokta nedir? Günlük yaşamda her boyutuyla şiddet gittikçe artmakta ve istatistiklere bakılırsa Türk toplumunun ruh sağlığı maalesef bozulmaktadır.

Resmi rakamlara göre her gün ülkemizde 3 kişi cinayete kurban gitmektedir. TÜİK verilerine göre; 2003 yılında kadınlara yönelik cinayet sayısı 66 iken bu rakam 2013 yılının ilk dokuz ayında yüzde bin dört yüz artarak 842'ye; 2003 yılında spor müsabakalarında yaşanan şiddet unsurlarıyla vefat eden insanların sayısı 9 iken 2013 yılının ilk dokuz ayında yüzde dört yüz artarak 36'ya; sağlık sektöründe 2003 yılında işlenen cinayetlerle yaşamını kaybeden sağlık personeli sayısı 2 iken bu rakam 2013 yılının ilk dokuz ayında yüzde beş yüz elli artarak 11'e yükselmiştir. 2003-2013 yılları arasında ülkemizde yaşanan bireysel ve toplumsal şiddet olaylarında yaralananların sayısı 123.000 civarındadır.

Birleşmiş Milletler Genel Kurulu tarafından 20 Kasım 1989 tarihinde kabul edilen Çocuk Haklarına Dair Sözleşme'ye istinaden bu Sözleşme 'ye taraf Devletler; çocuğun ana-babasının ya da onlardan yalnızca birinin, yasal vasi veya vasilerinin ya da bakımını üstlenen herhangi bir kişinin yanında iken bedensel veya zihinsel saldırıya, şiddet veya suiistimale, ihmal ya da ihmalkâr muameleye, ırza geçme dâhil her türlü istismar ve kötü muameleye karşı korunması için; yasal, idari, toplumsal, eğitsel bütün önlemleri almakla mükelleftirler.

Albert CAMUS'un söylediği gibi **bir ülkeyi tanımak istiyorsanız, o ülkede insanların nasıl öldüğüne bakın.**

Yapılan bilimsel araştırmalara göre şiddetin kökeninde temel iki problem yatmaktadır: 1) Kendini ispat etme dürtüsü ve öfke kontrolünü sağlayamama 2) Ekonomik ve sosyo-kültürel yetersizlikler ve eğitimsizlik.

Eskiden "Gücün kadına mı yetiyor?" derdik. Şimdi ise "Sanane kardeşim! Benim karım. İster döverim ister severim." Eskiden muallimleri sokakta gördüğümüzde önümüzü ilikler, saygıda kusur etmezdik. Şimdilerde ise okulları basıp, öğretmenleri tehdit ediyor; öğretmenlere şiddette ziyadesiyle kusur etmiyoruz. Eskiden insanlar, "Geç olsun, güç olmasın." deyip işlerini aceleye getirmezken; şimdilerde ise yeşil ışıktan önce yanan sarı ışığı görür görmez kornaya basanların, hiddetlenenlerin haddi var ne yazık ki hesabı yok. Trafikte sırf kornaya bastı diye belindeki silaha sarılıp, insanlıktan nasibini alamamışları saymıyorum bile...

AKP hükümeti döneminde sözde ülkemizde gayri safi milli hâsıla 4 kat büyürken, refah düzeyimiz artarken, alım gücümüz artarken(!), gariptir ki toplumumuzun ruh sağlığı da aynı oranda artarak bozulmaya devam etmiştir. "Biz her şeyi iyi biliriz" nidalarıyla toplumda nutuk atanlar, aynı zamanda toplumsal kutuplaşmayı artırmış ve şiddeti beraberinde getirmiştir. Oluşturulan şikâyet hatlarıyla memurlarımız çalışamaz duruma gelmişlerdir. İsimsiz şikâyetler kale alınmış, insanlar asılsız iftiralara maruz bırakılmıştır.

AB yolunda adımlar atmak adına çıkarılan yasaların maalesef uygulamasına ve kontrolüne bakmadık ya da bakmak istemedik, belki de bakamadık.

Yasa yapımıyla ilgili neleri gözden kaçırdığımızı fark edemedik. Yasa yapımıyla ilgili yaşanmış bir örnek vakayla yaklaşalım olaya. Gazi Mustafa Kemal Atatürk'ün Florya Köşkü'nde yaşadığı bir anısı, bu konuyu neresinden kaçırdığımızı ne kadar da güzel özetliyor. Yıl 1936, rahatsızlığı nedeniyle köşkten ayrılmasına izin verilmeyen Gazi, Nuri Conker'e sıkıldığından ve çıkmak istediğinden bahseder. Conker, izin verdiği takdirde İsmet Paşa'dan ağır bir azar işiteceğini bilmesine rağmen Atatürk'ü reddedemez ve Gazi bir yolunu bularak köşkten ayrılır. Çekmece taraflarında bir köylünün tarla sürdüğünü görür, ancak, bir tuhaflık vardır. Çiftin bir yanında öküz, bir yanında merkep vardır. Çiftçiyi yanına çağırarak öküzün neden tek olduğunu sorar ve aldığı cevapla da doğal olarak sinirlenir. Öküzün birini vergi olarak almıştır Devlet Baba. Acil hükümet yetkililerini toplantıya çağırarak şunları söyler:

Bu ağanın öküzünü satıp üretimini aksatan yasayı ya biz yaptık, ya da bizim yaptığımız yasa yanlış yorumlanarak ağanın öküzü satılıyor. Böyle bir yasa yurt çıkarlarına aykırıdır. Yasa yanlış yorumlanıyorsa, suç hükümetindir.

AB yasaları diyerek işin içinden çıkabiliriz elbette. İşin kolayına kaçmak olur. Anadolu coğrafyası farklıdır, insanlarının hayata bakışı farklıdır. Kapısını çaldığınız her evde Tanrı misafiri muamelesi görürsünüz. Galiba bu yasalar bu tenle uyum göstermiyor. Öyleyse kendimiz olalım. Kendimize uygun olana bakalım. Millî, manevi ve ahlaki değerlerimizi korumak adına sözde kayıplarımızın neler olduğunu sağlıklı bir şekilde tespit ederek neler yapabilirizi konuşalım. Yoksa işte yakınlarda yaşadığımız 12 yaşındaki dört çocuğun aynı yaştaki bir başka çocuğa tecavüzü ve uyuşturucu bataklığının ilkokullara inmekte olduğunu farkedemeyiz maazallah. Gidenin geri gelmediği bu dünyada sadece kendimiz değil gelecek neslin de daha iyi yaşaması için yeniden değerlerimize sahip çıkmak adına millî şuurumuzu tabana alarak seferberlik başlatmalıyız.

Başlatılacak seferberlik elbette mihenk olarak eğitim olmalıdır. Eğitim sadece okulda değil, her alanda olmalıdır. Ancak okullarımızdaki eğitimin boyutunu da yeniden değerlendirmek durumunda olduğumuzu da gözden kaçırmamalıyız. Farkında olamadan bir nesli kaybetme tehlikesi ile karşı karşıya olduğumuzu da artık görebilmeliyiz.

Türk toplumu olarak şiddete yöneliyoruz. Neden mi? Eğitilemedik ya da eğitilmek istemedik ya da eğitilmemizi istemediler. Neden mi? Şiddeti eğitimle çözeceğimize inanmadık. Neden mi? Doğada kendi türüne zarar veren ve şiddet gösteren tek varlığın insan olduğunu öğrendik; ama insanoğlunun bununla nasıl başa çıkacağını öğretemedik. Neden mi? Toplumu yönlendirecek kişi ve kurumlar kenetlenmeyi değil de kutuplaştırmayı istedikleri için. Neden mi? Şiddetin cehaletten kaynaklandığını anlamamız bile 15-20 yılı almışken, cehaletten kurtulmanın çok uzun bir süreç olduğunu düşündüğümüz için.

Bir başlangıç gerekiyorsa o başlangıç esasında dündür. Mevlana'nın dediği gibi "Dün dünde kaldı cancağızım, bugün yeni şeyler söylemek lazım." diyelim ve kaçırdığımız düne aldırmadan yepyeni taze bir başlangıç yapalım. Her alanda eğitim seferberliği başlatalım ve kaybetmekte olduklarımıza sahip çıkalım.

İşyerlerinde Psikolojik Tacizin Hukuk Sistemindeki Yeri

Av. Emrah AYTEKİN
Türk Eğitim-Sen
Hukuk Bürosu

Mobbing, iş yerinde bir veya birden fazla kişi tarafından diğer kişi yada kişilere yönelik gerçekleştirilen, belirli bir süre sistematik biçimde devam eden, yıldırma, pasifize etme veya işten uzaklaştırmayı amaçlayan; mağdur yada mağdurların kişilik değerlerine, mesleki durumlarına, sosyal ilişkilerine veya sağlıklarına zarar veren; kötü niyetli, kasıtlı olumsuz tutum ve davranışlar bütünüdür.

İşyerinde karşılaşılan her türlü olumsuz davranış psikolojik taciz olarak algılanmamalıdır. İş yerinde psikolojik tacizden söz edebilmek için bazı unsurları içermesi gerekmektedir.

Mobbing'in unsurları ana hatları ile şu şekilde sıralanabilir.

İş yerinde gerçekleşmelidir.

Üstler tarafından astlara karşı uygulanabileceği gibi, astlar tarafından üstlerine uygulanabilir yada eşitler arasında da gerçekleşmesi mümkündür.

Sistemli bir şekilde gizli veya açık davranışlarla yapılmalıdır.

Süreklilik kazanmış bir sıklıkla tekrarlanmalıdır.

Kasıtlı yapılmadır.

Yıldırma, pasifize etme ve işten uzaklaştırma amacında olmalıdır.

Mağdurun kişiliğinde, mesleki durumunda veya sağlığında zarar ortaya çıkmalıdır.

Mobbing mağduru; aylar belki de yıllar süren zorbalık nedeniyle kendisine olan güvenini kaybetmektedir. Uzman olduğu konularda dahi baskılardan ve rekabetten dolayı yeterliliğini sorgulamaktadır. İş hayatında adeta sürgün hayatı yaşamaktadır.

Yazılı ve görsel basında mobbing hakkında, bilgi kirliliğine neden olacak şekilde haberlerin çıkması mağdurları

daha zor durumda bırakmış olsa da; zamanla mağdurlar bilinçlenmekte ve haklarını arayabilecekleri yolları tespit etmektedir. Mağdurlar özellikle münferit fiilleri mobbing olarak algıladıkları için yanlış bir sistem izlemektedir.

Hukuk sistemimizde mobbingi tam ve genel anlamda karşılayan hukuki veya cezai bir düzenleme olmasa da Yargıtay'ın ve Danıştay'ın son kararlarında mobbingin sınırları çizilmekte ve hatları netleşmektedir. Mobbingin hukuk sistemimizde direk bir düzenlemesi olmadığı için hukuk düzenimizde yer alan aşağıdaki maddeler yardımı ile tespit edilmekte engellenmekte veya cezalandırılmaktadır. Aşağıdaki hükümler vakaların şartlarına göre mobbing vakaları için kullanılan veya kullanılabilecek maddelerdir.

"Gözden Geçirilmiş Avrupa Sosyal Şartı"nın 26. Maddesinde çalışma hakkından, adil çalışma koşullarından, güvenli, sağlıklı ve onurlu çalışma haklarından bahsetmektedir. Devletimizce de kabul edilen bu uluslararası sözleşme Anayasamızın 90. Maddesi gereği yasaların üzerindedir.

Madde 26. Onurlu çalışma hakkı

Akit Taraflar, tüm çalışanların onurlu çalışma haklarının etkili bir biçimde kullanılmasını sağlamak amacıyla işverenlerin ve çalışanların örgütlerine danışarak,

1- Çalışanların işyerinde ya da işle bağlantılı cinsel taciz konusunda bilinçlenmesi, bilgilenmesi ve bunun engellenmesini desteklemeyi ve çalışanları bu tür davranışlardan korumaya yönelik tüm uygun önlemleri almayı;

2- Çalışanların birey olarak işyerinde ya da işle bağlantılı olarak maruz kaldıkları kınanılacak ya da açıkça olumsuz ya da suç oluşturan, yinelenen eylemler konusunda bilinçlenmesi, bilgilenmesi ve bunların engellenmesini desteklemeyi ve çalışanları bu tür davranışlardan korumaya yönelik tüm uygun önlemleri almayı taahhüt ederler.

19 Mart 2011 ve 2011/2 sayılı İşyerlerinde Psikolojik Tacizin (Mobbing) Önlenmesi Konulu Başbakanlık genelgesi; ile mobbing sürecinin çalışanların onur ve verimliliğini zedelemekte olduğuna vurgu yapılarak, işverenin bu süreçte bütün önlemleri almakla sorumlu tutulması dikkati çekmektedir. Toplu iş sözleşmelerinde mobbingle ilgili hükümlerin konulması, çalışanlar için yardım ve destek hattının kurulması, psikolojik tacizle mücadele kurulunun kurulması, kişilerin bu süreçte özel yaşamlarına özen gösterilmesi ve konuyla ilgili farkındalık çalışmalarının yapılması gibi bir dizi önlem kaleme alınmıştır. Ancak direk mobbing fiilinin suç olarak tanımlandığı bir yasa maddesi olmadığından beklenen amacı karşılamamıştır.

Türk Borçlar Kanunu'nun 49. Maddesi;

Kusurlu ve hukuka aykırı bir fiille başkasına zarar veren, bu zararı gidermekle yükümlüdür.

Zarar verici fiili yasaklayan bir hukuk kuralı bulunmasa bile, ahlaka aykırı bir fiille başkasına kasten zarar veren de, bu zararı gidermekle yükümlüdür.

Türk Borçlar Kanunu'nun 417. Maddesi;

İşveren, hizmet ilişkisinde işçinin kişiliğini korumak ve saygı göstermek ve işyerinde dürüstlük ilkelerine uygun bir düzeni sağlamakla, özellikle işçilerin psikolojik ve cinsel tacize uğramamaları ve bu tür tacizlere uğramış olanların daha fazla zarar görmemeleri için gerekli önlemleri almakla yükümlüdür.

İşveren, işyerinde iş sağlığı ve güvenliğinin sağlanması için gerekli her türlü önlemi almak, araç ve gereçleri noksansız bulundurmak; işçiler de iş sağlığı ve güvenliği konusunda alınan her türlü önleme uymakla yükümlüdür.

İşverenin yukarıdaki hükümler dahil, kanuna ve sözleşmeye aykırı davranışı nedeniyle işçinin ölümü, vücut bütünlüğünün zedelenmesi veya kişilik haklarının ihlaline bağlı zararların tazmini, sözleşmeye aykırılıktan doğan sorumluluk hükümlerine tabidir.

Türk Medeni Kanunu 24. Maddesi

Hukuka aykırı olarak kişilik hakkına saldırılan kimse, hakimden, saldırıda bulunanlara karşı korunmasını isteyebilir.

Kişilik hakkı zedelenen kimsenin rızası, daha üstün nitelikte özel veya kamusal yarar ya da kanunun verdiği yetkinin kullanılması sebeplerinden biriyle haklı kılınmadıkça, kişilik haklarına yapılan her saldırı hukuka aykırıdır.

Türk Medeni Kanunu 25. Maddesi;

Davacı, hakimden saldırı tehlikesinin önlenmesini, sürmekte olan saldırıya son verilmesini, sona ermiş olsa bile etkileri devam eden saldırının hukuka aykırılığının tespitini isteyebilir.

Davacı bunlarla birlikte, düzeltmenin veya kararın üçüncü kişilere bildirilmesi ya da yayımlanması isteminde de bulunabilir.

Davacının, maddi ve manevi tazminat istemleri ile hukuka aykırı saldırı dolayısıyla elde edilmiş olan kazancın vekaletsiz iş görme hükümlerine göre kendisine verilmesine ilişkin istemde bulunma hakkı saklıdır.

Manevi tazminat istemi, karşı tarafça kabul edilmiş olmadıkça devredilemez; mirasbırakan tarafından ileri sürülmüş olmadıkça mirasçılara geçmez.

Davacı, kişilik haklarının korunması için kendi yerleşim yeri veya davalının yerleşim yeri mahkemesinde dava açabilir.

Mobbing'in Türk Ceza Kanunu kapsamında suç olarak cezalandırılması için bir hüküm olmamakla birlikte; şartların oluşması durumunda Türk Ceza Kanunun "eziyet" başlıklı 96. Madde, "Tehdit" başlıklı 106. Madde, "İş ve çalışma hürriyetinin ihlali" başlıklı 117. Madde, "Kişilerin huzur ve sükununu bozma" başlıklı 123. Madde, "hakaret" başlıklı 125. Madde, "Özel hayatın gizliliğini ihlal" başlıklı 134. Madde, "Görevi kötüye kullanma" başlıklı 257. madde, hükümleri mağdurun yaşadığı vakaya göre uygulanmaktadır.

Yukarıda bahsettiğimiz maddeler her türlü mobbing vakası için değil ilgili maddedeki şartlarının tutması halinde Mobbing mağdurunun kullana bileceği hükümlerdir. Örneğin mobbing mağduru; çalışma arkadaşlarından soyutlanması, kariyer ve liyakatine yada eğitimine bağlı olarak standartların dışından bir işe layık görülmesi, çalışmaya zorlanması; Anayasanın 17. Maddesinde yer alan "kişiye insan onuru ile bağdaşmayan muamele yapılamaz" ifadesine Anayasanın 10. Maddesinde yer alan "çalışanlar arasında ayrım yapılmaksızın eşit muamelede bulunulması gerekir" ifadesine aykırılık teşkil edecektir. Devlet Memurları Kanunun 8 ve 10. Maddelerinde yer alan hükümler de bu kapsamda kullanılabilecektir.

Görüldüğü üzere mobbing; hukuk düzenimizde bir başka suçun yada hukuki düzenlemenin içinde eritilerek önlenmektedir. Yeni ve güncel düzenlemeler yapılmadığı müddetçe mobbingle mücadele istenilen seviyeye gelemeyecektir.

Mobbingden Korunma Yönetimleri

Mobbing kurbanlarına, yeni bir iş araması, yardım alması, kendini yalıtmaması, özgüvenini geliştirmesi, olasılıkları hatırlaması, yaraları sarmaya çalışması, yasal işlem yapması ve sendikaya başvurması önerilmektedir.

Mobbingin psikolojik bir saldırı olduğu düşünülürse psikolojik savunma yöntemleri geliştirmek büyük önem taşımaktadır. Böylece alınan yaranın derinleşmesi önlenebilir ve kişi, iş yaşamının dışına atılmaktan kendini kurtarabilir.

**Vefatının üçüncü yıl dönümünde,
büyük lider Rauf DENKTAŞ'ı
saygı ve rahmetle anıyoruz.**

**"Hayatta hiçbir zaman
yalpalamayacaksın,
düşüncelerinde bir ileri
bir geri adımlar atmayacaksın,
her dönemin adamı değil,
her dönem adam olacaksın."**

Rauf DENKTAŞ

Milli Eğitim Şûrası'nın Ardından

Ömer BALIBEY
Öğretmen Yetiştirme
Geliştirme Eski Genel Müdürü

Bu yıl 01-06 Aralık 2014 tarihleri arasında Antalya'da gerçekleşen 19.Milli Eğitim Şûrası, Genel Kurul'da alınan 200'ü aşkın tavsiye kararıyla sonuçlanmıştır. Bugüne kadar 19 tanesi gerçekleşen bu Eğitim Şûraları niçin yapılır? Amaçları nelerdir? Şûralar sonunda alınan kararların yaptırım gücü nedir? Bu kararların % kaçı gerçekleşmiştir veya gerçekleşmektedir?

Şûranın Amacı

Milli Eğitim Bakanlığının daha önceden tespit etmiş olduğu konular, Şûra genel sekreterliğinde toplanır. Milli Eğitim Bakanlığınca önemli görülen konular tek veya birkaç gündem maddesiyle belirlenerek görüşülmek üzere Şûraya getirilir. Milli Eğitim Şûrası; Bakanlığın Şûra genel kuruluna getirmiş olduğu konuları incelemek, görüşmek ve genel kurulda alınan kararları ret veya kabul için genel kurul üyelerinin oylarına sunarak kararlar alır. Genel kurulda alınan bu kararların tamamı sadece tavsiye niteliğindedir, herhangi bir yaptırım gücü yoktur. Ama Milli Eğitim Bakanlığı eğer alınan bu kararlardan herhangi bir tanesini gerçekleştirmek isterse hem kamuoyunu ikna, hem de hukuksal alt yapıyı oluşturmak için alınmış bu kararları gerekçe olarak gösterip harekete geçebilir.

Şûranın İlk Başlangıcı Nasıl Olmuştur

23 Nisan 1920'de Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin açılışıyla beraber her alanda önemli çalışmalar yapılmaya başlanmıştır. Milli Eğitim Şûrası çalışmaları da 15 Temmuz 1921 yılından itibaren başlamıştır. Önce düşünce, sonra çalışma ve sonra da hareketlenme başlamış ve bir alt yapı hazırlanmıştır. Mustafa Kemal Atatürk'ün başkanlığında Ankara'da toplanan Maarif Kongresi bu amaçla toplanmıştır. Ankara'nın ilçesi Polatlı'ya kadar gelmiş olan düşmanın top sesleri duyulurken Maarif Şûrası toplantısına devam etmiştir. Bu maarif kongresinde yeni eğitim sistemleri ve arayışları görüşülmüş, ilk ve orta öğretim derslerinin programları ve onların içerikleri değerlendirilmiştir.

Daha sonra kurulan "Heyeti İlmiye" bu tür çalışmalara devam etmiştir. 1923-24-25 ve 1926 tarihlerinde bu bağlamda toplantılar yapmış ve kararlar almıştır.

Milli Eğitim Şûrası Ne Zaman Yasal Hale Gelmiştir

Bu tür eğitim çalışmalarının geniş kitlelere ulaşması ve yapılacak eğitim çalışmalarının kamuoyu ve eğitimciler tarafından bilinmesi için eğitim Şûrasının yasal dayanağına ihtiyaç duyulmuştur.

10 Haziran 1933 tarih ve 2287 sayılı yasayla "Milli Eğitim Şûrası" artık yasal bir hale gelmiş ve 1.Toplantısını 17-19 Temmuz tarihleri arasında 1939 yılında gerçekleştirmiştir. 1946 10 Haziran'ında ise 4926 sayılı yasayla da Şûraya katılacak üyeler tespit edilmiştir. Daha sonra günümüze kadar Şûra yönetmeliklerinde birkaç kez yasal değişiklikler yapılmıştır. Bugüne kadar yapılan 19 Milli Eğitim Şûrasının 7'sine katıldım. İlk defa okul müdürü, sonra Hatay, Yozgat ve İstanbul Milli Eğitim Müdürü ve sonra da Genel Müdür olarak katıldım. Şûralarda Milli Eğitim Bakanları ve onun temsil etmiş olduğu hükümetin talepleri ve ideolojik düşünceleri bu Şûra konularına dayanak gösterilerek gerçekleştirilir. Bu Şûra kararlarının ancak %2'si gerçekleşmiştir.

Gelelim 19.Milli Eğitim Şûrasına

Önce şunu sorgulamamız lazım. Bütün Şûralar Ankara'da (sadece bir tanesi Ankara'nın yakın ilçesi Kızılcahamam'da) yapılırken 19.Eğitim Şûrası niçin Antalya'da yapılmıştır. Ankara'da Milli Eğitim Bakanlığı'na ait Beşevler Kampüsü'nde sırf bu amaçla kullanılan ve adı "Şûra Salonu" olan 1500 kapasiteli bir salonumuz var iken Antalya ilindeki bir otelin salonunda niçin yapıldı? Mesela Bakanlığın bir çok toplantıları Türkiye'nin hemen hemen her ilinde yapılmaktadır. Ben de bu toplantıların büyük bir kısmını başka illerde yaptım. Ama 4 yılda bir yapılan ve Milli Eğitim Bakanlığı'nın en itibarlı ve en yüksek istişare kurulu kabul edilen bu toplantının Antalya'da yapılmaması gerekirdi. Milli Eğitim Şûralarının, gerek hazırlık, gerek alt yapı, gerekse de sarf edilen maddi ve manevi emek olarak ne kadar zahmetli olduğunu biliyorum. Gelen davetliler seçilmiş insanlardır ve davetlilerin büyük bir kısmı sivil toplum kuruluşlarını temsil etmektedir. Ayrıca eğitimde söz söyleyen ve destek veren kurumlar ve kuruluşlar ile idareci, öğretmen, öğrenci ve velilerden teşekkül etmektedir. Dolayısıyla o yüksek katılımlı istişare kurulu kamuoyu ve medyada (gerek yazılı gerek görsel) geniş yer bulmakta olup konuşulanlar gündemi sıkça meşgul etmektedir. Olumlu veya olumsuz da olsa kamuoyu bu olayları takip etmektedir.

19.Milli Eğitim Şûrası bu yıl farklı bir gündemle konuşuldu. Malumunuz Şûralara bütün eğitim sendikaları katılır. Onların görüşleri, eleştirileri, tavsiyeleri, çalışmaları Bakanlıkça ciddiyetle değerlendirilir. 19.Milli Eğitim Şûrası'na katılanlar bu toplantıda bir Eğitim Sendikasının anlaşılamaz ve agresif tutumlarına şahitlik etmişlerdir. Şûra toplantı salonlarında o sendikanın baskın gücü, tehdit dolu ve güç gösteren konuşma ve tavırları katılımcıları rahatsız etmiştir. Demokrasinin ve değerler eğitiminin çok önemli olduğunun vurgulandığı bu toplantıya katılan bir kısım üyelere, bu tür tavırların sergilenmesi acaba doğru mu olmuştur?

Sayın Nabi Avcı'nın bile söylemekten imtina ettiği ve konuşurken daha dikkatli seçtiği cümlelerini, bu kişiler hangi yetkiyle bu kadar kırıcı tarzda kullanmışlardır.

Öğretmenliğini bildiğim bu eğitimciler niye böyle olmuşlardır? İnsanın aklına hemen şu soru geliyor. Acaba bu arkadaşlar daha önce güç sahibi değilken böyle değildi de güç ve iktidar mı bunları böyle yaptı. Yoksa bunlar hep böyleydi de biz mi bunları tanıyamamışız. Ama her ne olursa olsun bir bakanın bile kullanmadığı tehdit yöntemini atanmış, genç kardeşlerimize kullanmak bir eğitimciye yakışmamaktadır. Çünkü görevler yapılır, gelir ve geçer. Önemli olan kalıcı olmaktır. "Güler yüz sadakadır" Hadis-i şerifini hep hatırlamalıyız. Bir misal vermek istiyorum. Zamanın birinde saf ve garip bir vatandaşın işleri hep ters gidince dertlerini ve sıkıntılarını paylaşmak için o yörede bilge geçinen bir zata gitmiş. Sıkıntılarına bir çare bulmak ve akıl almak için yardım istemiş ve başlamış sıkıntılarını anlatmaya. Bilge adam saf ve garip adamı küçümseyerek ve de alay

ederek mağrur bir tavırla dinlemiş. Bu durum garip adamın çok tuhafına ve zoruna gitmiş. Geldiğine de pişman olmuş, ama artık iş işten geçmiştir. Konuşmasını bitirince "Bitti mi konuşman" diyen bilge adama "evet" deyince bilge adam "Be adam, benim gibi bir alimi boş yere niye bu kadar meşgul ettin, utanmıyor musun defol git" demiş. Adam üzüntülü bir sesle "Bey bey, senin bu gururunun ve kibrinin sebebi nedir, bilgelik bu mudur? Bil ki Allah mağrurları sevmez ve bunları şu an görüyor ama sen görmüyorsun" deyince bilge adam "Be adam Allah benim gibi bilge kişiyi elbette görüyor, ama sen kimsin ki seni görsün" derken bir anda o bilge adamın burnunun üstüne vızıldayarak bir arı gelir.

Korku ve panikle yerinden fırlayan sözde bilge kişi dengesini kaybederek yüksek tahtından tepe taklak yuvarlanıp adamın ayaklarının önüne düşer. Her tarafı kırık çıkık ve yara bere içerisindedir. Bu defa kendisi o saf ve garip adamdan yardım ister. Garip adam der ki "Hey bey, beni gören o yüce Allah'ın senin gibi bir mağruru küçük bir arı vızıltısıyla bir anda nasıl ayaklarımın önüne düşürdüğünü gördüm. Demem o ki sen benim derdime derman olamadın, ama görüyorum ki ben senin o kibir derdine çare oldum. Bir daha gurur ve kibir içerisinde olma. Hadi bana müsaade" demiş ve oradan uzaklaşmış. Kıssadan hisse, benim de demem o ki insanlar bulundukları yerlerde arı vızıltılarını küçük görmesinler ve hafife de almasınlar.

Osmanlıca'nın Ders Olarak Okutulması ve Değişen Dersler

Şûradaki gündemde olmamasına rağmen çok konuşulan Osmanlıcanın ana ders veya seçmeli ders olarak okutulması elbette ki geçmişle geleceğimiz arasında kurulan bilgi ve kültür iletişiminde önemlidir. Ayrıca 2006 Eğitim ve Öğretim yılında açılan sosyal Bilimler Lisesi'nin ilki İstanbul'da açılmıştı ve ben o zaman İstanbul Milli Eğitim Müdürü olarak görev yapmaktaydım. Bu liselerde Osmanlıcanın ders olarak okutulması için bizim de olumlu görüş ve katkılarımız olmuştu. Okullarımızda seçmeli veya zorunlu ders olarak okutulmasına gelince. Bu yıldan itibaren Anadolu İmam Hatip Liselerinde Osmanlıcanın okutulması çok iyi olmuştur. Ben 1963 yılında girdiğim Adana İmam Hatip Lisesinde 7 yıl okudum. Orta birinci sınıftan itibaren Arapça ve Kur'an-ı Kerim dersleri, orta 3.Sınıftan itibaren de Farsça derslerini gördüm. İmam Hatip Liselerinde bizlere Osmanlıca dersi okutulmadı. Belli ki Arapça ve Farsça derslerini okuyunca Osmanlıcayı da hem okur hem de yazarlar düşüncesiyle konulmamıştır. Ama işin öyle olmadığını bizim gibi okuyanlar bilirler, öyle değildir. Çok büyük proje ve iyi niyetlerle 1950'lerde açılan İmam-Hatip okullarına 65 yıldır Osmanlıca dersleri niye konulmamıştır. Mesela bu konu niçin sorgulanmamıştır?

Yine her Şûrada değiştirilen veya görüşülen ders saatlerinin sayıları okul türlerinin değişikliği, günün şartlarına göre koyduğumuz dersler; bunlar eğitimimizin sıkıntılarıdır. Mesela trafik kazaları arttıkça trafik dersini, deprem olunca deprem dersini, çevre çok kirlendikçe çevre dersini, okul kazaları arttıkça sağlık bilgisi dersini veya okulda şiddet arttıkça okul güvenlik bilgisi dersini koymamız veya bir müddet sonra bunları tekrar değiştirmemiz veya tamamen kaldırmamızı nasıl izah edebiliriz.

Sık Değişen Bakanlar ve Projeler

Milli Eğitim Bakanlığında bir bakanın ortalama bakanlık süresi en fazla iki yıl olmuştur. İstisnalar hariç Milli Eğitim gibi bir ülkenin en önemli ve birinci önceliği eğitim olan bir bakanlıkta yapılan bu bakan değişikliğinin sebebi nedir? Sadece 2002-2015 yılları arasında, tek partinin hakim olduğu bu süreçte Milli Eğitim Bakanlığı'nda 5 Bakan ve 6 Müsteşar değişmiş olup, bu değişikliklerle de yüzlerce üst düzey bakanlık bürokratları ve binlerce de idareci değişmiştir. Acaba bu kadar sık değişen bakan ve üst düzey bürokrat değişikliği ve yine bu kadar çok değişen yasaların-yönetmeliklerin eğitimimize ne katkısı olmuştur?

Dünya Bankasından aldığımız yüklü miktardaki proje kredileriyle çok önemli reformlar yapacağız düşüncelerimizi yıllarca kamuoyuyla da paylaştık. Mesela "Öğrenci Merkezli Proje Tabanlı Eğitim" vb. gibi. Çok önemli projelerimiz olduğunu söyledik, bu kredileri kullandık ve hala kullanıyoruz. Acaba bu krediler eğitim kalitemizi ve öğrenci niteliğimizi ne kadar arttırdı? Hiç bunları sorguladık mı, çıktılarını aldık mı? Bunlar için bir Şûra yaptık mı? Eğer böyle olsaydı OECD ülkelerindeki yerimiz en son sıralarda olur muydu? Şükürler olsun ki bu yıl 44. Sıradan 42. Sıraya yükseldik gibi küçük bir kımıldamayla övünür müydük?

Eğitimde büyük reformlar yapan Finlandiya gibi küçücük bir ülke 800.000 öğrencisiyle dünyada ilk sıralara oturmuşsa biz niçin çok gerilerdeyiz. Efendim Finlandiya'nın nüfusu kalabalık değil öğrencisi az diyorsak zaten gömleğin ilk düğmesini baştan yanlış iliklemişiz demektir. Her başarısızlığa bir bahane bulmak çaresiz insanların işidir. Halbuki bu büyük millet en çaresiz durumlarda bile büyük mucizeler başarmıştır. Kayı Boyundan büyük bir imparatorluk, Kurtuluş Savaşında ise küllerinden yeniden doğarak Cumhuriyeti kurmuştur.

2006 yılında teknolojide büyük değişiklik diyerek ülkedeki tüm okullara BT sınıfları (Bilgi Teknoloji) kurduk. Hatta bunun için iki sınıfı birleştirip öğrencileri tek sınıfta toplayarak bu sınıfları açtık ve 630.000 adet bilgisayarlı sınıfımız oldu. Ama bir eksiğimiz vardı. Öğretmenlerimizin büyük bir kısmı bu eğitimi almadıkları için maalesef sınıflarımız kullanılmadı ve o sınıflar atıl hale geldi. Tabii milyonlarca liralık harcama ve emek çöpe gitti. Nedeni ise bu yatırım ve teknoloji sorgulanmadan, alt yapısı, idarecisi ve öğretmeni, hem bilgi hem de düşünce olarak hazır olmadan hemen harekete geçilmişti. Basına ve kamuoyuna da iddialı mesajlar verilmişti. Sebep ve sonuçları araştırılmadan aceleyle yapılan bu yatırım Şûrada sorgulanmalıydı.

Daha bu soruna çözüm üretmeden Fatih Projesine başlandı. Her proje mutlaka iyi niyetle başlar ve elbette olumsuz düşünmemek lazım. Ama uygulanan başarısız örnekleri gördükçe ve eğitimin de değişmeyenleri görülünce başlanan her yeni projeye herkes gibi bizler de "Eyvah, Gene mi" diyerek endişeyle yaklaşıyoruz. Fatih Projesi de 2010'da başladı "Hans'ta ne varsa bizim Anadolu'daki Hasan'da da olacak diyerek tabletleri önce basınla paylaştık ve tanıttık. Ama aradan 5 yıl geçmesine rağmen çok iyi mesafe alındı dense de dağıtılan tabletlerin de akıllı tahtaların da (BT-bilgisayar teknoloji sınıfları gibi) atıl kalacağından korkuyorum. Kim bilir belki de büyük bir kısmı bu hale gelmiş de herkes bildiğini birbirinden saklıyordur. Bu konu da Şûrada detaylı ve açık bir şekilde sorgulanmalıydı ve zaman henüz geçmemiştir, sorgulanmalıdır da.

Değişen Okullarımız

Kurumsal kültürü olan ve tüten ocak gibi gökyüzünü aydınlatan okullarımıza ne oldu? Acaba değişikliğe uğramayan okulumuz kaldı mı? Hani kız ve erkek yatılı öğretmen okullarımız, maarif kolejlerimiz, erkek sanat okullarımız, kız enstitülerimiz, ticaret liselerimiz, erkek ve kız liselerimiz, karma liselerimiz, imam hatip okullarımız, yatılı sağlık kolejlerimiz, turizm ticaret liselerimiz, güzel sanatlar liselerimiz ve halk eğitim müdürlüklerimiz, çıraklık okullarımız vb. gibi daha birçok eğitim kurumlarımız. 7'den 70'e hepimizin eğitim gördüğü bu okullarımızın acaba kaç yıllık mazisini biliyoruz. Bu okullarımız kaç defa değiştirilmiş, kaç defa kapatılmış, kaç defa açılmıştır. Anadolu'yu bin yıllık yurt edinmiş, imparatorluklar kurmuş, dünyaya örnek olmuş bir devletiz. Eğitim sistemi ile bu kadar çok oynanır mı? Okullar 80 yılda bu kadar çok açılır, kapanır mı? 1848'de açılan Darülmuallimi Sibyan Okulu öğretmen yetiştiren bir ocaktı. Osmanlıdan günümüze binlerce, yüz binlerce öğretmen yetişmiştir. 2013-2014 eğitim yılında Milli Eğitim Bakanlığı okul çeşitliliğini azaltıyorum deyip, 166 yıllık bir okulu yok etmiş ve başka bir şekle dönüştürmüştür. 851.000 öğretmeni olan bir bakanlık Öğretmen Liselerini niçin kapatmıştır? Çocuklarımızın evlerinden çok zamanlarının büyük bir kısmını geçirdikleri o mukaddes eğitim yuvaları bu kadar itibarsızlaştırılır mı? Bu Şûrada, bunlar bile 3-5 gün değil günlerce sorgulanmalıydı.

Nasıl Bir Gençlik

Milli şairimiz Mehmet Akif Ersoy'un "Safahat"ta büyük sorumluluk verdiği ve güvendiği "Asımın Nesli"ni 80 yıla yakındır niye yetiştiremiyoruz? Bütün şiirlerini ve eserlerini okuduğumuz Akif'in bir vasiyet olarak kabul ettiğimiz Asım'ları bu okullarımızda niye yetiştiremiyoruz?

Milli Ülküleri ve Hedefleri olan hayal güçleri, geniş bilgili becerikli ve yüksek karakterli şahsiyetleri bu okullarımızda yetiştirmemize kimler mani olmaktadır. Milli marşımız okunurken ayağa kalkmayan, okuduğu okulunu kundaklayan veya soymaya kalkan, Milli birliğimize kasteden, devletin tüm demirbaşlarına zarar veren, komşusu aç iken kendisi tok yatan ve kendisinden başka kimsenin derdini dert edinmeyen bu gamsız ve duyarsız vatandaşlarımızı bu okullarımızdan nasıl mezun ettik? Acaba Asım'ın Neslini yetiştirmek için, okutacağımız Osmanlıca dersi veya değerler eğitimi dersi derdimize derman olacak mı? Bu iş bu kadar basit mi? Bunu da konuşmalıydık.

Özet olarak ülkemizde eğitim sisteminin her gelen bakanla değişmesi ve her bakanın da "yeni bir sistem getireceğim, sıkı durun" demesi, tüm bakanlığı değiştirerek eğitimin hafızasını sıfırlaması artık ülkemizde olağan duruma gelmiştir.

Görülüyor ki bu bakan çözemezse nasıl olsa yenisi gelir çözer beklentisi, yine her gelen yeni bakanın bir an önce yeni bir şeyler yapayım da görsünler düşüncesi, alelacele yapılan değişiklikler eğitimimizi 44. sıradan ancak 42. sıraya taşımıştır.

Öğretmenlerin, öğrencilerin velilerin ve kamuoyunun eğitim sistemindeki bir yıl sonrasını görememesi, sık sık yapılan bu değişikliklerin ne getireceğini bilmemesi, eğitimin en büyük çıkmazıdır.

Sonuç Olarak

Maalesef eğitim eğitimcilere bırakılmamıştır. Her gelen bakanın getirdiği müsteşar okullarda bir gün bile öğretmenlik yapmamış, birleştirilmiş sınıfları tanımamış, taşımalı eğitimi, kaynaştırma eğitimini, çıraklık eğitimini, halk eğitimini hiç görmemiştir. Hatta İl ve İlçe Müdürlüklerinde çalışmamışlardır. Eğitimciler hep üvey evlat muamelesi görmüşlerdir.

Hal böyle olunca düğme yine baştan yanlış iliklenmiştir.

Yönetimde Ehliyet ve Liyakat

Yrd. Doç. Dr. Abdulkadir PALABIYIK
Dokuz Eylül Üniversitesi
İlahiyat Fakültesi

"Allah emanetleri; görev ve sorumlulukları ehline vermenizi ve insanlar arasında hükmettiğiniz zaman adaletli davranmanızı emreder..." (4 Nisa 58).

".... İşler ehil olmayanlara verildiğinde kıyameti bekleyiniz" (Buhari, İlim 2).

"Bu beyliğin temeli doğruluktur; beyler doğru olursa dünya huzura kavuşur" (Kutadgu Bilig, beyit 819)

" ... Ey oğul! Beysin; bundan sonra öfke bize, uysallık sana; güceniklik bize gönül almak sana; suçlamak bize, katlanmak sana; acizlik bize, yanılgı bize, hoş görmek sana geçimsizlik, çatışmalar, uyumsuzluklar, anlaşmazlıklar bize, adalet sana; kötü söz şom ağız haksız yorum bize Bağışlamak sana!" (Şeyh Edebalı'nın Osman Gazi'ye öğüdünden)

Sosyal bir varlık olan insanlar tarih boyunca en küçüğü aile olmak üzere farklı topluluklar halinde yaşayagelmişlerdir.

Dünyada sistemlerin devam edebilmesi, nizam ve intizamın bozulmaması ve zalimlerin zulmüne karşı zayıf, güçsüz ve mazlumların haklarının korunabilmesi için, tarihin belirli

kesimlerinde farklı sistemler geliştirilmiştir. Kabile ve oba'dan başlayıp imparatorluğa kadar büyüyen bu sistemlere kısaca **"devlet"** diyebiliriz.

Devlet idaresinde işler yöneticiler eli ile icra edilir. Yöneticilerin tayin ve tesbiti ise farklı yöntemlerle yapıla gelmiştir. Tarih boyunca bu yöntemler; seçilme, babadan oğula intikal, atama, zoraki zabt (darbe) vs. şeklinde olmuştur. Neticede ise günümüzde adına demokrasi denen ve seçilmişlerin idare ettiği bir yapıya bürünmüştür.

Seçilenler yönetimle ilgili her konuyu bilemedikleri, takip ve icra edemedikleri için, onlar adına yönetme işini **"memur"** ismi verilen kişiler yürütmüşlerdir.

İlk insan ve ilk Peygamber olan Hz. Adem'den son peygamber Hz. Muhammed (s.a.s)'e kadar bütün peygamberlerin ortak mesajı **"zulüm ve zalime"** karşı **"adalet"** ve **"hakkaniyet"**i savunup, toplumda da adalet ve hakkaniyeti tesis etmek olmuştur.

Diğer taraftan tarihin erken dönemlerinden itibaren toplumların yönetim sistemleri ve yöneticilerin vasıfları ile ilgili fikir ve düşünceler geliştirilmiş; yöneticiler ve onların görevlendirdikleri memurlarda bulunması gereken hususlar hakkında felsefi ve öğüt verici eserler kaleme alınmıştır. Batıda eski Yunan'dan beri bu alanda pek çok kitap yazılmıştır. Bizde ise konu ile ilgili olarak Orhun Abilerinden Kutadgu Bilig'e, Farabi'nin el-Medinetü'l-Fazıla'sından, Muhammed Hamidullah'ın İslam'da Devlet idaresi'ne, Nizamü'l-Mülk'ün Siyasetnamesi'nden Hayme Ana'nın oğlu Ertuğrul'a, Şeyh Edebali'nin Osman Gazi'ye öğütlerine kadar **"siyasetname"** ve **"nasihatü'l-mülük"** adları altında pek çok şaheser kaleme alınmıştır.

Milletimiz İslam'la müşerref olduktan sonra, eskiden devraldıkları hasletleri ile yeni dinlerinin idealleri bir birini tamamlamış ve yeni bir medeniyet inşa etmişlerdir. Bu medeniyetin adı Türk-İslam medeniyetidir. Bu medeniyette yönetenler ve yönetilenlerin hak ve vazifeleri belirlenmiştir. Buna göre yönetenler hak ve adaletten ayrılmayacak; yönetilenler de ehliyet ve liyakat sahibi adil yöneticiye ***"kara kuru bir zenci dahi olsa"*** isyan etmeyip itaat edecektir. (Müslim, İmare 37)

Dini metinlerimize göre görev ve sorumlulukla mükâfat ve ceza doğru orantılıdır. Allah adına dünyada adaleti tesis etmekle görevlendirilen idareci (imam) mazlumların kendisine sığındığı bir bakıma ***"Tanrı'nın yeryüzündeki*** gölgesi***"*** (Zıllullahi fil arz) (Beyhaki, Şuabu'l-İman, VI, 15-16, no: 7369) gibi görülmüştür[1]. Yöneticinin iyi ve düzgün olması toplumun da düzgün olması; onların bozulması toplumun da bozulması anlamına gelmektedir.

İbn Abbas'tan gelen bir rivayete göre Hz. Peygamber ***"Ümmetim içerisinde iki sınıf vardır bunlar düzeldiğinde toplum (ümmet) düzelir, bunlar bozulduğunda toplum da bozulur. Bu iki sınıf;*** yöneticiler ve ilim adamlarıdır" buyurmuştur. (İbn Abdilberr, Camiu Beyani'l-İlim ve Fadlihi, s.223; Gazali, İhya I,15; Suyuti, el-Camiu's-Sağir, II,48).

İdarecilerle yönetimindeki halk bir birlerinin aynası gibidir. Halk nasıl olursa yönetici de öyle olur, ya da yönetici nasıl olursa halk da öyle olur. Düzelme de bozulma da karşılıklıdır. Fakat genelde **"balık baştan kokar"** atasözünde de belirtildiği gibi bozulma tepeden başlar. Hadis olmamakla beraber anlamca doğru olan ***"İnsanlar yöneticilerinin gidişatı üzeredirler"*** (Acluni, Keşfü'l-Hafa, II, 431, no:2730) rivayeti de bunu destekler mahiyettedir.

Hz. Peygamber'in haber verdiğine göre adil yöneticiler ahirette de bir bakıma Allah'ın koruması altında sayılan yedi gruptan birisidir.

"Yedi zümre vardır ki Allah'ın gölgesinden başka hiçbir gölgenin olmadığı o mahşer gününde Allah onları kendi gölgesinde gölgelendirir. (koruma ve himayesi altına alır). Bunlar 1- Adil yönetici, 2-Allah'a ibadetle büyüyüp gelişen genç, 3- Kalbi camilere bağlı kişi, 4- Birbirlerini Allah için sevip buluşmaları da ayrılmaları da Allah için olan iki insan, 5- Güzel ve mevki sahibi bir kadının beraber olma isteğine "Ben Allah'tan korkarım" diye yaklaşmayan yiğit, 6- Sağ elinin verdiğini sol elinin bilemeyeceği kadar gizli sadaka veren kimse, 7- Tenhada Allah'ı anıp göz yaşı döken kişi." (Buhari, Ezan 36, Zekat 16, Rikak 24, Hudüd 19; Müslim, Zekat 91. Ayrıca bkz. Tirmizî, Zühd 53; Nesaî, Kudat 2)

Gerek ayet-i kerimelerde gerek hadis-i şeriflerde özellikle idareci ve alimler ayrı bir yer tutarlar. Onların faziletleri, adaletleri, samimiyetleri ve cesaretleri en önemli özellikleridir. Bu iki grup aynı zamanda bir birlerini tamamladıkları gibi özellikle ulema sınıfının bir diğer görevi de hak ve hakikatten, adalet ve insaniyetten ayrılan; güç zehirlenmesi yaşayan zalim idareciler karşında hak ve hakikati korkusuzca, gerektiğinde canları pahasına haykırabilmeleri; Haksızlık ve zulüm karşısında susmamaları- ki bunu yapanlara **"dilsiz şeytan"** denmiştir- güce değil Hak'ka tapma-

1 Böyle bir tanımlama Alanya'daki Kızıl Kulenin güney tarafındaki inşa kitabesinde Alaeddin Keykubad için kullanılmıştır. Bkz. Ali Yardım, Alanya Kitabeleri, s. 80, İstanbul 2002.

ları ve iktidar sahiplerine dalkavukluk yapmamalarıdır.

Zira Hz. Peygamber'in ifadelerine göre ilim bunlar için öğrenilmemelidir. Eğer bir ilim adamı bu hatalara düşerse yeri cehennemdir. Söz konusu hadis şu şekildedir:

"Kim ilmi şu dört şey için tahsil eder, öğrenirse Cehenneme girer. Alimlerle karşılıklı öğünmek için, veya cahillerle çekişmek için, yahut insanların alâkalarını kendisine çekmek için, ya da, öğrendikleri ilimle idarecilerden (bir şeyler) elde etmek için!." (Darimi, Mukaddime 34; ayrıca Tirmizi, İlim 6; İbn Mace, Mukaddime 23)

Bu davranışları sergileyen âlimlerin zararı sadece kendileri ile de sınırlı kalmaz. Bunlar aynı zamanda toplumun bozulmasına, düzenin yıkılmasına ve zulmün artmasına da zemin hazırlamış olurlar.

Bu konuda Keçecizade İzzet Molla'nın şu beyiti meşhurdur: ***"Meşhûrdur ki fısk ile olmaz cihân harâb***

Eyler anı müdâhane-i âlimân ***harâb."*** İzzet Molla bugünkü dille diyor ki "Dünya fitne fesatla harap olmaz. Onu asıl harap eden bilginlerin dalkavukluğudur."

Aynı zamanda adaletten ayrılan bir idareciyi uyarmak gibi bir görevi olan ilim adamı ekonomik olarak, makam mevki olarak, şan şöhret olarak, ikbal ve istikbal olarak... mecbur ve mahkum olduğu bir idareciyi nasıl uyarabilir ki. Bu türden alimler yapsa yapsa ancak idarecinin yanlış uygulamalarına nasıl kılıf uydurup, hangi teville nereye çekebiliriz diyerek nasları zorlama cihetine baş vururlar.

Oysa Hz. Peygamber (s.a.s); ***"zalim de olsa mazlum da olsa kardeşine yardım et buyurmuş; sahabeden bazıları:***

-Ey Allah'ın elçisi mazluma yardımı anladık da zalime yardım nasıl olacak? Diye sormuşlar. Bunun üzerine Hz. Peygamber:

-"Zulüm yapmasını engelleyerek o zalime de yardımcı olursunuz" buyurmuştur. (Buhari, Mezalim 4, İkrah 7; Müslim, Birr 62; Tirmizi, Fiten 68; Darimi, Rikak 40). Anlaşılan odur ki yanlış yapan idareciye yanlışını söylemek onu olumsuz yönde eleştirmek değil, tam tersine ona olumlu yönde yardım etmektir.

YÖNETİCİLERDE YETERLİLİK

Gerek yöneticilerin gerekse yöneticilerin görevlendirdikleri idarecilerin yönetim işini iyi yapabilmeleri için bir takım özelliklere sahip olmaları gerekir. Bunların en başta geleni ehliyet ve liyakattir. Her hangi bir konuda uzmanlık ve uygunluğu ifade eden bu kavramlar aynı zamanda varoluşsal bir önemi haizdirler. Zira özellikle devlet işlerini idare etmek gibi önemli bir görev bu vasıfları taşımayanlara verildiğinde, mikro planda tevdi edilen o işin; makro planda da devletin; hatta daha da ileri boyutlarda düşünecek olursak insanlığın sonunu getirebilir.

Hukuk, Emanet, Ehliyet ve Liyakat, İslamî idare sisteminin değişmez alâmetleridir. Rahmet Peygamberi Hz. Muhammed (s.a.s)'de işin bu boyutuna dikkat çekerek ***".... İşler ehil olmayanlara verildiğinde kıyameti bekleyiniz"*** (Buhari, İlim 2) buyurmuşlardır. Diğer taraftan O, Mekke'nin fethinden sonra buranın valiliğini fetihle beraber yeni Müslüman olan Attab b. Esid'e[2]; Kabe'nin idare işlerini de fetihten altı ay önce Müslüman olan ve Müslüman olmadan önce de bu işlerle uğraşan Osman b. Talha'ya vererek ehliyet ve liyakate verdiği önemi eylem planında da göstermiş oluyordu.[3] Zira Mekke valiliği ve Kabe hizmetkarlığı gibi önemli bir görevi ifa etmek isteyecek bunlardan daha kıdemli başka sahabeler de vardı.

Bu olay aynı zamanda Hz. Peygamber'in adalet ve merhametine de güzel bir örnektir. Çeşitli baskı ve işkenceler sonucu terk etmek durumunda kaldığı Mekke'ye muzaffer bir komutan olarak girdiğinde kendisine bu haksızlıkları reva görenlerin çoğu oradaydı. Ama Hz. Peygamber'in onlara karşı kızgınlığı merhametinin ve adaletinin önüne geçmemiştir, zira Allah: ***"Ey iman edenler! Allah için hakkı titizlikle ayakta tutan, adalet ile şahitlik eden kimseler olun. Bir topluma olan kininiz sizi adaletsizliğe itmesin. Adil olun. Bu, Allah'a karşı gelmekten sakınmaya daha yakındır. Allah'a karşı gelmekten sakının. Şüphesiz Allah yaptıklarınızdan hakkıyla haberdardır."*** (Maide 8) buyurmaktaydı.

Emanet (devlet işleri) ehline verilmeyince işler aksar, toplumda huzursuzluk başlar, şikâyet ve kavga artar. Toplum fertlerinin birbirine olan güveni ortadan kalkar. İşte bu, Peygamberimizin ifadeleri ile o toplumun kıyametinin kopması demektir.

Kamu işleri için yetki vermek durumunda olan kimseler, ehil olmayanlara yetki vermekle emanete hıyanette bulunmuş olurlar ve bunun zararını da yine kendileri çekerler.

Emanet vermek durumunda olan kimseler dikkatli olacakları gibi emanet isteyen, görev talebinde bulunan kimseler de yapamayacakları bir görevi istemeyecekler, verilse bile kabul etmeyeceklerdir.

2 Muhammed Hamidullah, İslam Peygamberi, I, 269.

3 İbn Hacer, el-İsabe, III,393-394, İstanbui 2010 (trc. Naim Erdoğan)

Emanet edilen kimse emanet karşısında iki tavır takınır: ya ihanet eder, ya da sadakat gösterir. İhanet ederse hain, sadakat gösterirse sadık olur. Allah'ın emanet ettiklerine ihanet etmek, verdiğini onun rızası hilafına kullanmaktır. Bu nedenledir ki her günah **"emanete ihanet"**tir. Ve ihanetin en dehşet sonucu ise, Allah'ın insana olan güvenini zedelemektir.

Emanetin Allah-insan ilişkisine taalluk eden boyutu böyledir. Bir de emanetin insan-insan ilişkisine taalluk eden boyutu vardır ki, eğer bu konuda titizlik gösterilmese bu da kul hakkına girer. Kul hakkı ise Allah'ın bile affetmeyeceği bir durumdur. Ancak haksızlık yapılan kişi ile helalleşilirse bağışlanabilir. Kamu hukukuna riayet etmemek ise kul hakkının en önemlisidir.

Müslümanların işini layıkıyla görmeyen idareciler konusunda Peygamber Efendimiz şöyle buyurdu:

"Müslümanların idareciliğini üzerine alıp da onlar için çalışmayan ve onların iyiliğini istemeyen bir idareci, onlarla birlikte asla Cennete giremez." (Müslim, İman; 229)

"Hangi idareci yoksul ve düşkünlere kapısını kaparsa, Allah da onun fakirlik, ihtiyaç ve düşkünlüğüne karşı rahmet kapılarını kapar." (Tirmizî, Ahkâm; 6)

Resulullah (a.s.v.), hüküm esnasında, ***"rüşvet verene de, alana da lânet etmiştir"***. (Ebû Dâvud, Akdiye;4)

Bir başka hadisi şerifte ise özellikle kamu malına dikkat çeken Peygamberimiz şöyle buyurmuştur:

"Ey insanlar! Sizden her kimi bir vazifeye tayin ederim de bir iğne veya ondan daha kıymetli bir şeyi bizden saklarsa, bu, Kıyamet günü bir hıyanet ve haksızlık malı olarak (onunla) birlikte gelir." (Ebu Dâvud, Akdiye;5)

Hz. Peygamberimizin **"Beytül Mal"** dan yani devlet malından yiyenlerin, aşıranların cenaze namazını kılmadığı bilinmektedir[4]. Dinimizde bu suça "**Gulul Suçu**" denmektedir. Gulül, bir İslâm hukuku terimi olarak; savaş ganimetlerinden çalmak, aşırmak ve taksimden önce ganimet mallarından bir şey almak anlamına gelir.

Bırakın rüşvet almayı ya da aşırmayı kamu görevlisinin görev başında iken hediye alması bile doğru değildir.

Allah Resûlü (s.a.s) Ezd (Başka rivayetlerde Esd Kabilesi olarak da geçer) kabilesinden İbn-i Lütbiyye'yi, Süleymoğulları kabilesinin zekatını toplamak üzere, âmil (zekat memuru olarak) olarak görevlendirmişti. Memur, görevini yapıp Medine'ye dönünce Resulullah'ın huzuruna varıp hesabını veririken;

"Ey Allah'ın Resulü! Şu sizin zekât mallarınız, bunlar da bana verilen hediyelerdir." dedi. (Bu söz Peygamber Efendimiz'in canını sıktı) ve Allah Resûlü (sallallâhu aleyhi ve sellem) hayretle sordu: ***"Tuhaf şey! Sen doğru sözlü bir adamsan söyle bakalım, anan-babanın evinde otursaydın bu mallar sana hediye olarak verilir miydi? Bunu bir dene bakalım!"***

Allah Resûlü (s.a.s) onu şahsen ikaz etmekle yetinmedi, minbere çıktı Allah'a hamd ve senadan sonra şöyle buyurdu:

"Size ne oluyor ki! İçinizden birilerini Allah'ın bana verdiği yetki ile âmil ***(zekat memuru) olarak bir yere gönderiyorum, (ona orada devletin memuru olduğundan dolayı bazı şeyler veriyorlar.) Dönünce kalkıp bana; "Bunlar sizindir, şunlar da bana hediye verilmiştir" diyor. Bu adam eğer doğru sözlüyse, babasının veya anasının evinde otursaydı da hediyesi ayağına gelseydi ya! (Ana-babasının evinde otursaydı bunlar ona verilir miydi?) Allah'a yemin ederim ki, sizden kim haksız yere bir şey alırsa kıyamet günü haksız olarak aldığı şeyi yüklenerek gelecektir. Kıyamet günü Allah'ın huzurunda birinizin bağıran bir deveyi, böğüren bir ineği veya meleyen bir koyunu yüklenerek geldiğini sakın görmeyeyim". Sonra koltuk altlarının beyazlığı görülecek kadar ellerini kaldırdı ve şöyle buyurdu: "Allah'ım tebliğ ettim mi? Allah'ım tebliğ ettim mi? Allah'ım tebliğ ettim mi?*** (Buhârî, Hiyel 15, Cum'a 29, Zekat 67, Hibe 17, Eyman 3, Ahkam 24, 41; Müslim, İmaret 26, (1832); Ebu Davud, İmaret 11, (2946); Ahmed b. Hanbel, Müsned, V, 423.)

Hadis-i şerifte, bir memurun görevinin verdiği imkân ve yetkileri kullanarak, halktan hediye almasının haram olduğu açıkça ifade edilmektedir. Çünkü bu hediye meşru bir yoldan gelmemiştir. Onu veren kimse ya memurun yetkisinden korkarak, ya da ondan bir menfaat veya en azından bir müsamaha bekleyerek verir ki, bu da memurun görevini kötüye kullanmasına sebep olabilir. Bir memurun görevini kötüye kullanmasının ihanet ve haram olduğu konusunda da şüphe yoktur.

İslam ***"rüşvetin her türlüsünü haram"*** kıldığı gibi (Bkz. Bakara

4 "Hz. Peygamber, kamu malından iki dirhemlik bir miktarı çalan Eşça'lı sahabisinin cenaze namazını kılmamıştır. (İbn Hemmam, El-Musannef, V, 224; Ebu Davud, Cihad 133; İbn Mace, Cihad 34; Muvatta, Cihad 25; Ahmed b. Hanbel, Müsned, IV, 114, V, 192.

sûresi 2/188; Mâide sûresi, 5/42: Tirmizi, Ahkâm 9; İbn Mâce, Ahkâm 2; Ebû Dâvûd, Akdıye 4 (3580); Ahmed b. Hanbel, Müsned, V, 279), özelde zekat memurlarının (Ahmed b. Hanbel, Müsned, V, 424), genelde de devlet görevlilerinin (Beyhakî, es-Sünenü'l-Kübrâ, X, 233) hediye almasını ***"devlet malına hıyanet, ganimetten çalma"*** şeklinde nitelemiş, nüfuzu kötüye kullanıp menfaat temin etmenin her türlüsünü de yasaklamıştır. (Bkz. Saffet Köse, "Rüşvet", Diyanet İslam Ansiklopedisi, 35/303)

Bunların yanında, Peygamber Efendimiz (s.a.s) memurların, devlet ve ammeye ait malları kullanırken de çok hassas olmalarını, bir iğne kadar bile olsa devlete ve ammeye ait maldan herhangi bir şeyi zimmetlerine geçirmemelerini emretmiş ve aksi bir davranışta bulunmayı hıyanet saymıştır.

Bu hususla ilgili olarak Adiyy ibn-i Ümeyrate'l-Kindî'nin rivayet ettiği bir hadis-i şerifte de;

Efendimiz (s.a.s) şöyle buyur:

"Ey insanlar, sizden kimi bir iş için tayin ettiğimizde o bizden bir iğneyi veya iğneden daha kıymetli bir şeyi gizleyecek olsa bu bir "gulül"dür yani hıyanettir ve kıyamet günü onunla Allah huzuruna gelecektir."

Adiyy (r.a) anlatmaya devam ediyor; Bunun üzerine siması hala gözümün önünde olan Ensar'dan siyah tenli bir adam ayağa kalktı ve Allah Resûlü'nün (s.a.s) yanına gitti ve O'na:

"Ey Allah'ın Resûlü! Zekat memurluğu görevini benden geri al!" dedi. Resûlullah:

"Sana ne oluyor ki bu görevi bırakmak istiyorsun?" diye sordu. Adam:

"Ey Allah'ın Resûlü! Bu hususta seni şöyle şöyle ***derken işittim!" dedi. Resûlullah:***

"Evet ben dediğimi şimdi de söylüyorum: Sizden her kimi bir zekat görevi işine memur tayin edersek, görevi sırasında halktan almış olduğu malların azını da çoğunu da bize getirsin. Bu işinden dolayı kendisine tarafımızdan verileni alsın. Alınması yasaklanan şeyi de almasın!" (Ebu Dâvud, Akdiye 5, 3581; Ahmed b. Hanbel, Müsned, IV, 192)

Netice olarak toplumda huzur ve sosyal barışın sağlanması, kardeşliğin tesisi, devletin bekası için her şeyden önce devlet yönetiminde bulunanların adalet ve hakkaniyetten ayrılmamaları icap eder. Zira sorumluluk baştan itibaren müteselsilen en aşağıya kadar devam eder. Netice itibarı ile en tepeden en aşağıya kadar herkesin belirli konularda yetkisi vardır ve herkes yetki alanına giren konulardan sorumludur. Hz. Peygamber'in ifadesi ile ***"herkes çoban gibidir ve herkes gütmekle yükümlü olduğu sürüden sorumludur"*** (Buhari, Nikah 91).

Devlet idareciliği Allah'ın insana bahşettiği büyük bir nimettir (kuttur). Her nimetin şükrünü ifa etmek gerekir. İdareciliğin şükrü ise adalet ve hakkaniyetten ayrılmamak ve tekebbür (büyüklenme)'den uzak durmaktır. Zira tekebbür ve zulüm adalet ve hakkaniyetin tesisi önündeki en büyük engeldir. Yönetimde bu ilkelerden ayrılanlar küfranı nimette bulunarak Allah'a karşı isyan içine düştükleri gibi, zulüm hatalığına tutularak cennete giden yollarını da kapatmış olurlar. Çünkü zulüm şirkle aynı kategoride mütalaa edilir. Resulüllah (s.a.s) bu iki konuya dikkat çekerek ümmetinin idarecilerini uyarmıştır. O'na göre kalbinde zerre kadar tekebbür olan cennete giremez. Söz konusu rivayetler şu şekildedir:

"Hz. Peygamber; kalbinde zerre kadar kibir olan cennete giremez buyurur. Orada hazır bulunan kişilerden birisi:

-Ey Allah'ın Resulü insan güzel giyinmeyi sever (o zamanın Arap toplumu güzel ayakkabı ve elbiseler giymeyi bir kibir göstergesi olarak görürler) der. Bunun üzerine Resulüllah:

-Allah güzeldir, güzellikleri sever. Kibir (tekebbür, büyüklenme) hakkı çiğneyip insanları hakir görmedir, buyururlar. (Müslim, İman 47; Ebu Davud, Libas 26, Tirmizi, Birr 61)

Diğer bir hadiste ise:

"Yürekten inanmış ve imanlarına zulüm bulaştırmamış olanlar var ya, güvende olmak işte onların hakkıdır" (En'âm: 82) âyeti indiği zaman bu, müslümânlara ağır geldi de:

-Yâ Rasûlallah, bizim hangimiz nefsine zulmetmez ki? dediler. Rasûlullah (s.a.s):

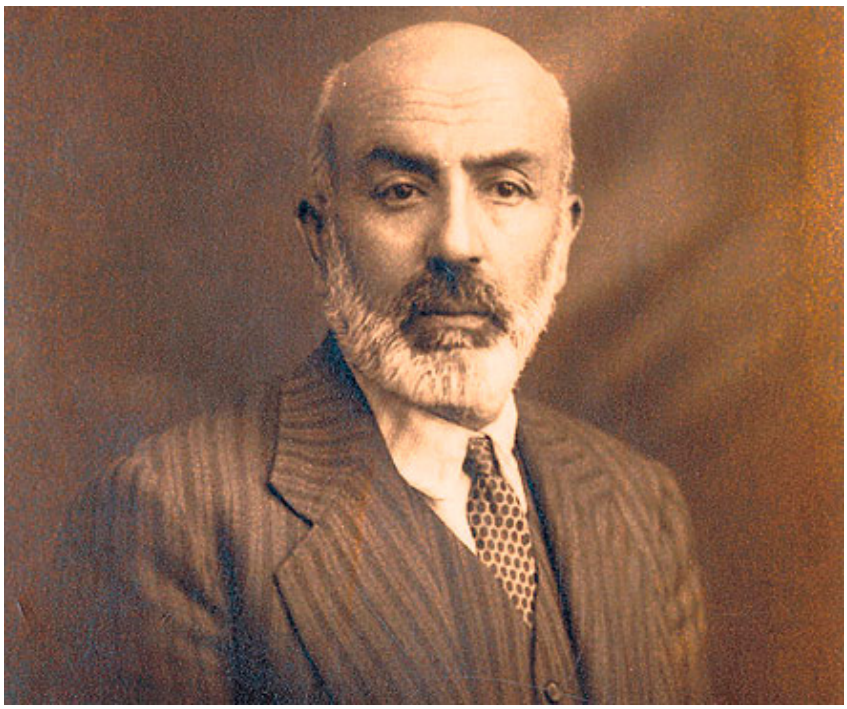
-"Bu âyetteki zulüm, sizin anladığınız gibi değildir. O zulüm ancak şirktir. Lokmân'ın oğluna öğüt verirken: Oğulcuğum, Allah'a ortak koşma. Çünkü Allah 'a ortak koşmak büyük zulümdür (Lokmân: 13)dediğini işitmediniz mi?" buyururlar.

Hadisten de anlaşıldığı üzere Hz. Peygamber (s.a.s) Kur'an'dan da delil getirerek zulüm ile şirki aynı anlamda değerlendirmiştir.

Zulüm ve zalimlerden arındırılmış, herkesin barış ve kardeşlik içinde hak ve adalet ölçülerine göre yaşadığı bir dünyada buluşmak üzere!....

Mehmet Akif ERSOY (1873-1936)

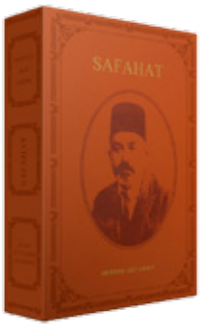
Doç. Dr. Fatih SAKALI
Gazi Üniversitesi
Öğretim Üyesi

Mehmet Âkif Ersoy, 20 Aralık 1873'te İstanbul, Fatih'te Sarıgüzel Mahallesi'ndeki evlerinde doğar. Babası, Fatih Medresesi müderrislerinden İpekli Mehmet Tahir Efendi, annesi Emine Şerife Hanım'dır. 1878 yılının Şubat ayında Fatih'teki 'Emir Buhari' mahalle mektebine başlar. Buraya iki yıl devam ettikten sonra 1879 yılının sonlarında Fatih İbtidaisi'ne (İlkokul) geçer. Aynı yıl babasından Arapça öğrenmeye de başlar. 1882 yılında Fatih Merkez Rüşdiye'sine (ortaokul) yazılır. Üç yıl sonra Rüşdiye'yi bitiren Âkif, 1885'de 'Mülkiye İdadisi'ne (sivil lise) girer. 1888'de burayı bitiren Mehmet Âkif, daha sonra girdiği Baytar Mektebi'nden (Veterinerlik Fakültesi) 1893 yılında birincilikle mezun olur. Mezun olduktan sonra Ziraat Vekâleti Baytarlık Şûbesi'nde 'Baytar Müfettiş Muavini' olarak göreve başlar. Yirmi beş yaşında İsmet Hanım'la evlenir. Bu evlilikten Cemile, Feride, Suad, İbrahim Naim, Emin, Tahir, adlı çocukları olur. 1898 yılına kadar Rumeli, Anadolu ve Arap bölgelerinde dolaşarak baytarlık yapar. 1906'da Halkalı Baytar Mektebi'ne 'Resmi Yazışma Usulü' dersi muallimi tayin edilir. 1908'den sonra Edebiyat Fakültesi ve Darülhilâfe Medresesi'nde 'Osmanlı Edebiyatı' müderrisliğinde bulunur. İlk sayısı 27 Ağustos 1908'de yayımlanan Sırat-ı Müstakim dergisinin başyazarı olur. 8 Mart 1912'den itibaren Sebil-ür Reşad ismiyle çıkmaya devam eden dergide birçok şiiri ve yazıları yayımlanır. 1913'te kurulan Müdafaa-i Milliye Cemiyeti'nin faaliyetleri kapsamında Bayezıd ve Fatih Camii kürsülerinde konuşarak halkı vatanı savunmaya çağırır. 1914'te iki ay Mısır ve Medine'de bulunur. Teşkilat-ı Mahsusa'nın teklifi üzerine Almanya'ya Berlin'e gider. Osmanlı'ya karşı savaşırken esir düşmüş Müslüman esirleri aydınlatmaya çalışır. 1916'da İstanbul'a döner. Teşkilat-ı Mahsusa tarafından bu sefer Arabistan'a gönderilir. Arapları Osmanlı'ya kışkırtan İngiliz propagandasıyla mücadele eder. Daha sonra Lübnan'a giden Âkif, 1918 – 1920 yılları arasında Şeyhülislamlık'a bağlı olarak kurulmuş bir 'İslâm Danışma, Tebliğ ve İrşad İlim Heyeti' olan Darülhikmet-il İslamiyye'de üye ve genel sekreter olarak çalışır ve bu süreçte kuruluşun yayın organı olan 'Ceride-i İlmiyye'yi idare eder. 1920'de Kurtuluş Savaşı'nı desteklediği için bu görevinden azledilir.

Mustafa Kemal'in isteğiyle 24 Nisan 1920'de Ankara'ya gelir. 1920'nin Haziran ayında Burdur Milletvekili olarak I. TBMM'ye seçilir. 1920 -1923 yılları arasında milletvekilliğini sürdürür. 1923 yılında Ankara'dan İstanbul'a döner. Daha sonra Mısır'a gider. Burada Kur'an çevirisiyle meşgul olur. Ayrıca Kahire'deki Cami –ül Mısriyye Üniversitesi'nde 1925 – 1936 yılları arasında Türk Dili ve Edebiyatı dersleri verir. Siroz hastalığına yakalanınca önce Lübnan'a daha sonra Antakya'ya gider fakat hasta olarak Mısır'a geri döner. 1936 yılının Haziran ayında tedavi için İstanbul'a dönen Âkif 27 Aralık 1936 tarihinde İstanbul'da Beyoğlu'ndaki Mısır Apartmanı'nda vefat eder.

Safahat

Mehmet Âkif Ersoy, şiirlerini Safahat adı verilen yedi kitaplık şiir külliyatında toplar. Yedi kitabın ilk altısı İstanbul'da, yedincisi ise Kahire'de basılmıştır. 108 şiirden oluşan Safahat şu bölümlerden oluşmaktadır. 1. Safahat. İçerisinde 44 manzume vardır. 3084 mısradır. 2. Süleymaniye Kürsüsü'nde. Tek bir şiirden oluşur. 1002 mısradır. 3. Hakkın Sesleri. 10 manzumeden oluşur. 482 mısradır. 4. Fatih Kürsüsü'nde. Tek manzumeden oluşur. 1692 mısradır. 5. Hatıralar. 10 şiirden ibarettir. 1314 mısradır. 6. Asım. Tek şiirden ibarettir. 2292 mısradır. 7. Gölgeler. 41 şiirden oluşur. 1374 mısradır. Müstakil ciltler halinde farklı zamanlarda birçok baskı yapmış olan kitaplar, Latin harfli baskılarından önce bir arada tek cilt hâlinde yayımlanmamıştır. Safahat, 1943 yılından itibaren Latin harfleriyle tek cilt halinde basılmaya başlanır. Devreler, dönemler, safhalar, görünüşler, manzaralar anlamına gelen Safahat'ı oluşturan manzumelerin hepsi 'aruz' vezni ile yazılmıştır. Âkif, 'İstiklâl Marşı'nı milletin malı olarak gördüğü için Safahat'a almamıştır. Mehmet Âkif'in şiirlerinin dışında tefsirleri, vaazları, makaleleri, tercümeleri ve mektupları da bulunmaktadır.

İstiklâl Marşı

Genel Kurmay, İstiklâl Savaşı'nın en çetin günlerinde Milli Eğitim Bakanlığı'na başvurarak devam eden savaşımızın manasını anlatacak, halka ve askere heyecan verecek ve diğer milletlerde bulunan marşlara benzeyecek bir marş yazılmasını ister. Bunun üzerine Milli Eğitim Bakanlığı bütün kuruluşlarına bir genelge göndererek ve gazetelere ilan vererek 'İstiklâl Marşı' hazırlatmak için bir yarışma düzenler. Kazanan şiir için 500 lira ödül verileceği duyurulur. Mehmet Âkif, işin içinde para olduğu için yarışmaya katılmak istemez. Mehmet Âkif'i kendisine para vermeyeceklerini söyleyerek yarışmaya katılması için ikna ederler. Bunun üzerine Âkif, Ankara Taceddin Dergahı'nda 'Kahraman Ordumuza' ithaflı bir şiir yazar ve yarışmaya gönderir. Yarışmaya 724 şiir katılır. Bakanlık bu şiirleri değerlendirmek için komisyon kurar. Yarışmaya katılan şiirler tek tek okunur ve içlerinden 6 şiir elemeyi geçerek Meclis Matbaası tarafından bastırılarak milletvekillerine dağıtılır. 12 Mart 1921 tarihinde Mehmet Âkif Ersoy'un yazdığı şiir Meclis kararı ile 'İstiklâl Marşı' olarak kabul edilir. Mehmet Âkif, ödül olarak kendisine verilen parayı da Kızılay'a bağlı bir derneğe bağışlar.

Edebi Kişiliği

Lise yıllarında şiir yazmaya başlayan Mehmet Âkif, şairliğinin ilk devresinde yazılan ve yayımlanmayan bu şiirlerini daha sonra yok eder. Diğer şiirlerini 1908'de çıkmaya başlayan, kendisinin de başyazarlığını yaptığı Sırat-ı Müstakim dergisinde yayımlar. Halkın hayatını ve duygularını anlattığı bu şiirler, daha sonra bir araya getirilerek Safahat'ı meydana getirir. Âkif, elimizdeki kıymetleri idrak etmemizi ve onlarla kişisel ve sosyal hayatımızı zekâ ve irademizle kurmamızı ister. Akif'in şiirleri, sosyal hayatımızın bir yansıması olan manzum hikâye şeklindedir. Bu manzumelerde halkın dilini kullanmıştır. 'Sanat toplum içindir' prensibini benimseyen Âkif, şiirleri, makaleleri, mektupları ve konuşmalarıyla bağımsızlık mücadelesi veren Türk milletini bilinçlendirmek ister. Kurtuluş Savaşının manevi önderliğini yapar. Çok çalışarak Arapça, Farsça ve Fransızca'yı iyi derecede öğrenir. Aynı zamanda iyi bir sporcu olan Akif, yüzme, güreş ve atçılık gibi sporlarla ilgilenir. Bazı konularda Cemaleddin Afgani ve Muhammet Abduh'un fikirlerinden etkilenir ve eserlerinde bunun yansımaları görülür. Çağını iyi anlayan ve anlatan bir aydın olan Âkif'in dini bilgisi de üst seviyededir. O, Türk toplumunu, Türk toplumunun bir prototipi olan Türk insanının yaşama biçimini anlatarak Türk milletinin milli ve manevi değerlerini ön plana çıkarır. İyi bir mütefekkir olan Akif, mütevâzi, mert, cesur, gururlu, çalışkan, vefalı, kararlı, mahcup, azimli kelimeleriyle ifade edilebilecek bir kişiliğe sahiptir. Ahlâksızlığa, cahilliğe, edepsizliğe, karşı bir tavır sergiler. Şair, veteriner, öğretmen, hafız, vaiz, sporcu, mütefekkir, milletvekili gibi birçok vasfa sahip çok yönlü bir kişilik olan Âkif, Türk milletinin bağımsızlığının sembolü 'İstiklâl Marşı'nın yazarı ve Türk milletinin milli şairidir.

Mehmet Akif Şiirinde Milliyet Kavramı

Dr. Hayati BİCE
Araştırmacı - Yazar

ŞİİR1
"Nevruz' a
İhtiyar amcanı dinler misin, oğlum, Nevruz?
Ne büyük söyle, ne çok söyle; yiğit işte gerek.
Lafı bol, karnı geniş soyları taklit etme;
Sözü sağlam, özü sağlam, adam ol, ırkına çek!"

Hilvan,15 Teşrinisani 1348 (1932)

***

Mehmet Akif'in bu kısa ve sade şiirini tahlil için seçişimizin sebeplerini açıklamamız, incelememizin temelini teşkil etmesi dolayısıyla bir mecburiyet olarak önümüzdedir. Bu şiirin tahlilinden hareketle bir eserin, bir şahsiyetin oluşumunda etkili olan, ancak dikkat edilmezse hemen fark edilemeyen, sosyal muhit ve tarihî vetirenin önemini

vurgulayacağız. Böylesi bir inceleme için hayatı ve eserleriyle 'bulunmaz' bir örnek teşkil eden Akif'in diğer bazı şiirlerinden de hiçbir yorumlamaya tabi tutmadan iktibaslar yapacağız. Ancak şiirlerin yazıldığı

Yılların belirleyici olaylarını ortaya koyduğumuzda varılacak yorum okuyucuya bırakılmıştır.

Eserleri veya icraatlarıyla arkalarında **'iz bırakmış'** devlet ve fikir adamlarıyla ilgili sübjektif eğilimlere göre belirlenen lehte ve aleyhteki tavırların ne kadar yanlış hükümlerle sonuçlandığı öteden beri dikkatimi çekmiştir. Bir kişinin ömrünün bir yerinde ulaştığı bir sonuç, yine aynı kişinin başka bir ömür noktasında vardığı noktada çelişebilmektedir. Bu durumda söz konusu kişiyi daha sonraları çok farklı eğilimler ömür çizgisinin -kendi işlerine gelen- bir noktasından tutarak yüceltmekte ve bir başka noktadan da salvo atışlarına tutmakta beis görmemektedirler. Bu tavrın pek çok örneğini yakın-uzak Türk tarihine dair değerlendirmelerde de görebilmekteyiz.

İnsanın şahsiyetini ve onun en önemli kısmını oluşturan fikrî muhtevası ile duygu dünyasını donmuş, değişme kabul etmez yapılar olarak ele almak kolaycı, dogmatik ve çoğu

defa tefekkür cehdine yabancı kafalar için 'uygun' bir çözüm yolu olmuştur. Dogmaların şablonlarına göre 'doğrular-yanlışlar' zaten 'büyükler' tarafından belirlenmiştir. O halde bir kişiyi hayatının bir noktasındaki bir hareketinden, sözünden, davranışından ele alarak şablonla karşılaştırmak ve buna göre "iyi-kötü" diye sathî bir değerlendirmeden sonra 'hükmünü vermiş hâkimlerin rahatlığı' ile o şahsiyeti zihninin 'şahane' çöplüğünde bir yere atıvermek ne kadar da kolaydır...

Ama gerçek böyle midir? İslam'ın bize her konuda en 'emin' metodu verdiğine iman ettiğimize göre kendi beşerî değerlendirmelerimizi bir kenara koyarak İslami kıstasları gözden geçirelim: İslam'a göre 'insan kendi içinde tekâmül üzre'dir (Buradaki tekâmülü şu mahut "türlerin tekâmülü" ile karıştırmayın lütfen!) Buna işaret eden Hadis-i nebevide şanlı Peygamberimiz (S.a.v.) "İki günü birbirine denk olan ziyandadır." buyurmaktadır. İnsanın hep iyiye, hep güzele doğru, her gün bir önceki günden daha ileride olmağa teşviki ne de güzel formüle edilmiştir. İslami tebliğ ve yaşayışın bir mektebi olan tasavvuf ehlinin 'seyr ü sülûk' olarak adlandırdığı da bundan başka bir şey değildir. En global bazda İslam'ın iman hususundaki hükmü nihai noktadaki duruma göre belirlenir. Bu konudaki en çarpıcı örnek olarak -hepimizin bildiği- Hz. Ömer (R.a.)'in ömür safahatını hatırlatarak geçiyorum.

Sınırları muhakkak ki, iman kadar net ve kesin olarak konulamasa bile fikir bazında da insan ötürünün değişik yönlenmeleri olabileceğinden yola çıkarak şiirin tahliline geçmeden önce şu hususu da açıklamak yararlı olacaktır. Dogmatik bir şablonculuğa göre bir kişinin "böyle" düşünüyorken bazı 'şeyler'i farkederek "şöyle" düşünmeğe başlaması fanatik taraftarlarca 'ihanet' olarak da vasıflandırıla gelmiştir. Hâlbuki yaşadığı günler ve tarihin ortaya koyduğu gerçeklerden hisse alarak büyük bir yüreklilikle nefs muhasebesi yapabilen kişinin mücahedesi ne güzeldir!

Bu genel izahat ile Mehmet Akif'in bir küçücük şiirinin hayat çizgisi ve tarih perspektifinde değerlendirilmesi arasındaki ilişkinin çözümü olarak özetlenebilecek tahlilimize geçebiliriz:

Mehmet Akif ülkemiz ve insanımızın çok köklü değişikliklere maruz kaldığı bir zaman periyodunda çok büyük acıların, büyük hasretlerin, büyük ülkülerin boy attığı buhranlı günlerini yaşamıştır yakın tarihimizin... Bu arada Berlin örneğinde Batı dünyasını Mısır ölçeğinde de Arap âlemini müşahede imkânı bulmuştur. O'nun birçok şiirinde bu müşahedelerin izleri kolayca görülebilir. Böylesi çalkantılı dönemlerde bir 'tek insanın kendisine çizdiği rotayla vardığı noktanın ne idüğü sadece ve sadece kendisini ilgilendirir. Ancak söz konusu 'tek insan' Mehmet Akif gibi birisi olduğunda işin veçhesi -ister istemez- değişmektedir.

Bu çalışmada öncelikle, Mehmet Akif'in "milliyetçilik" konusundaki tavırları şiirlerinden yola çıkılarak ele alınmıştır. Bu şiirlerle tarihî gerçeklerin üst üste projeksiyonu sonucunda ortaya çıkacak tablonun okuyucuya çok şeyler anlatacağı görülecektir.

1873 yılında doğmuş olan Mehmet Akif, Osmanlı imparatorluğunun son günlerini tükettiği yıllarda, I. ve II. Meşrutiyet dönemleri ile II. Abdülhamit devri İstanbul'unda gençliğini geçirdi. Veteriner Fakültesi'nde tamamladığı tahsiliyle çağının maddî ilimlerine vakıf olurken, diğer yandan gayet köklü bir İslami eğitim almıştır. Böylece 1912 yılına geldiğimizde 39 yaşındaki Akif'le beraber "Safahat'ında 'seyrimize başlamanın zamanıdır.

1911-1912 Osmanlı-İtalya savaşı, Rusya'nın desteğini alan Balkan halklarına 1908'den beri aradıkları fırsatı vermiştir. Böylece 8 Ekim 1912'de Balkan Savaşı başladı. 6 Mart 1915'de Yanya, 22 Nisan 1915'de İşkodra, 26 Mart 1915'de Edirne sırasıyla Yunan, Karadağ-Sırp ve Bulgar kuvvetlerine teslim oldu. Balkanlarda bir kısmı Müslüman olan Osmanlı tebaasının 'isyan' hareketlerinden müteessir olan Akif, İtalyan-Türk savaşı esnasında Arap asıllı Müslüman kardeşlerimizin de aleyhimizdeki tutumlarına şahit olmuştu. Balkan savaşı sonunda kurulan Arnavutluk Arnavutların yarısını barındırıyordu; Arnavutların diğer yarısı ise Sırbistan (Yugoslavya)da kaldı. İşte bu yıllarda Mehmet Akif var gücüyle 'İslam ümmeti 'nin kavmiyetçi duygularla -Batılı emperyalistlerin kışkırtması sonucu- ayrılık derdine düşmesine engel olmak için kalemine yol veriyor ve şöyle diyordu:

"...
Müslümanlık sizi gayet sıkı, gayet sağlam,
Bağlamak lazım iken, anlamadım, anlıyamam,
Ayrılık hissi nasıl girdi sizin beyninize
Fikr-i kavmiyyeti şeytan mı sokan zihninize?
Birbirinden müteferrik bu kadar akvâm,
Aynı milliyyetin altında tutan İslam'ı,
Temelinden yıkacak zelzele, kavmiyyettir.
Bunu bir lahza unutmak ebedî haybettir...
Arnavutlukla, Araplıkla bu millet yürümez...
Son siyasetse bu! Hiç böyle siyaset yürümez." 2
15 Ramazan 1330 , 15 Ağustos 1328(1912)3

"...
Hani milliyyetin İslam idi... Kavmiyyet ne?
Sarılıp sımsıkı dursaydın a milliyyetine.
"Arnavutluk" ne demek? Var mı şeriatte yeri?
Küfr olur, başka değil, kavmini sürmek ileri!
Arab'ın Türk'e,Laz'ın Çerkes'e yahud Kürd'e;

Acem'in Çinli'ye rüçhanı mı varmış? Nerde!
Müslümanlıkta "anâsır" mı olurmuş? Ne gezer!
Fikr-i kavmiyyeti tel'in ediyor Peygamber.
En büyük düşmanıdır ruh-u Nebi tefrikanın;
Adı batsın onu İslam'a sokan kaltabanın;
...
Ne Araplık,ne de Türklük kalacak aç gözünü!
Dinle Peygamber-i zîşanın ilahî sözünü."
28 Rebiülevvel 1331 , 21 Şubat 1328(1915)4
...
Fırka, milliyyet, lisan nâmiyle daim ayrılık;
En samîmî kimseler beyninde en ciddi açık;
Enseden aslan kesilmek, cepheden yaltak kedi..."
20 Haziran 1329(1915)5

Mehmet Akif inandığı fikirlerini yalnızca şiirlerinde işlemekle kalmıyor, halka verdiği vaazlarda da dile getiriyordu. Bayezid Camii kürsüsünden "cemaat-i müslimîn"e şunları söylüyordu:

"...Gerçekten ırkı, dili, muhiti, adetleri, kısaca her şeyi bir diğerine zıt olan bu kadar milleti Müslümanlık kardeş yapmıştı, milliyetçiliği(kavmiyet), ırkçılığı(cinsiyet) aradan kaldırmıştı. Fakat son zamanlarda biz Müslümanlar bu hakikatten gafil olduk. Aramıza sonsuz tefrika girdi. Bırakalım yabancı memleketlerdeki Müslümanları, Osmanlı memleketinde bu kadar millet var: Öyle ya Arnavut, Çerkes, Boşnak, Arap, Türk... Kısaca daha birçok milliyetler mevcut.

Pekâlâ! Hepsinin arasındaki bağ nedir? Diyanet bağı! Şimdiye kadar bu bağ sayesinde kardeş gibi yaşadık. Türk, Türklüğünün ne olduğunu bilmiyordu. Arnavut milliyetinden dem vurmuyordu. Zaten Müslümanlıkta milliyetçilik yoktur. Hz. Peygamber buyuruyor ki: "Milliyet gayreti güdenler bizden değildir" yani Müslüman değildir, milliyet sebebiyle vuruşan da bizden değildir, milliyet güderek ölenler de bizden değildir..."

...Şimdiki felaketin sonsuz sebepleri var ki en birincisi milliyetçilik yüzünden meydan alan tefrikadır. Yalnız 4-5 senedir bu yüzden ne hale geldik? Milliyetçilik gayretiyle ayaklananları ıslah etmek için ordumuzu yorduk. İhtilâlden çıktık, ihtilale girdik; müşkülattan çıktık, müşkülata düştük! Çünkü yabancılar böyle istiyor, memleketlerimizi elimizden almak için programları bu. Bir taraftan alıyor, sürekli alıyor; hem emin olmalı ki, Allah korusun, memleketimizi tamamıyla bitirmeyince rahat olmayacaklardır..." 6

Balkan Savaşı sonrasında iyice keskinleşen kavmiyetçi

eğilimlerin tebaada yaygınlaşması karşısında sesini yükselten Türkçülük akımını hedef alan şiirleri; Mehmet Akif'i nihaî planda "ümmetçi" olarak şablonlaştıranlar elinde bayrak olurken, O'nu "millî şair" olarak seven Türk milliyetçileri tarafından da görülmezden gelinmiştir. Her iki tavır da aynı 'dogmatik' görüşün iki yansımasıdır ve aynı oranda yanlıştır. Devrin şartları içinde ve müktesebatının uyarınca Akif'in samimî feryatları olarak kabul etmemiz gereken bu şiirlerin en 'meşhuru 'nu verelim:

"...
Cem'iyyete bir fırka dedik, tefrika çıktı:
Sapsağlam iken milletin erkânını yıktı.
"Tûran İli" nâmiyle bir efsane edindik;
"Efsane, fakat, gaye!" deyip az mı didindik?
Kaç yurda veda etmedik artık bu uğurda?
Elverdi gidenler, acıyın eldeki yurda!"
Kânunuevvel 1334(1918)

Mehmet Akif bu yıllarda yazdığı bazı şiirlerinde ise -belki de bir sevk-i tabiî ile- İslam ümmeti içerisinde en mümtaz mevkii Türkler için ayırmış görünmektedir:

"...
Ah, biz hayra yarar unsur-u iman değiliz...
Hint'in İslam'ını pek Türk'e kıyas etmeyiniz.
Onların ruh-u şehametle coşan kanları var;
Bizde yok öyle samimi asabiyyet, o damar. "
15 Ramazan 1330, 15 Ağustos 1328 (1912)8

"...
İsterim sizlerde görmek ırkınızdan yadigâr,
Çok değil, ancak necip evlada layık tek şiar.
Varsa şayet, söyleyin, bir parçacık insafınız:
Böyle kansız mıydı -hâşâ- kahraman eslafınız?
...
Kahraman ecdadınızdan sizde bir kan yok mudur?
Yoksa: istikbalinizden korkulur, pek korkulur!"
15 Haziran 1329(1915)9

Bu şiirlerin yazıldığı günleri takibeden aylarda Osmanlı imparatorluğunun kaderini noktalayacak Cihan Harbi'nin ilk satırları tarihe yazılmağa başlanmıştı. Türk Devleti 3 Kasım 1914'de İtilaf Devletleri olan Almanya Avusturya-Macaristan yanında savaşta yerini aldı. Türkler cepheye çıkınca İngilizler Basra'ya çıkartma harekâtını başlattılar.11 Mart 1917'de IV.Türk ordusu çok üstün İngiliz-Hint kuvvetlerine yenilerek Bağdat'ı bıraktı. Müteakiben 9 Aralık 1917'de İngilizler ve müttefikleri Filistin cephesinde de mübarek Kudüs'ü işgal ettiler.

Üst üste gelen felaketlerin kararttığı bu günlerin tablosunda Çanakkale'de 'kahraman Mehmetçik'in kanıyla-canıyla yazdığı destan tek ışıklı noktaydı. Bu 'tek' nokta bile Akif'in İslami doktrin yönünden oldukça cür'etli mısralar yazmasına yol açacak kadar O'nu coşturuyordu:

"...
Ey bu topraklar için toprağa düşmüş asker!
Gökten ecdâd inerek öpse o pâk alnı değer.
Ne büyüksün ki kanın kurtarıyor Tevhidi...
Bedr'in arslanları ancak, bu kadar şanlı idi..."
18 Mart 1333(1915)10

I. Cihan Harbi mevzii zaferlerimize rağmen bizim de yer aldığımız İtilaf Devletleri'nin mağlubiyeti ile sonuçlandı. 30 Ekim 1918'de imza altına alınan Mondros Mütarekesi ile de bu durum tescil ediliyordu. 13 Kasım 1918'de İstanbul işgal edildi. Artık İslam'ın son kal 'ası olan Türk'ün anavatanı Anadolu toprakları da 'ehl-i salib'in işgali bahtsızlığına maruz kalıyordu. Yunan ordusu 15 Mayıs 1919'da İzmir'i işgal etti. Parçalanan vatanımız değil de sanki Mehmet Akif'in yüreğidir:

"...
Yurdu baştanbaşa viraneye dönmüş Türk'ün;
Dünkü şen, şatır ocaklar yatıyor yerde bugün...
Nerde Ertuğrul'u koynunda büyütmüş obalar,
Hani Osman gibi, Orhan gibi gürbüz babalar?
Bugün artık biri yok... Hepsi masal, hepsi yalan!
Bir onulmaz yaradır, varsa yüreklerde kalan.
Sıtmadan boynu bükülmüş de o dimdik Türk'ün,
Düşünüp durmada öksüz gibi küskün küskün.
Değişik sanki o Arslan gibi ırkın torunu!
Bense İslam'ın o gürbüz, o civan unsurunu,
Kocamaz, derdim, asırlarca; sorulsaydı eğer!.."
22 Zilhicce 1337, 18 Eylül 1935(1919)

6-7 yıl öncesinde bir kısmını örneklediğimiz şiirlerinde, hitabelerinde "Ümmet-i İslam'ın akıbetini kaygı eden Mehmet Akif artık yaşadığı günlerin etkisiyle yüzünü Türk'ün yurduna çevirmiştir. Temelde bir biyoloji ilmi olan veterinerlik tahsil etmiş olan Akif'in şiirlerindeki "gürbüz babalar", "dimdik Türk"

"Arslan gibi ırk", "civan unsur" gibi deyimler son derecede dikkat çekicidir.

Bir edebiyat adamı olduğu kadar -belki de daha fazla- bir aksiyon adamı da olan Mehmet Akif artık sadece yazmakla yetinemez hale gelmiştir.1920 Şubat'ında Balıkesir'e giderek hitabeler iradetti. Bu gibi faaliyetleri işgal altındaki İstanbul'daki 'güçler 'in gözünden kaçmıyordu ve 'Dar-ül Hikme'deki görevinden azledildi. Aynı yılın Nisan ayında Ankara'ya gelerek Birinci Millet Meclisi'nde Burdur milletvekili olarak yerini aldı. Bir yandan Millî Mücadele teşkilatlanması hızlanırken Anadolu'daki işgalciler de ilerlemeğe devam ediyorlardı. Osmanlı'nın beşiği Bur-

sa 9 Temmuz 1920'de Yunanlılar tarafından işgal edildi. Nihayet 10 Ağustos 1920'de dayatılan Sevr Antlaşması ile Türk vatanının yağması kâğıt üzerinde tamamlandı. Millî Mücadele artık Türk'ün kurtuluşunun tek yolu ve teşkilatıydı; Mehmet Akif de onun mümtaz bir neferi!

17 Şubat 1921'de tamamladığı İstiklâl Marşı'nı "Kahraman Ordumuza" ithaf etti. İstiklal Marşı T.B.M.M. tarafından 12 Mart 1921'de kabul edildi. Millî Mücadele 9 Eylül 1922'de Türk Ordusu'nun İzmir'e girişiyle 'askerî' alanda zaferle noktalandı.14 Ekim 1922'de imzalanan Mudanya Mütarekesi ve 24 Temmuz 1925'de imza altına alınan Lozan Antlaşması ile Millî Mücadele nihai siyasi sonuca ulaştı. Böylece Mehmet Akif'in İstiklal Marşı'ndaki ümitleri de bir yerde gerçek oluyordu.

"...
Dalgalan sen de şafaklar gibi ey şanlı hilal!
Olsun artık dökülen kanlarımın hepsi helal.
Ebediyyen sana yok, ırkıma yok izmihlal:
Hakkıdır, hür yaşamış bayrağımın hürriyet;
Hakkıdır, Hakk'a tapan milletimin istiklal."
Ankara,17 Şubat 192112

Millî mücadele'den sonraki yıllar Mehmet Akif'in hayat safahatının "yeni" bir safhasını teşkil eder. Âkif zaferden sonra teşekkül eden İkinci Millet Meclisi'nin dışında bırakıldı. Türkiye'nin Batıcı istikametteki 'yönelişleri' ile O'nun idealleri ve dünya görüşü birbirine uymuyordu, hatta zıttı...13 1923-1924 kışlarını Mısır'da geçirdi. 1925 yılında ise Prens Abbas Halim Paşa'nın himayesinde devamlı ikamet etmek üzere Mısır'a gitti. Mısır'da ilmî ve edebî faaliyetini sürdürdü.1926 yılından itibaren Kahire'de ünlü Cami-ül Ezher (Ezher Üniversitesi)'de Türkoloji dersleri verdi.

Ağustos 1936'da Mısır'dan Hatay'a geldi, ancak hasta olarak Mısır'a döndü. 1936'nın sonlarında hastalığının ciddiyeti sebebiyle son günlerini 'vatan'ında geçirmek arzusuyla Türkiye'ye geldi ve "Ben de Peygamberimin yaşında ölüyorum." diye sevinerek 26 Aralık 1956 Pazar günü 63 yaşında vefat etti.

Mehmet Akif'in incelememizde ele aldığımız şiiri ömrünün işte bu son safhasında Mısır'da 1932'de kaleme alınmıştır. Bu küçük ve ilk bakışta 'basit' düşünülebilinen şiirin önemi de bu sebeple artmaktadır. Bu şiiri yazdığı sırada Akif 59 yaşının olgunluğunu yaşıyor ve arkasında dolu dolu yaşanmış nice yılların kazandırdıkları bulunuyordu. Bu arada yıllar süren Kur'an-ı Kerim tetkiklerini de tamamlamıştı. Büyük acı, sevinç, hicran, hüzün dalgalanmaları yaşayan gönlü ise tasavvufa meyletmişti. Öte yandan Mısır'da Abbas Halim Paşa'nın izzetli bir misafiri ve Ezher'de kürsü sahibi idi. Ezher örneğinde birçok İslam alimi ile tanıştı, münazaralarda bulundu. Ayrıca 1926-1932 yılları arasında halkın durumunu tedkik ederek Arap kavminin 'hali'ni de yakından müşahede etti. Mey'us ve mahzun ayrıldığı 'vatan'ındaki değişimleri de takip ediyordu.

İşte bu şartların oluşturduğu bir vasatta yazılan şiirin, bu "background" göz önüne alınarak okunursa çok şey anlattığı 'fark' edilecektir. El üstünde tutulan, ancak vatanından ayrı bir İslam mütefekkiri olarak yazdığı bu yalın şiir kadar Mehmet Akif'in safahatını özetleyen bir başka şiire 'Safahat'ta rastlanmaz!..

"Nevruz'a
İhtiyar amcanı dinler misin, oğlum, Nevruz?
Ne büyük söyle, ne çok söyle; yiğit işte gerek.
Lafı bol, karnı geniş soyları taklit etme;
Sözü sağlam, özü sağlam, adam ol, ırkına çek!"
Hilvan14, 15 Teşrinisani 1348(1932)

DİPNOTLAR:

————————————-

(l) Ersoy, Mehmet Akif: Safahat, Yedinci Kitap, Gölgeler, Sh.509, 11.baskı, İstanbul 1977.

(2) İlk baskılardaki şekli :"Son siyasetse Türklük, o siyaset yürümez'."

(3)Safahat, Süleymaniye Kürsüsünde, Sh. 178-179.

(4)Safahat, Hakk'ın Sesleri, sh.205-206.

(5)Safahat, Hatıralar, Sh.320.

(6)İsmail Kara: Türkiye'de İslamcılık Düşüncesi-I- Risale Yay. Sh.378, 1986. "Mehmet Akif, Hutbe ve mevaiz, Bayezid kürsüsünden vaaz"

Sebilürreşad, IX. sayı:230, 29 Safer 1331 (1915). Metinde geçen Hadis-i şerifin kaynağı belirtilmemiştir

(7)Safahat, Gölgeler, sh.462

(8)Safahat,5üleymaniye Kürsüsünde, sh.l73

(9)Safahat, Hatıralar, sh.311

(l0) Safahat, Asım, sh.426

(11) Safahat, Asım, sh.380-381

(l2)Safahat, Safahat Dışında Kalmış Şiirler, sh.526.

(13)Yeni Türk Ansiklopedisi, Cild:5, sh.832

(14)Hilvan, Kahire'ye yakın bir kasabadır. Mehmet Akif'in Mısır'da kaldığı sürede ikametgâhı orada idi.

(15)Safahat, Gölgeler, sh.509

Destanı Yazılmayan Savaş

Doç. Dr.
Ali KAFKASYALI
Atatürk Üniversitesi
Öğretim Üyesi

Bir milletin geçmişi, geleceğinin güç kaynağıdır. Geçmişinin gücünden faydalanmayan ve tarihinden ders almayan milletlerin, geçmişte yaptıkları hataları tekrar etmeleri mukadderdir. Bunun için de devamlı geçmişi okumaları gerekir. Tabiî ki geçmiş - edebiyat, resim, müzik, heykel gibi bilim ve sanat dallarının imkânları ve özgün dilleriyle- yazılırsa okunur. Tarihi anlatmak sadece tarihçilerin işi de değildir. Yazarların, şairlerin, ediplerin, ressamların, heykeltıraşların, müzisyenlerin, bestekârların da en önemli işleridir. Hatta geçmişi günümüze taşımak devrin aydınlarının da birincil işi olmalıdır.

Yakup Kadri, 1922 yılında yazdığı bir makalesinde "büyük bir millî şair için Sarıkamış'ta yüzlerce destan

mevzusu âdeta hazırlanmış olarak duruyor" der ve bir soru sorar: "Acaba günün birinde çelikten bir kalem bu mevzulardan birini bir tunçtan levha üzerine hak edebilmek mazhariyetine erecek midir?" Yazar, geleceği görürcesine, endişesini saklayamaz ve sorusuna; "Fakat korkuyorum ki Türk şairi Türk askerine nispeten Allahuekber Dağı'nın tepesine hatta hayalen bile çıkacak derecede kuvvetli değildir; mutlaka yarı yolda nefesi tıkanacak ve çığlarla beraber o sayısız uçurumlardan birine yuvarlanacaktır." diyerek cevap verir. Ne yazık ki Yakup Kadri, endişesinde haklı çıkmıştır. Bu sorunun üzerinden 86 yıl geçmiştir. Hâlâ Sarıkamış'ın destanı yazılmamış, tabloları çizilmemiş, müziği notaya alınmamış, abideleri dikilmemiştir.

Ermenistan'da Erivan metrosuna indiğinizde sizi duvarlara işlenmiş 93 Harbi'nin rölyefleri karşılar. Park, bahçe, üniversite yerleşkeleri ve koridorlarında son yüzyılın tarihini sayfa sayfa okuyabilir, abide abide seyredebilirsiniz.

Rusya'nın Fransa'nın müzelerinde, parklarında, üniversite salonlarında dahi aynı tarihin heykelleşmiş, abideleşmiş sayfalarını görürsünüz.

Paris'in meşhur "Pere La Chese" mezarlığının girişindeki Ermeni abidesinin kitabesinde şu cümle yazılı: "Fransız milletinin millî menfaati uğrunda, Anadolu, Kafkaslar ve Ortadoğu'nun Adana, Muş, Siirt, Van, Erzurum, Kars, Ardahan, Trabzon, Yozgat, İstanbul'da, Türklere karşı savaşan ve ölen Ermeni dostlarımızın hatırasına."Sevr sarayının önündeki Ermeni abidesinin üzerinde "Genç Türk Hükümeti (İttihat ve Terakki) tarafından 1915 yılında katliama tabi tutulan bir buçuk milyon Ermeni'nin hatırasına." cümlelerini okuyabilirsiniz.

Burada "kırk yıllık kara günler" dediğimiz işgal yıllarında, Rus ve Ermenilerin, şimdi Kars'ta "Fethiye Camii" olarak adlandırılan kilisenin meydanına diktikleri devasa abidenin üzerindeki heykeller, rölyefler ve semboller hatırlanmalıdır diye düşünüyorum. Ünlü Kars Heykeli'nin üzerinde ne güvercin uçuran bir Rus askeri ne de elinde çiçek buketi bulunan Ermeni kızları vardı. Sanat kompleksinin ortasında yer alan kaidenin üzerinde bronz ve granitten iki heykel vardı. Bunlardan biri Kars kalesine Rus bayrağını çeken askerin heykeli idi. Bu Rus askerinin figürü, ayağının altında Osmanlı sancağı ve elinde Rus bayrağı, Erzurum-İstanbul yönüne ilerleyen şekildeydi. İkinci heykelin figürü ise Çarlığı temsil eden bir kartalın, gönderini kırarak düşürdüğü Türk bayrağını gagası ve pençeleriyle parçalıyor hâldeydi. Kilisenin meydanındaki bu kocaman abidenin etrafına ise Allahuekber'de donan askerlerden geriye kalan Osmanlı topları diziliydi. Abidenin ve kilisenin açılışına gelen Çar II. Nikolay'ın emri ile bu toplar ters olarak sıralanmıştı. Bundan murad, kiliseyi ve abideyi görmeğe gelen kimselerin topların üzerindeki Osmanlı tuğralarını görerek Türklere ait olduğunu anlamalarını temin etmekti! Mehmet Emin Yurdakul'un "Kars Heykeli Karşısında" adlı şiiri bunun feryadıdır.

Doğunun en büyük şehri ve en büyük üniversitesine bakınız: Koca Erzurum şehrinde 93 Harbi, Sarıkamış Harekâtı veya Birinci Dünya Savaşı ile ilgili ne var? Kocaman bir hiç. Belediyesi, Ermeni kiliselerini onarıp ibadete açmakla meşgul. Atatürk Üniversitesi'ne bakıyorsunuz, ne yerleşkesinde ne herhangi bir mekânında son yüzyılda başımıza gelenlerle ilgili bir eser var. 93 Harbi'nin ve Sarıkamış destanının yaşandığı Kars'ta durum nasıl? Pek farklı değildir. Parklarında, meydanlarında, Türkün kahramanlık sayfalarının sergilenmesi bir yana, bölge ile pek ilgisi olmayan fil, maymun, aslan gibi hayvanlarının ve Orta Çağ Avrupa kadınlarının yontuları arzı endam etmektedir. Devletin ödeneği, halkın parasıyla bir yapı, bir çalışma yapan bölgenin yöneticileri, bunu bir başarı olarak hanelerine yazarken, koca bir coğrafyayı kanıyla sulayıp, canıyla mühürleyerek vatan yapan ecdadın bu eşsiz kahramanlık ve fedakârlıklarını niçin meydanlara, üniversite salonlarına yansıtmazlar? Onların yaptıklarını niçin evlatlarından, torunlarından esirgerler? Bunu nasıl izah edip mazur gösterebilirler? Ülkenin bunca şairi niçin bu savaşın destanını yazmaz? Bunca yazar niçin Mehmetçiğin, Rusun azabı ve tabiatın gazabı ile aynı anda boğuştuğu bu savaşın romanını yazmaz? Dinamitin mucidi Nobel'in ödülünü almak için yarışan yazarlar, sâyelerinde yaşadıkları kahramanlara borcunu niçin ödemezler? Bunca müzisyen, bestekâr niçin Mehmetçiklerin 26 Aralık gecesinde Allahuekber platosunda fırtınayla yarışan haykırışlarını bestelemez? Bunca heykeltıraş, yarı donmuş Türk askerinin yaralı aslan gibi Rusların üzerine saldırışını niçin heykellere taşımaz? Milletimizin başından geçenleri, en azından son yüzyılda, 93 Harbi, Sarıkamış Harekâtı, I. Dünya Savaşı ve sonrası kurtuluş harekâtı gibi tarihî hadiseleri genç kuşaklara çeşitli ilim ve sanat unsurlarını kullanarak sunmak, aydınların, sanatçıların, edebiyatçıların, tarihçilerin ve ülke yöneticilerinin millî görevi olmalıdır. Rusların, Ermenilerin işgal, istilâ, zulüm ve yağmalarını yeni nesillere anlatmak Ruslarla, Ermenilerle barışmamak, iş birliği yapmamak demek değildir. Savaşılan, dövüşülen bir ülke ile barışmak, işbirliği yapmak, dostluk kurmak için tarihi unutturmak mı gerekir? Aksine tarihî olayları bilerek münasebet kurmak daha doğru, daha yerinde olur. Büyük önder Atatürk nutkuna Rumların, Ermenilerin hıyanetini anlatarak başlar. Birinci Dünya Savaşı'nın üze-

rinden aylar geçmeden ulu önder, kadim düşman Rusya ile anlaşmalar imzalar ve Lenin ile mektuplaşır, yardımlaşır. Hatta bir konuşmasında "Bugün Sovyetler Birliği dostumuzdur. Bu dostluğa ihtiyacımız vardır." der. Dahi lider Atatürk bunları yaparken başımızdan geçenleri yani tarihimizi bir kenara bırakmamış, unutturmamış, aksine "Türk evladı ecdadını tanıdıkça daha büyük işler yapmak için kendinde kuvvet bulacaktır" demiştir. Bahsi edilen savaş yıllarında Ermenilerin, Rusların, Fransız ve İngilizlerin bölgemiz ve ülkemiz halkına yaptıkları, günümüzde Amerikalı askerlerinin Irak halkına yaptıklarından hiç de az değildir. Yarının Irak yöneticileri, Amerika veya diğer işgal güçleriyle barışıp işbirliği yapmak için, bugün kendilerine yapılanları tarihlerinden çıkarıp atmaları, unutmaları mı gerekir. Devletler ve milletler arasında ebedî dostluk veya ebedî düşmanlıklar olmaz. Tarihi bilerek barış masasına oturmak vardır. Onun için Atatürk, "tarih yazmak, tarih yapmak kadar önemlidir, tarihi yazanlar tarihi yapanlara sadık kalmalıdır" demiştir. Ne yakın ne de uzak tarihinde hiçbir yüz kızartıcı davranışı olmayan bu büyük milletin, tarihinden sakınılmasını, kaçılmasını ne ile izah edebiliriz. İşgal, istila ve zalimlikleri dünyaca tescil edilmiş olan halklar yaptıklarını kahramanlık olarak gösterip bunları taçlandırırken, Türkler kendilerine yapılan bunca haksızlığı niçin saklamaya çalışır? Anlamak o kadar zor ki. Falih Rıfkı, "Pasin Kızları" makalesinde şöyle yazar: "Pasinler ovasında uzak bir hatıra kadar unutulmuş Türk köyleri vardı. Bir sabah bu köylerin sularını Rus ordularına kılavuzluk eden Ermeni çetelerinin atları geçti. Pasinler'de genç kızlara bekçilik eden 93 rediflerinden başka erkek, yaslı anadan gayri silah yoktu. Bakınız çeteler ne yaptılar: Pasin erkeklerini koyun gibi boğazladılar; kadınlarını tavuk gibi boğdular. Ve Pasin kızla-

rını, arkadan gelen kazak sürüsünün kucağına attılar... Ve Pasin kızları Rus kazaklarına peşkeş çekilmiştir." Kars'ta kurulan Cenûb-i Garbî Kafkas Hükümeti'nin dış işleri bakanlığını da yapan Fahrettin Erdoğan, Rusların korumasında Taşnak Ermenilerinin kurduğu "Cân-Fîdâ" örgütünün yaptığı onlarca zulmü anlatır: "Türkmen köylerinden kaçıp da Allahuekber'den aşıp, Oltu'ya geçmek isteyen kadın, kız, ve küçük çocukların yollarını, Lalaoğlu ve Bölükbaşılı Rumlar keserek bunları Katranlı köyüne toplamışlar. Bunlardın 1200'ünü bir saman damına, 200'ünü de ayrı bir saman damına toplayarak; geceleyin Ermeni ve Rum gençleri bu kadınların içine dalarak 7 yaşındaki masumların dahi namusuna tecavüz ettikten sonra öldürmüşlerdir." "Cavlak köyüne geldik. Eğrice kalelerinden 40 kadar kadın ve çocuk bulduk, bunların içinde bir kadın ve bir erkek, yaralı olarak yaşıyorlardı. Bizim askerler buradan geçerken sıhhiye erleri bunları oradan çıkarıp yaralarını sardıktan sonra evlerine koymuşlar, cenazeleri köye nakledip defnettikten sonra, gidip yaralılardan izahat aldım. Bu ölenler arasında uzun saçlı, servi boylu, ak yüzlü, çatık kaşlı Melek adında bir taze gelin varmış. Bunu Ermeniler sağ tutup götürmek istemişler, kollarına yapıştıklarında, ilk hamlede gelin bir yumrukla Ermeni'nin birinin burnuna vurarak yere sermiş, bu defa iki üç tanesi üzerine hücum etmiş, onlarla boğuşmaya başlamış. Teslim olması için ilk önce desteleyip saçını kesmişler, buna aldırmadığını ve katiyen teslim olmayacağını anladıklarında, yumruklayan ellerini kollarını kesmişler ve sonra da bağıran, haykıran, nefret eden başını gövdesinden ayırmışlar. Bizler bu aziz ve asil parçaların her birini bir yerden toplayarak deste deste kesilen serpilen saçları da toplayıp kardeşi İsmail'in cenazesiyle yan yana gömdük. Melek, melekler arasına karışmıştı." "Aşağı Kotanlı ve Yukarı Kotanlılardaki kuyulara doldurulan cenazeleri çıkararak mezarlara koyduk, Aşağı Kotanlı'da Yusufoğlu Ağa'nın eşi Vesile çok güzel bir gelindi. Kızı 15 yaşındaki Sultan'ı Ermeniler tutmuş, annesiyle birlikte öldürmeden beraberlerinde götürmek istemişler. Bunlar da kabul etmiş; yalnız köyün önünden akan Kars çayının buz tutan üstünden geçerlerken, köylülerin su almak için açtıkları deliğin başına gelerek "Sizin gibi canilere teslim olmaktansa ölüm daha evlâdır." deyip kendilerini buradan çaya atıp, buzun altına akıp gitmişlerdir." Keşke Erzurum'da dikilen onlarca anlamsız yontunun yerine veya Kars'ta dikilen Orta Çağ Avrupa kadınlarının yontularının yerine Vesile Hanım ile kızı Sultan'ın heykelleri dikilse. Bölge üniversitelerinin duvarlarına parçalanarak öldürülmek pahasına da olsa Ermenilere teslim olmayan Melek Hanım'ın tabloları yapılsa. Keşke, işgal güçlerinin bilhassa Rusların güdümündeki Ermeni ve Rumların zulmünden kardeş bölge halkını kurtarmak için, kışın en şiddetli çağında karlı dağları aşan Türk ordusunun harekât safhaları, kahramanlık sahneleri ve akıbetleri, şiirlere, destanlara, türkülere, ağıtlara dökülse. Tabloları, resimleri yapılsa; heykelleri, abideleri dikilse. Erzurum'a, Kars'a davet edilen veya ziyarete gelen yerli yabancı herkes, önce bu olayların resimleşmiş, abideleşmiş anıtlarının önünden, şehitler için bestelenmiş müzikler, onlar için okunmuş destanlar eşliğinde geçirilse!

Varlığın Evinde Kıbrıs'tan Sarıkamış'a Türk Dünyasının Son Yüzyılı

Yrd. Doç. Dr. Galip ÇAĞ
G.Ü. Tarih Bölümü
Öğretim Üyesi

Tarih varlığımızın evidir. Varlık, tarih içerisinde kendine istikamet bulur ve taşır kendini gelecek nesillere. Bilmek eylemi tarihin şartı ama amacı değildir. Tarih, bilmeyi değil unutmamayı sağlamak için bildirir. Şuur unutmamanın eseridir. Bilmek, unutmamak ve şuur. İşte bu nokta aydın olmanın da gereğidir. Cemil Meriç *Kırkambar*'ında şöyle ifade eder bu hakikati:

"Aydın olmak için önce insan olmak lazım. İnsan mukaddesi olandır. İnsan hırlaşmaz, konuşur, maruz kalmaz, seçer. Aydın kendi kafasıyla düşünen, kendi gönlüyle hisseden kişi, aydını yapan: uyanık şuur, tetikte bir dikkat ve hakikatin bütününü kucaklamaya çalışan bir tecessüs..."

O halde önce şuurdur aydına gerek olan. Şuur için bilmek, bilmek için bakmak ve görmek.

*

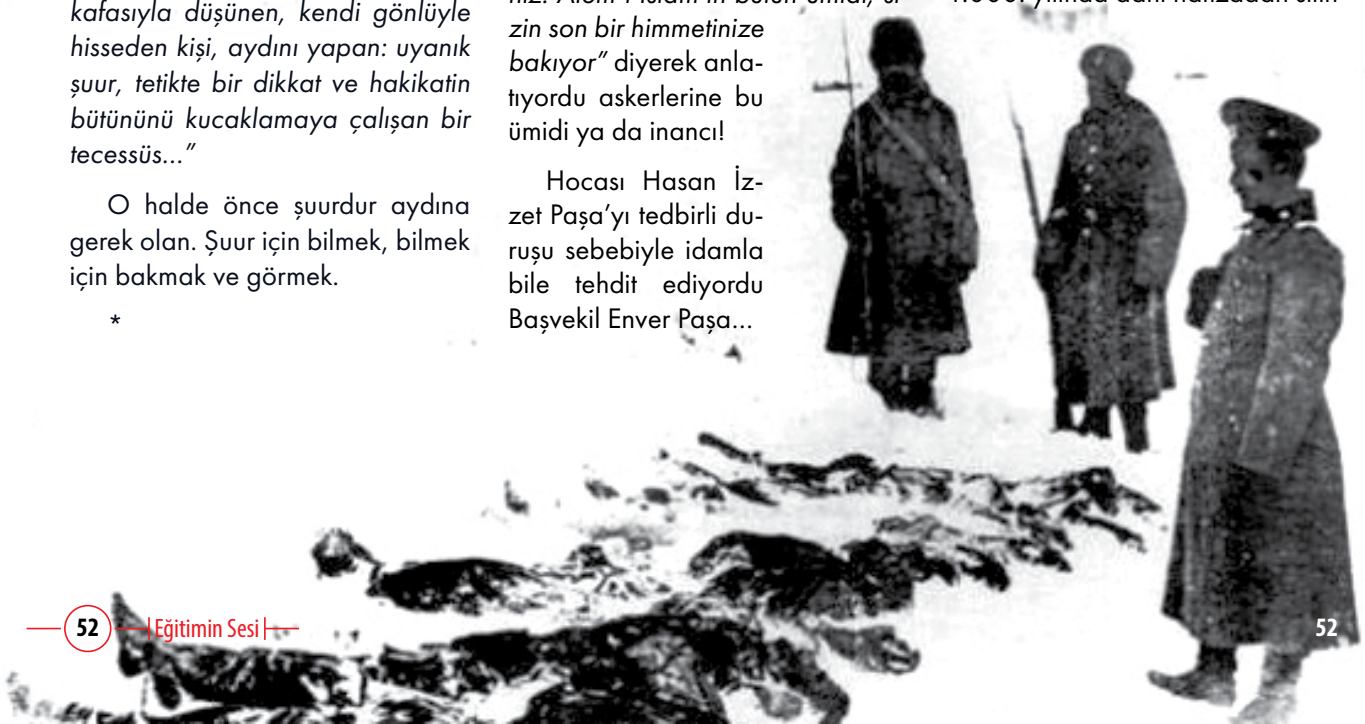
22 Aralık 1914'te başladığında her şeyin değişebileceği düşünülüyordu. Cihan Harbi bir anda bitebilir, Türk Dünyası aradığı dirliğe de birliğe de kavuşabilirdi.

18 Kanunuevvel 1330 / 18 Aralık 1914'te Başkumandan Vekili, *Damad-ı* Şehriyari Enver Paşa *"Askerler! Hepinizi ziyaret ettim. Ayağınızda çarığınızın, sırtınızda paltonuzun olmadığını gördüm. Lakin, karşınızdaki düşman sizden korkuyor. Yakın zamanda taarruz ederek Kafkasya'ya gireceğiz. Siz orada her türlü nimete kavuşacaksınız. Alem-i İslam'ın bütün ümidi, sizin son bir himmetinize bakıyor"* diyerek anlatıyordu askerlerine bu ümidi ya da inancı!

Hocası Hasan İzzet Paşa'yı tedbirli duruşu sebebiyle idamla bile tehdit ediyordu Başvekil Enver Paşa...

Sarıkamış böyle bir yürüyüşün akıbetidir. Bir serhat hamlesinin tarihidir. Mehmet Niyazi Kanije'sinde *serhat boylarında askerin yaşlandığı seyrek görülür* derken sadece Kanije'den değil sonrakilerin şehadetinden de bahseder belki de... Sarıkamış'ın şehidine müjdesini verir.

30.000, 40.000, 50.000 ya da 90.000... Defnedilmek için bir sonraki baharı bekleyen şehitler... Defnedilmek için Rus'un eriyen karları eşelemesine muhtaç kalan şehitler... Sarıkamış 100. Yılında değil 1.000. yılında dahi hafızadan silin-

52

meyecek bir milli trajedi. Türklüğün çileli yolculuğunun en acı durakla-rından biri... İçimizi halen üşüten bir karanlık gece kabusu.

Türklüğün bu asrına bakmanın, bilmenin ve şuurlanmanın dibace-si...

*

Yine soğuk bir kış... Yine bir Aralık ayı... Buz gibi bir hamaset, kan ve ölüm tüccarlığı. Lefkoşa Kumsalı'nda, Ayvasıl'da ve dahi Kıbrıs Türkünün mütevazi hanele-rinin her birinde. Çok değil 40 yıl önce başbaşa kaldıkları kaderleri-nin neticesidir bu kıyım...

Lozan Antlaşmasının 16., 20. ve 21. maddelerinde yazılmıştır **Kıbrıs Türkünün** kaderi...

Madde 16– Türkiye iş bu Ant-laşmada belirlenen sınırları dışında-ki tüm topraklar ile bu topraklardan olup yine bu Antlaşma ile üzerinde kendi egemenlik hakkı tanınmış bu-lunanlar dışındaki Adalarda -ki bu toprak ve Adaların geleceği ilgili-lerce saptanmış ya da saptanacak-tır- her ne nitelikte olursa olsun, sa-hip olduğu tüm hak ve senetlerden vazgeçtiğini açıklar.

İşbu maddenin hükümleri kom-şuluk nedeniyle Türkiye ile ortak sınırı bulunan ülkeler arasında ka-rarlaştırılmış ya da kararlaştırılacak olan özel hükümleri bozmaz.

Madde 20- Türkiye, Britan-ya Hükûmeti tarafından Kıbrıs'ın 5 Teşrinisâni 1914'de (5 Kasım 1914) ilân olunan ilhakını tanıdığını beyan eder.

Madde 21- 5 Teşrinisâni 1914 tarihinde Kıbrıs adasında müte-mekkin olan Türk tebaası kanun-u mahallînin tayin ettiği şerait dai-resinde İngiltere tabiiyetini iktisap ve bu yüzden Türk tabiiyetini zayi edeceklerdir. Maahaza **işbu Mu-ahedenamenin** mevkii mer'iyete vaz'ından itibaren iki senelik bir müddet zarfında Türk tabiiyetini ihtiyar edebileceklerdir; bu takdir-de hakk-ı hıyârlarını istimal ettikleri tarihi takip eden on iki ay zarfında Kıbrıs adasını terk etmeğe mecbur olacaklardır.

Türk kalmakla hayatta kalmak arasında bir yerde sıkışıp kalan bir halk... Rahmetli Fazıl Küçük'ü, Denktaş'ı bir ömürle imtihan eden hasretin sahibi ensar ve dahi muha-cir...

Kırk bir yıl oldu Tabip Tuğge-neral Nihat İlhan'ın Mürüvvet'inin, Murat'ının, Kutsi'sinin ve Hakan'nı-nın o kanlı küvetteki cesetlerinin bulunuşundan beri... Kahredişi bu milleti o fotoğrafla... Kanlı Noel'de kanlı Kumsal'da bir milletin acıyla imtihan edilişinin resmi...

*

Türk milleti bu acı nesirden kafi-yeli bir kahramanlık destanı çıkardı bugüne dek... Yok edilmeye çalışıl-dığı her coğrafyanın adı oldu. Akı-tılan kanı, suladı köklerini... Gittikçe büyüdü, kök saldı. Şehit şe-hit büyüdü Türk İlinin her bir parça toprağında...

"Geçmiş geleceğe suyun suya benzediği gibi benzer" der İbn Haldun... Unutmak ihanetin kendi-sidir, tarihi. Bilmek unutmamak için gereklidir. Bakmak bilmek için za-ruridir.

"Kendini tanımak, irfanın ilk merhalesi. Düşünenin görevi in-sanından kopan, tarihini unutan ve yolunu şaşıran aydınları irşada çalışmak, kızmadan, usanmadan irşat". Cemil Meriç böyle der.

Kendin kim? Tanımak ne demek?

Türk milleti için kendin yok. Mil-letin var. Türklüğün ve vatanın. O zaman tanımaktan kasıt tarihini bil-mek. Varlığın evine konuk olmak. Sarıkamış'ı da Kıbrıs'ı da unutma-mak. Yüzyıl değil, bin yıl olsa da...

Ne mi olmalıyız biz? Bakınız ce-vabı veren vermiş:

"Bir çağın vicdanı olmak ister-dim, bir çağın. Daha doğrusu bir ülkenin, idrakimize vurulan zincirle-ri kırmak, yalanları yok etmek, Türk insanını Türk insanından ayıran bü-tün duvarları yıkmak isterdim. Muh-teşem bir maziyi, daha muhteşem bir istikbale bağlayacak köprü ol-mak isterdim, kelimeden, sevgiden bir köprü."

Selam olsun Sarıkamış'ın ve Kıbrıs'ın üşüyen şehitlerine...

Hocalı Soykırımı

Prof. Dr. Cemalettin TAŞKIRAN
GÜ Uluslararası İlişkiler Bölümü Öğretim Üyesi

Türk Tarihinin en acı ve en kanlı olaylarından biri olan Şubat 1992'de yaşanan Hocalı Soykırımı maalesef gerek Türk kamuoyunda gerekse dünya kamuoyunda yeterince ele alınmıyor. Şu günlerde Türkiye'de ve bütün Türk dünyasında Karabağ'ın Hocalı yerleşimindeki vahşet ve soykırım basında, medyada, parlamentoda, kamu kuruluşlarında ve basında yoğun ve etkili bir biçimde yer alması gerekirken, Milliyetçilerin ve Milli hassasiyetleri yüksek bazı şahıs ve derneklerin dışında adeta görmezden geliniyor, yaşanmamış sayılıyor. Bu yüzden böyle bir günün hatırlanması son derece önemli ve anlamlıdır.

Biz, yeni devletimizle birlikte, geçmişte yaşadığımız olayları mazide bıraktık. Gündemimize taşımadık. Genç nesillerimize aktarmadık. Yaşadıklarımızı bilmediğimiz için değildi bu. İdealist bir yaklaşımdı. Genç nesillerimizde hiç kimse için "önyargı" oluşmasın, " önyargı" geleceğimizi karartmasın istedik. Bu yaklaşım doğru bir yaklaşımdı. Ama bir büyük yanlışı olduğunu gördük. Biz geçmişteki acılarımızı gündemimiz dışında tutarken, Türklere düşmanlık besleyenler bunları yapmadılar. Onlar yalan ve yanlış bilgilerle, zamanın şartları gereği, uğradıkları mağduriyetleri, sıkıntıları hep hatırladılar. Bütün dünyaya da aktardılar. Dünya sadece onları dinledi ve onların yalanlarına, iftiralarına inanmaya başladı.

Toplum olarak geçmişte yaşadığınız felaketleri, acıları unutmayacaksınız. Bunları hep hatırlayacaksınız. Bunların üzüntüsünü yaşayacak, yasını tutacaksınız. Bunları genç kuşaklarınıza aktaracaksınız. Ancak bu şekilde 1992'de Karabağ'da, Hocalı'da yaşanan facialar, katliam-

lar gibi olayların önüne geçebilirsiniz. Ermeniler Karabağ topraklarına 1828 Türkmençay anlaşmasının imzalanmasından sonra yerleştirildiler. Bunu son zamanlara kadar kendileri de kabul etmekteydiler. Nitekim 1978'de Karabağ'ın Maraga yerleşim yerinde Karabağ'a gelişlerinin 150. yılı için bir anıt bile dikmişlerdi. Ama 1988'de başlayan olaylarla anıttaki bu 150. yıl sözünü kaldırdılar.

Ermeniler 1905 yılından itibaren ısrarla ve kararlılıkla Karabağ'ın Ermenistan'a bağlanması için mücadele verdiler. 1918, 1926,1927, 1936, 1945, 1963, 1965, 1975 hep bu isteklerin gerçekleşmesi için yaptıkları mücadelelerle geçmiştir. Nihayet 1988'de Sovyetler Birliğinin dağılacağı ortaya çıkınca Ermeniler Karabağ'ı Ermenistan'a bağladıklarını açıkladılar. Azerbaycan da kendi öz topraklarına yapılan bu saldırıyı kabul etmedi. Böylece de çarpışmalar başladı. 1992'de Rusların desteğinde Ermenistan Silahlı kuvvetleri Karabağ'ı işgal etti. Bu arada 25 Şubat 1992'de Karabağ'da Hocalı yerleşim yerinde bir soykırım yaptı Ermeniler. Aslında Hocalı'da yaşananlar, insanlıktan çıkanların vahşeti ve zulmü nereye kadar götürebileceklerinin bir örneği. Anne karnındaki ceninlerden, ana kucağındaki çocuklara; okul çağındaki çocuklardan gençlerden 80-90 yaşındaki yaşlılara kadar hiçbir ayırım yapmadan öldürmek, burunlarını, kulaklarını kesmek, gözlerini oymak, kafa derilerini yüzmek, canlı canlı yakmak, cesetlerin üzerinden tanklarla geçmek başka türlü nasıl açıklanabilir?

Azerbaycan bizim kardeşimiz. Onların acılarını, onların sıkıntılarını da paylaşmalıyız. Başkalarını memnun etmek için kardeşlerimizle ilişkilerimizi bozmak doğru değildir. Buna çok dikkat etmek gerekir. Her 2 tarafta da atılacak yanlış adımlar sadece Türkiye'ye, sadece Azerbaycan'a zarar vermez. Bundan bütün Türkler zarar görür. Yanlış anlamalar, istenmeyen davranışlar olabilir. Önemli olan bunların hemen ortadan kaldırılmasıdır.

Hocalı soykırımı bir "insanlık faciası"dır. Dostluk, kardeşlik böyle günlerde dayanışma içinde olmayı gerektirir. Şehitlerimize Allah'tan rahmet diliyoruz.

Biz Cumhuriyetle birlikte maziyi gündemimizde tutmadık. Ermeni vahşetini, Bulgar zulmünü, Yunan faciasını gündemimizden çıkardık. Yeni nesillere aktarmadık. Ama maalesef bunun zararını gördük. Hala da görüyoruz. Zira aradan geçen zaman içerisinde "zalim" durumunda olanlar olayları mazilerine gömmediler, canlı tuttular. Böylece de hem kendi genç nesillerini hem de dünya kamuoyunu kendi görüşleri doğrultusunda tek taraflı olarak yönlendirdiler. Tek taraflı yönlendirme ve aradan geçen zamandan da yararlanarak kendileri "zalim" durumdan "mazlum(!)" konumuna geçtiler... Doğrusu bizim tavrımızdı. Doğrusu geçmişte yaşananları günümüze ve geleceğe taşıyarak insanlara sıkıntı vermemekti. Ama gündeme taşımamak unutmamızı gerektirmemeliydi...

Yukarı Karabağ Sorunu İçinde Ayrı Bir Yara : Hocalı Katliamı

Dr. Bahadır Bumün ÖZARSLAN
Hacettepe Üniversitesi
Milletlerarası Hukuk
ABD Öğretim Görevlisi

25-26 Şubat 1992 tarihinde gerçekleşen Hocalı katliamı, insanlık tarihinin kaydettiği en vahşi eylemlerden birisidir. Yukarı Karabağ[1] sorunu içinde gerçekleşmiş pek çok trajediden birisi olan bu katliam, Ermeni yayılma siyasetinin hiçbir kural tanımadığını gösteren önemli bir delildir. Bu katliamın arkasındaki stratejiyi anlayabilmek için Ermenistan devletinin kuruluşunun ve Yukarı Karabağ sorununun tarihî gelişimini iyi kavramak gerekmektedir. Bir başka deyişle Ermeni yayılmacılığı anlaşılmadan, bahsi geçen meseleleri anlamak mümkün değildir.

Ermeni yayılmacılığı, sistematik bir siyasî uygulamanın ürünüdür. On sekizinci yüzyılda başlayan bu siyasetin hamisi Ruslardır. 1722'den itibaren Rus Çarlığı, Osmanlı Devleti ve bugünkü İran coğrafyasında yaşayan Ermenilerin Azerbaycan coğrafyasına yerleştirilmesi politikasını tatbik etmiştir. 1884 yılına kadar devam eden bu aşamanın ardından Ermeniler, örgütlenme dönemine geçmiştir. Hınçak ve Taşnaksütyun örgütleri kurulmuş; Osmanlı Devleti, İran ve Güney Kafkasya sınırları içinde yaşayan Türklere saldırganca bir tutum devri başlamıştır. Özellikle 1905-1907 ve 1917-1920 yılları arasında Türklere yönelik büyük saldırılar yapılmıştır. 1918'den itibaren ise artık hedef, sadece Ermenilerin yaşadığı bir Ermenistan devletidir.

Bugünkü Ermenistan toprakları, 1918 yılına kadar nüfusunun çoğunluğunu Türklerin oluşturduğu bir coğrafyadır. Mayıs 1918'de Ermenistan devleti kurulduğunda da 1722'den beri devam eden Ermeni baskısına rağmen nüfusun yarısı, Türklerden oluşmaktaydı ve devletin sınırları içindeki yer adlarının hemen hemen tamamı Azerbaycan Türkçesi'ydi. Bu sebeple yalnızca Ermenilerden oluşan bir Ermenistan hayali, Ermenilerin Türklere yönelik saldırıları arttırmasına yol açmıştır. Bu amaca yönelik saldırılarla birlikte 1930'lu yıllardan başlamak üzere, 1948-1953 ve 1988-1989 dönemlerinde Azerbaycan Türkleri, Ermenistan'dan sürülmüşlerdir.

Ermeniler için bundan sonraki aşama ise 1988'den itibaren başlayan dönemdir. Bu dönemin temel stratejisi, Ermenistan devletinin topraklarının genişletilerek Büyük Ermenistan'ın kurulmasıdır. Türklerin Ermenistan'dan tamamen sürüldüğü bu dönemde, Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği (SSCB)'nin bölgeden çekilmesiyle

birlikte yayılmacı ve saldırgan siyaset daha da sistematikleşmiştir. Bu bağlamda hedef olarak Türkiye ve Azerbaycan toprakları belirlenmiştir. Yukarı Karabağ Bölgesi de "Büyük Ermenistan"ın kurulması hayaline yönelik yayılma siyasetinin ilk aşamasını oluşturmaktadır. Bundan dolayı Yukarı Karabağ sorunu da bu son dönemin yayılmacı siyasetinin etkisiyle ortaya çıkmış bir meseledir.

Azerbaycan toprakları içinde yer alan Yukarı Karabağ Bölgesi'nin idarî statüsü, Rusya Sosyalist Federatif Sovyet Cumhuriyeti (RSFSC)'nin işgaliyle birlikte tartışmalara yol açmıştır[2]. Bu işgalle birlikte Yukarı Karabağ, uluslararası bir mesele olmaktan çıkıp RSFSC'nin iç sorunu hâline gelmiştir. Stratejik öneminden dolayı bölgeyi doğrudan kendine bağlamayı düşünen RSFSC yönetimi, daha sonra bu kararından vazgeçmiş ve 5 Temmuz 1921 tarihinde Rusya Komünist Partisi Merkez Komitesi'nin Kafkas Bürosu, Yukarı Karabağ'ın Azerbaycan Sovyet Sosyalist Cumhuriyeti (ASSC) sınırları içinde özerk bir bölge hâline getirilmesi kararını almıştır. Bu karardan memnun olmayan Ermeniler, kararın değiştirilmesi yönünde taleplerde bulunmuşlardır. Ermenilerin itirazlarına rağmen Yukarı Karabağ'ın statüsü değiştirilmemiş ve Azerbaycan ile Ermenistan arasındaki bu sorun, olayların tırmanmaya başladığı 1980'li yılların ortalarına kadar sön(dürül)müştür.

Yukarı Karabağ'ın statüsüyle ilgili tartışmalar, SSCB'nin dağılma sürecine paralel olarak yeniden alevlenmiştir. 20 Şubat 1988 tarihinde çoğunluğu Ermeni olan Yukarı Karabağ Konseyi, ASSC'den ayrılarak Ermenistan Sovyet Sosyalist Cumhuriyeti (ESSC)'ne katılma kararı almıştır. SSCB Komünist Partisi Merkez Komitesi, bu kararı reddetmiştir. Bu gelişme üzerine Yukarı Karabağ Ermenileri, bölgedeki Türklere saldırarak etnik temizlik hareketine başlamış ve Türkleri

göçe zorlamışlardır. Bunun üzerine Yukarı Karabağ Konseyi, 12 Temmuz 1988 tarihinde "özerk bölge" olarak ESSC'ye katıldığını ilân etmiştir. Moskova yönetimi ise 28 Kasım 1989'da Yukarı Karabağ'ın Azerbaycan'a iadesine karar vermiştir. Ancak Ermenistan Yüksek Konseyi, bu kararı tanımamış ve 1 Aralık 1989'da Yukarı Karabağ'ı ilhak ettiğini duyurmuştur. Bu kararın SSCB Yüksek Konseyi tarafından reddedilmesi üzerine kanlı olaylar başlamıştır. Ayrıca, bu gelişmeler devam ederken SSCB dağılmış, Azerbaycan ve Ermenistan bağımsızlıklarını ilân etmiştir.

Ermenilerin saldırılarının artarak devam etmesi üzerine, Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Teşkilatı (AGİT) çerçevesinde tarafların bir araya getirildiği toplantılar yapılmış ancak sonuç alınamamıştır. AGİT tarafından, "Yukarı Karabağ'ın Azerbaycan'a ait olduğu yönünde" karar alınmış ancak Ermeniler, bu karara rağmen Yukarı Karabağ'ı işgal etmiş ve bununla yetinmeyerek Yukarı Karabağ'ın çevresini de ele geçirmişlerdir. Ermenilerin gerçekleştirdiği bu işgallerin sonucunda işgal altındaki Azerbaycan toprakları, Azerbaycan topraklarının % 20'si oranına ulaşmıştır. AGİT, sorunun çözümü için girişimlerde bulunmuş ve 1993 yılında kendi bünyesinde on bir üyeli "Minsk Grubu"nu oluşturmuştur. Hâlen çalışmalarını sürdüren bu oluşum bünyesinde, günümüze kadar pek çok toplantı yapılmış ve girişimde bulunulmuş ancak yirmi yılı aşkın bir süreden beri devam eden müzakerelere rağmen sorunun çözümünde herhangi bir gelişme olmamıştır.

Yukarı Karabağ sorununun devam ettiği yıllarda, Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi de 1993 yılı içinde sorunu ilgilendiren dört adet karar almıştır. 822, 853, 874 ve 884 numaralı bu kararlarda uluslararası sınırların zor kullanarak değiştirilemeyeceği, işgal edilen Azerbaycan topraklarının iade edilmesi ve Ermenilerin işgal ettiği topraklardan çekilmesi gerektiği belirtilmiştir. Birleşmiş Miletler dışında Avrupa Konseyi Parlamenterler Meclisi de Yukarı Karabağ sorunuyla ilgili kararlar almıştır. Bunlar içinde en önemli olanı, 25 Ocak 2005 tarihli ve 1416 sayılı karardır. Bu kararda, Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi kararlarına atıf yapılarak Azerbaycan topraklarının önemli bir kısmının Ermeni işgali altında olduğu ve ayrılıkçı güçlerin Yukarı Karabağ'ı denetim altında tuttuğu ifade edilmiştir.

Yukarıda genel hatlarıyla bahsettiğimiz Yukarı Karabağ'ın işgali çerçevesinde, Hocalı da Ermeni mezaliminden payına düşeni almış ve Ermeni saldırılarına hedef olmuştur. Amaç, Türkleri bu bölgeden tamamen sürmektir. Zira Hocalı, stratejik öneme

sahip bir yerleşim birimidir. Bölgedeki tek havaalanı Hocalı'da bulunmaktadır. Yukarı Karabağ'ın merkezi olan Hankendi'nin elektrik hattı, Bakü-Hankendi demiryolu ve Bakü-Şuşa karayolu Hocalı'dan geçmektedir. Dolayısıyla Hocalı, Ermeniler açısından öncelikle ele geçirilmesi gereken bir hedef olarak görülmüştür. Bu bağlamda, Ermenilerin Yukarı Karabağ'ı işgal etme planı çerçevesinde, 1991 yılının Ekim ayından itibaren Hocalı ablukaya alınmıştır. Bu abluka neticesinde Hocalı'ya karayoluyla ulaşım, 30 Ekim'den itibaren kapatılmıştır. Tek ulaşım vasıtası olan helikopter ise son kez, 28 Ocak 1992'de Hocalı'ya girmiştir. 2 Ocak'tan itibaren elektrik kesilmiş; Şubat ayının ikinci haftasından itibaren ise Hocalı, hergün toplarla bombalanmıştır.

Azerbaycan devletinin herhangi bir yardım gönderemediği Hocalı, Ermeni silahlı birliklerinin kuşatması altında yiyecek, yakıt, vb. temel ihtiyaç maddelerinden yoksun bir hâle getirilmiştir.

Hocalı'daki katliam ise 25 Şubat 1992'de başlamış ve 26 Şubat 1992'nin ilk saatlerinden itibaren gün ışıyana kadar devam etmiştir. 25 Şubat 1992 gecesi saat 23.00 sularında Ermenistan Ordusu askerleri, Yukarı Karabağ'daki Ermeni çeteleri ve SSCB döneminden kalma 366. Alay'a bağlı Rus ve Ermeni birlikleri, savunmasız Hocalı halkına saldırmaya başlamıştır. Şehrin çıkış noktaları kapatılarak Hocalı'nın haritadan silinmesi hedeflenmiştir. Resmî kayıtlara göre 613 kişi öldürülmüştür ancak bu sayının 1300'den fazla olduğu ifade edilmektedir. 487 kişi ağır yaralanmış, 1275 kişi esir alınmış, 150 kişi ise kaybolmuştur. Esir alınanların bir kısmı serbest kalmış ancak önemli bir bölümünden herhangi bir haber alınamamıştır. Saldırıda öldürülen insanların cesetleri incelendiğinde ise cesetlerin birçoğunun yakıldığı, gözlerinin oyulduğu, değişik organlarının kesildiği anlaşılmıştır.

Hocalı'da gerçekleştirilen bu katliam, bazı temel uluslararası hukuk kurallarının çiğnendiği acı bir dram olarak kayıtlara geçmiştir. İhlâl edilen uluslararası hukuk kurallardan ilki, Birleşmiş Milletler Genel Kurulu'nda 9 Aralık 1948'de kabul edilen ve 12 Ocak 1951'de yürürlüğe giren "Soykırım Suçunun Önlenmesi ve Cezalandırılması Sözleşmesi"dir. Almanya'da Naziler tarafından Yahudilere karşı yapılan eylemlerin cezalandırılmasına yönelik olarak hayata geçirilen bu sözleşmenin 2. maddesinde soykırım suçu düzenlenmiştir. Maddeye göre millî, dinî, etnik ve ırkî gruplardan birine mensup olanlara karşı ve kişilerin bu gruplardan birine mensup olmasından dolayı yok etme kastıyla hareket edilmesi hâlinde, soykırım suçu işlenmiş sayılmaktadır. Grubun kısmen dahi olsa yok edilmek istenmesi, bu suçun gerçekleşmesi için yeterli kabul edilmiştir. Irkçı bir niyetle hareket ederek nefrete dayalı, planlı ve örgütlü bir uygulama, uluslararası ceza mahkemesi kararlarına göre bu suçun varlığı için karine teşkil etmektedir.

Hocalı'da Türkler aleyhine işlenen fiillere bakıldığında, Soykırım Suçunun Önlenmesi ve Cezalandırılması Sözleşmesi'nin 2. maddesinde beş bent hâlinde sayılan fiillerin ilk üçü, Ermenilerin gerçekleştirdiği fiillerle paralellik taşımaktadır. Soykırım Suçunun Önlenmesi ve Cezalandırılması Sözleşmesi'nde bahsedilen grup üyelerinin öldürülmesi, grup üyelerinde ciddi bedenî veya zihnî zarara sebep olma ve grubun yaşam şartlarını kasten değiştirmek şeklinde ilk üç bentte belirtilen fiillerin tamamı, Hocalı'da yaşayan Azerbaycan Türklerine tatbik edilmiştir. Öte yandan, soykırım suçunun ispatı bakımından "etnik, millî, ırkî veya dinî bir gruba mensup olmaktan kaynaklanan hedef alınma" anlamına gelen özel kastın varlığına ilişkin iki önemli veri bulunmaktadır. Bunlardan ilki, bir itiraftır. Dönemin Savunma Bakanı olan ve daha sonra Ermenistan Cumhurbaşkanlığı yapan Serj SARKİSYAN'ın uluslararası basın kuruluşlarına verdiği "Bu konuda yüksek sesle konuşmak istemiyoruz. Hocalı'ya kadar Azerbaycanlılar bizim sivillere saldıramayacağımızı düşünüyordu fakat Hocalı'da biz bu kalıbı kırdık." şeklindeki beyanat, Hocalı'da yaşayan Türklerin bir etnik ve millî grup mensubu olmaları sebebiyle hedef olduğunu göstermektedir. Özel kastın var olduğunu destekleyen ikinci veri ise Hocalı'da günlerce devam eden ablukadır. Ekim 1991'den itibaren başlayan ve olay gecesine kadar devam eden abluka, sistematik bir saldırı niyetinin olduğunu ve soykırıma yönelik özel bir niyetin varlığını pekiştirmektedir. Bu sebeple Hocalı katliamına uluslararası hukuk açısından bakıldığında, soykırım suçunun işlendiğini söylemek mümkündür. Cezalandırılması gereken bireyler açısından Soykırımın Önlenmesi ve Cezalandırılması Sözleşmesi'nin 6. maddesi uyarınca, suçun işlendiği yer mahkemesi olan Azerbaycan mahkemeleri yetkilidir. Ayrıca, Soykırım Suçunun Önlenmesi ve Cezalandırılması Sözleşmesi'nin 9. maddesine dayanarak devletlerin sorumluluğu kapsamında Ermenistan aleyhine Uluslararası Adalet Divanı'na başvuru yapmanın önünde bir engel de bulunmamaktadır.

Öte yandan Hocalı'da ve genel olarak Yukarı Karabağ sorunu çerçevesinde, insan hakları ihlâlleri de söz konusudur. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'ne bakıldığında 2. maddedeki yaşam hakkı, 3. maddedeki işkence yasağı, 5. maddedeki kişi güvenliği ve özgürlüğü, 8. maddedeki özel hayatın ve aile hayatının korunması ile Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi 1. Ek Protokolü'nde yer alan mülkiyet hakkı ihlâl edilmiştir. Ölenlerin ve kaybolanların yakınları ile bahsettiğimiz hakları ihlâl edilen mağdurlar, hak ihlâllerinden dolayı tazminat talep edebilirler. Zira gerek Ermenistan gerek Azerbaycan, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'ne taraftır. Bu durumda mağdurlar ve yakınları, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'nde Ermenistan aleyhine dava açabilirler.

Yukarı Karabağ sorununda ihlâl edilen bir başka uluslararası hukuk kuralı da "kuvvet kullanma yasağı"dır. Birleşmiş Milletler Antlaşması'nın 2. maddesinde belirtilen bu yasak, Azerbaycan toprağı olan Yukarı Karabağ Bölgesi'nin işgal edilmesiyle delinmiştir. Nitekim yukarıda bahsettiğimiz Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi'nin 822, 853, 874 ve 884 numaralı kararları da bu işgali teyit etmektedir. Bu bağlamda, Azerbaycan Devleti'nin uluslararası hukukta tanınmış olan meşru müdafa hakkı çerçevesinde, askerî bir harekâtla Yukarı Karabağ'ı geri alması hukuken mümkündür.

Hocalı katliamına ve genel olarak Yukarı Karabağ sorununa ilişkin hukukî başvuru yolları dışında, uluslararası kamuoyunu oluşturma yönünde etkin bir propaganda yöntemi de izlenmelidir. Bu mesele Türkiye Cumhuriyeti Devleti tarafından, Kıbrıs Davası gibi millî bir mesele hâline getirilerek öncelikle Türkiye ve Türk Dünyası içinde işlenmelidir. Yani atılması gereken birinci adım, Batılı çevrelerle beraber hareket eden yerli işbirlikçilerin dillerinden düşürmediği bir eleştiri konusu olan "Türk'ün Türk'e propagandası"nı yapmaktır. Türk devletlerinin ve Türk Milleti'nin bir bütün olarak bu meseleyi önce anlaması ve daha sonra sahiplenmesi sağlanmalıdır. Türk parlamentolarından bu yönde kararlar çıkmalı, uluslararası toplum nezdinde etkin ve sürekli bir kampanya düzenlenerek benzeri kararların alınması sağlanmalı ve Ermenistan siyasî baskı altına sokulmalıdır. Eş zamanlı olarak Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'ne yapılan hukukî başvuruların sayısı arttırılmalı ve çıkması muhtemel tazminat kararları kullanılarak Ermenistan, ekonomik anlamda da kıskaca alınmalıdır. Bu uygulamalarla birlikte, Ermenistan kamuoyuna yönelik psikolojik operasyonlar düzenlenmeli ve Yukarı Karabağ'ın işgal altında tutulmasının siyasî, iktisadî, hukukî, vb. pek çok alanda yıkıma sebep olacağı konusu işlenmelidir. Diğer taraftan özellikle Azerbaycan, askerî caydırıcılığını arttırarak her an askerî müdahale yapabilecek şekilde hazır ve diri olduğunu hissettirmelidir. Hocalı katliamı ve Yukarı Karabağ sorunu kapsamında alınacak hukukî, siyasî, ekonomik, vb. tedbirler ile hayata geçirilecek diğer uygulamalar, Türkiye ve Azerbaycan için hem duygusal ve sosyokültürel yönden bir mecburiyet hem de bu devletlerin karşılıklı dış politik menfaatleri açısından bir gerekliliktir. Ayrıca bu konu, "iki devlet-tek millet" olan Türkiye Türkleri ile Azerbaycan Türkleri arasında "ülküde birlik" yönünde alınacak önemli bir dönemeç olacaktır. Bu sebeple bugüne kadar kaybedilmiş yıllar da göz önüne alınarak sorunun çözümüne yönelik adımların seri ve kararlı bir şekilde atılması şarttır. Zira bu yıllar da göstermiştir ki lafla peynir gemisi yürümemektedir. Hele hele "Ermenistan'a peynir satma ve köşeyi dönme" gibi gerekçelerle Ermeni açılımı yapmak ise hiçbir fayda sağlamadığı gibi Türkiye ile Azerbaycan arasındaki resmî-gayrıresmî bağların gevşemesine ve gönül köprülerinin yıkılmasına yol açmıştır. Bu gevşemenin yol açtığı ekonomik tahribat belki telafi edilebilir ancak gönül kırıklıklarını telafi etmek, o kadar kolay olmayacağı gibi uzun da sürebilir. Böylesi bir durumdan memnun olanlar çıkacaktır ki bunlar, Ermenistan ve Ermeni muhibbanları ile Batı'nın acenteliğini yapan yerli işbirlikçilerdir. Bu çevreleri üzmek, Türk Devleti'nin boynunun borcudur ancak devletler, yöneticileriyle müşahhaslaştıklarına göre bu durumda asıl borçlular, Türk Milliyetçileridir.

[1] Yukarı Karabağ Bölgesi, Karabağ toprakları içinde yer alan bir bölgedir. Dolayısıyla Karabağ toprakları, Yukarı Karabağ'ı da içine alan geniş bir coğrafyadır. Tarihî durum itibarıyla Karabağ Bölgesi, Kür ve Aras nehirleriyle Gökçe Gölü arasında yer alır. Ermenistan toprakları ve Azerbaycan'a bağlı Nahçıvan Özerk Cumhuriyeti ile bütünlük arz eden bir bölgeyi ifade eden Karabağ topraklarının büyük bölümü, bugünkü Azerbaycan ile Ermenistan toprakları arasında olup, bir bölümü de İran topraklarında yer almaktadır. Bu sebeple Karabağ, oldukça stratejik bir öneme sahiptir. Azerbaycan ile Ermenistan arasında sorun teşkil eden ve Azerbaycan sınırları içinde kalan bölge ise Yukarı Karabağ veya Rusça'daki kullanımıyla Dağlık Karabağ şeklinde isimlendirilmektedir. Batı dillerinde de bu bölge, Dağlık Karabağ olarak adlandırılmaktadır.

[2] Bolşevikler, 8-9 Kasım 1917 devrimiyle Çarlık Rusyası'nın yönetimini ele geçirdikten sonra, 23-31 Ocak 1918'de RSFSC'nin kuruluşunu ilân etmişlerdir. 30 Aralık 1922'de SSCB kurulana kadar devletin resmî adı, RSFSC'dir.

Ek Zammımı Unutma İş Güvenceme Dokunma

4 Nisan 2015 Cumartesi Saat:12:00 - ANKARA

Toros Sokak'tan Başlayan Yürüyüşle Kolej Meydanı'nda Dev Miting

www.turkegitimsen.org.tr

Türk Eğitim-Sen, Türkiye Kamu-Sen Üyesidir.

Anadolu'dan Zorunlu Türkmen İskanları

İsmail UÇAKÇI
Araştırmacı - YazaR

Kırmızı bölgeler Türkmenlerin çoğunlukla yaşadığı yerler

M.Ö. 4000'li yıllardan beri Anadolu coğrafyasında 'Altay, Sümer-Sabur-Sibir, Saka-İskit, Türgiş, Avarlar, Urartu, Kuman, Part, Kimmer' gibi Turani soylu uygarlıklar izler bırakmışlardır.

Oğuz beyi, Selçuklu Sultanı Alparslan komutasında yapılan 1071 Malazgirt Zaferi ile Anadolu kapılarının Türklere tamamen açılmasıyla bu topraklar Türk yurtlarından gelen Türkmen Aşiretlerinin yurdu il elebet olmuştur.

İslam öncesi, Anadolu'yu yurt edinmiş bulunan boylar İslamla hiç tanışamamış, dolayı ile hakim devletler arasında Hıristiyan Türkler olarak kabul görmüştür. Fetihle ve sonrası gelen Müslüman Türklerde hakim devlet Bizans'ın etkisinde kalarak dini ve milli değerlerini yitirme noktasına gelmiştir.

Milli ve dini yozlaşmaya uğrayan ahaliyi gören Hoca Ahmet Yesevi, Ocaklarında yetişmiş 'Baba İlyas Horasan-i, Hacı Bektaş-i Veli, Dede Kargın' gibi Alp-erenlerini Rum Diyarı adı verilen Anadolu'ya göndererek yok olmak üzere olan milli ve dini değerlerinin yeniden kazandırılmasını istemiştir.

Dini ve milli konular bu alplerin, erenlerin öncülüğünde yürütülürken, Anadolu'da kurulmuş Selçuklu Devleti (ön beylikler) de siyasi, ticari ve diğer toplumsal çalışmalarını yapıp toplumsal yaşamlarını sürdürmüşlerdir.

XIV. Yüzyılın ilk çeyreğine gelindiğinde Anadolu'da kurulmuş bu beylik–devlet sayısı 20 civarına ulaşmış, Oğuzların Kayı Boyuna bağlı Karakeçili Aşireti beylerinden Osman Bey tarafından 1299 yılında Söğüt merkezli kurulmuş Osmanlı Beyliği (Devleti) de bu devletlerden birisidir.

Osmanlı Devleti güçlenme ve genişlemesini yaparken Birgi merkezli 'Aydınoğulları', Manisa merkezli 'Saruhanoğulları', Afyon merkezli 'Germiyanoğulları', Eğridir merkezli 'Hamidoğulları', Balıkesir merkezli 'Karaisaoğulları', Antalya merkezli 'Teke', Muğla merkezli 'Menteşoğulları' gibi komşu beylik-devletlerin siyasi hakimiyetlerine bir bir son vermiş. Devletlerinin siyasi hakimiyetlerine son verilmiş pek çok aşiret komşu devletlerden Karamanoğulları, Eretnalılar ve Dulkadirli Devletleri topraklarına sığınmışlardır.

Osmanlı Devleti'nin yayılma ve komşu devletlerin siyasi hakimiyetlerine son vermeleri devam etmiş 'Karamanoğulları, Eretnalılar' gibi devletlerin siyasi hakimiyetlerine son verilmiştir.

1514 yılı Osmanlı Hükümdarı Yavuz Sultan Selim dönemine gelindiğinde, etkileri günümüze ulaşmış tarihi olaylar ceyeyan etmiş, Yavuz'da Osmanlı Devleti'nin yayılma ve genişleme stratejesini sürdürerek merkezi İran'da bulunan Safevi Devleti'nin siyasi hakimiyetine son vermek amacıyla sefere çıkmıştır.

Sefer yolculuğunda Orta Anadolu'ya gelince halen siyasi hakimiyetini sürdüren Dulkadirli Devleti'nden asker, at, araba gibi yardım istemiş, Dulkadirli yönetimi ise Yavuz'un bu yardım isteğini boş çevirerek tepkisini göstermiştir.

Dulkadirli yönetimine kırgın olan Yavuz sefer yolculuğuna devam etmiş, Doğu Anadolu'ya varıp halen siyasi hakimiyetini sürdüren Beyazıt Hanlığından 20 000 asker desteğini alarak, onlarla birlikte 23 Ağustos günü İran sınırları içerisinde Maku şehri yakınlarında bulunan Çaldıran ovasında yaptığı savaşla Safevileri yenmiştir.

Osmanlı'ya asker ve diğer yardımlarda bulunmayan Dulkadirli Devleti yönetimi ve İran'a giderek Safeviler saflarında kendisine karşı savaşmış "Tekeli, Şamlı, Dulkadir, Rumlu, Ustaculu, Kaçar, Avşar, Bayat, Söklen, Şambayadı, Varsak, Çepni, Turgutlu, Bozcalı, Acırlı, Arapgirli, Şadili, Alpavud, Karamanlı, Silsüpür, Çarıklı, Otuziki" gibi cezalandırmak amacıyla, Beyazıt Hanlığından aldığı 20.000 askeri yanına alarak Anadolu İçelerine getirmiş ve Dulkadirli Devleti sınırı olan Çukurova bölgesine yetleştirmiştir.

Bu askeri güçle 1515 yılında Dulkadirli Devleti'nin siyasi hakimiyetine son vermiştir. Devletlerinin siyasi hakimiyetine son verilmesine tepkili olan Dulkadirli ahalisi Osmanlı Devleti'ne karşı '1517 yılında 'Bozoklu Celal Baba, 1519 yılında Şah Veli, 1525 yılında Söklen-Zünnun oğlu Halil

Baba, 1526 yılında Bozoklu Atmaca, 1598 yılında Karayazıcı' gibi tarihte Celali ve Kalenderi isyanı adları ile kaydolunan büyük isyanlar çıkarmışlardır.

Bu isyanlara daha evvelinden devletlerinin siyasi hakimiyetlerine son verilmiş 'Karamanoğlu, Çobanoğlu, Eretna' gibi komşu beyliklerin ahalisi de destek vermiş ve böylelikle isyanlar büyüyerek Anadolu'nun önemli bir bölümünü sarmıştır.

Osmanlı hükümetleri isyanları önlemek amacıyla değişik zamanlarda Doğu Anadolu bölgesinden getirdiği yandaş aşireti 'Atçekenler Aşiretini', Karamanoğlu Devleti bölgesine, 'Beyazıtoğulları Aşiretini' Ramazanoğlu bölgesine, Dersim yöresinden getirdiği 'Koçgiri Aşiretini' Dulkadirli Devleti bölgesine yerleştirip bu güçlerle isyanları bitirmeye çalışsada netice alamamıştır.

Bir taraftan isyana katılan aşiretlerle savaşırken, bir taraftanda isyana katılan aşiretleri bölgelerinden sürgün ederek isyanları bitirmeyi ve bölgeyi kendi otoritesine almayı yeğlemiştir. Bu bağlamda, Çorum ve Karaman yöresinden çok sayıda isyancı aile 'Balkanlara' (Mustafa Kemal Atatürk'ün ataları bu sürgünle yollanmış aile olduğu anlaşılır). Çorum yöresinden Trabzon'a (bunlar Tatar oymakları), Konya, Karaman, Ankara, Kayseri Çankırı bölgelerinden Doğu Anadolu'ya (Milan, Bezeran, Karakeçili, Cibran, Hasenan, Şipkan, Hayderan ve Celali Aşiretleri"ni, "Viranşehir, Varto, Muş, Hınıs, Eleşkirt, Patnos, Ağrı, Ercis, Van" yörelerine), aşağıda görüleceği gibi Rauf Denktaş'ın ataları dahil pek çok aile Kıbrıs Adasına yerleştirilmiştir.

Osmanlı yönetimi bu kızgınlık ve kavga ortamını sulha dönüştürememiş, dolayı ile Dulkadirli ve Karamanoğulları Devleti ulusunu oluşturmuş Türkmen Aşiretleri ile kavgalı ortamı gidereememiş, devlet, vatandaş kaynaşması sağlanamamıştır.

Yüzlerce yıl sürmüş olan bu isyanlar nedeni ile Anadolu'da devlet otoritesi zayıflamış, devlet asker, vergi gibi zorunlu hizmetlerini alamaz, yüz binlerce hektar verimli tarım arazisini ektirip biçtiremez, ekip biçenlerinde güvenliğini sağlayamaz olmuştur.

XVII. Yüzyılın son çeyreğine gelindiğinde sorunu kökten çözmeye karar vermiş isyancı gurupları başta Rakka bölgesi olmak üzere Kıbrıs Adası, İç Ege illeri ve Anadolu'nun muhtelif yerlerine zorunlu iskana tabi tutmuştur.

Rakka sürgününe katılan aşiretler ekseriyetle "Colap Nehri, Behil Nehri, Çitili Nahiyesi, Hişe-bend Nehri,

Ebu Rakka Nehri, Dabbe Nehri, Telsenim Nehri, El-As Nehri, Remman Nehri, Huneyze Nehri, Debs Ali Atiyik Nehri, Cedid Nehri, Sacur Nehri ve Behil Nehri" civarlarına yerleştirilmişlerdir.

İlbeyli, Tacir-li, Tabanlı, İnallı, Reyhanlı, Cerit, Yabaltın, Köçekli, Harbendeli, Karkın, Badılı, Çimkanlı, Arsuvanlı, Hacıkırlı, Osmanlı, Budak, Bayındır, Ulaşlı, Torunlar, Abdal, Haydarlı, Güneşli-Dedesli, Şarklı, Lekvanik (Çorum kürdü), Karacakurd-Karacakürt, Beğmüşlü, Cumalı, Salarlı, Tokerli, Karaahmetli, Kurallı, Şeyhli, Döğerli, Sencen, Gördülü, Kadirli, Karacalı, Barak, Rişvan, Eminli, İmamkulu, Boynuyoğunlu, Karahalilli, Köseler, Hacılar, Milli, Bahaddinli, Gevaganlı, Yılanlı, Sergüranlı, Bereketli, Battal, Gürgenli, Seyhanlı, Kenganlı, Armudlu, Kösne, Araplı, Burak, Köroğlu, Mütesellim, Çağırganlı, Musahacılı-beyli, Kabasakal, Çecelü, Tat-lu, Acurlu, Güne, Kandemir-çepnisi, Küçük Ali, Kılıçlı, Kazlu, Tuğlu, Elçi, Yadiğarlı, Kubaş, İzzettünlü, Avşar, Anterli, Ömerlü, Karaca, Balabanlı, Şereflü, Sarıcalar, Kabaklar, Okçular-Okçiyanlı, Kılıçbeyli, Alibeyli, Silsüpür, Dokuz-Topuz, Mamalı, Şarıklı, Kızıllı, Sarılı, Nefesli, Turgutlu, Kafirkıran, Ali Genam, Arifegazili, Kırık, Biçili, Keller, Yakuplu, Salmanfakılı, Çakallı, Çarıklı, Peçeli, Mürselli Aşiretleri" gibi pek çok Türkmen Aşiretinin yer aldığı Rakka sürgününe katılmış ahali sayısını tarihi kaynaklar On binlerce çadır olarak aktarırken zamanın ünlü ozanı "Dedemoğlu';

Çıktık Horasan'dan sökün eyledik
Düşürdüler bizi tozlu yollara
Omuzlarda parlıyor uzun şelveler
Aşırdılar bizi karlı dağlara
Oradan geçirdi sürdü Colapa
Seksen dört bin hane gelmez hesaba
Deve koyun çoktur kalaba
Susuz hayvan inileşir çöllerde ...

Diyerek şiir dizeleri ile bu sayının 84.000 çadır ahali olduğu bilgisini günümüze aktarmıştır. Rakka'ya tehçir-sürgün edilmiş bu aşiretlerin önemli bir kısmı zaman içerisinde buradan firar edererek Diyarbakır, Urfa, Hatay gibi illere, bir kısmı buralardan Gümüşhane, Trabzon, Rize, Artvin gibi illere dağılmışlar bir kısmıda, eski yurtları olan Dulkadirli ve Karamanoğlu yurtlarına geri dönmüşlerdir.

Eski yurtlarına geri dönmüş aşiretler Ankara yöresinde yakalanarak İç Ege illerinden Aydın, Afyon, Eskişehir, Kütahya, Manisa, Uşak yörelerine zorunlu iskana tabi tutulmuşlardır.

1572, 1800, 1900, 1955 ve 1974 yıllarında Anadolu'dan Kıbrıs Adası'na, on binlerce Türkmen ahalinin zorunlu iskanı yapıldığı tarihi kaynaklarda yer almaktadır.

Daha Ada'nın fethinin (1571-72) ilk yıllarında, bu zorunlu iskana Aksaray yöresinden 225 aile, Karahisar-ı Develi yöresinden 197 aile, Ürgüb yöresinden 64 aile, Niğde yöresinden 172 aile, Koçhisar yöresinden 88 aile, Bor yöresinden 69 aile, Beyşehir yöresinden 262 aile, Seydişehir yöresinden 202 aile Anduğu yöresinden 145 aile, Ilgın yöresinden 48 aile, İshaklı yöresinden 87 aile ve Akşehir yöresinden 130 aile olmak üzere toplam 1.689 aile yollanıp adada bulunan Rumlardan boşalmış köylere yerleştirilmişlerdir.

Bu sayı, 1581 yılına gelindiğinde sekiz bin aile sayısına ulaşmış, Karahisar Kazası, Anduğu Kazası, Develi Kazası, Ürgüb Kazası, Koçhisar Kazası, Niğde Kazası, Malya Kazası, İshaklu Kazası, Akşehir Kazası, Beyşehir Kazası ve nahiyeleri idari sahasından Ilgın kadısı ve Hüseyin Çavuş nezaretinde Adaya yerleştirmeler yapılmıştır.

Bu sürgünler ve Devleti'n adaya iskan politikası sürmüş, XVIII. Yüzyıla gelindiğinde, bir kısmı gönüllü olmak üzere Konya, Karaman, Kayseri, Yozgat, Karataş, Sivas, Selendi, Maraş, Alanya, Antalya, İçel, Manavgat, Mamure, Kütahya yöresinde Adaya 30 bin civarında aile adaya yerleştirilmiştir. MHP. Kurucu Genel Başkanı Merhum Alparslan Türkeş ve KKTC. Cumhur Başkanı Derviş Eroğlu bu tehçirle adaya gönderilmiş aileler olduğu anlaşılır.

Bu zorunlu iskanlarda "Karaman-oğlu, Kabasakal, Mamalı, Çapanoğlu, Dulkadirli, Şeyhli, Çakal, Çandaroğlu, Çongar, Arslanbaba, Karahacılı, Türkeş, Köşker, Küçüklü, Eskiyörük, Kozan-oğlu, Şemedlü, Cerit, Karahalil, Gedikli, Taslaklı, Köse-oğlu, Malya-lı, Karalar, Kömürlü, Akkuzulu, Şamlu, Özbağlar, Akkoyunlu, Alibaba, Musalar, Muratoğlu, Sofu-oğlu, Atar, Argın, Manav-oğlu, Derviş-oğlu, Deveci-oğlu, Çulha-oğlu, Alanlı, Karalar, Kazan, Azizbeğli, Balaban, Canikli, Karakütük, Karabudak, Keskin, Poyrazlı, Pehlivanoğlu, Alaatlı, Çavdar, Özbek, Çayan, Ulaş, Evci, Sağdıç, Çallı, Esenyel, Kul-oğlu, Karaköse, Köroğlu, Karabekir, Ekmekçi-oğlu, Sarıkaya, Saltuk, Bahadır, Kaçar, Cuma-oğlu, Çeribaşı, Aşçı, Sarıca-lı, Sofu-oğlu, Batralı, Alcı, Kılıç, Taslaklı, Balıkçı, Bıyıkoğlu, Bozkurt, Arıkoğlu, Çıplaklı, Tırtar ve Saçıkara Aşireti" gibi onlarca daha Türkmen Aşiretine bağlı taife Kıbrıs Adasına yerleştirilmiştir.

Ayrıntılı ve Kaynak Bilgiler:

İsmail Uçakcı: Çorum, Yozgat, Kırşehir, Kırıkkale, Çankırı, Sivas, Kayseri, Niğde, Aksaray, Nevşehir Yöresi Oğuz Boyları (Aşireti Oymak, Cemaatler). 2. Cilt olan eserlerimizde yer verilmiştir. Bilge Oğuz Yayınları/İstanbul.

- Rakka Eyaleti, XVI. Yüzyılda merkezi Urfa iken, 1864 yılından sonra, bu adın günümüzde Suriye'de bulunan Rakka Kazasına verildiği anlaşılmaktadır.

EMEĞİMİZİN KARŞILIĞINI İSTİYORUZ

19. Milli Eğitim Şurası'nda alınan tavsiye kararlarında da belirtildiği gibi
ek ders saat ücretlerinin artırılarak
eğitim çalışanlarının alınterinin karşılığı ödenmelidir.

TÜRK EĞİTİM-SEN

www.turkegitimsen.org.tr

Türk Eğitim-Sen, Türkiye Kamu-Sen Üyesidir.